

A. H. H.

Sala R
Cab. 36
Est. 36
Tab. 36
N.º 32

R
36
32

M

85

1715

EVANGELICAE
LONDINENSIS MEDICINAE
PRAECEPTA LIBROS
SIVE LIBER PRÆLECTIO

24

Classificata a D. N. ...
Bibliotheca ...
...

25

11

11

11

11

11

M

L V D O V I C I
L E M O S I I M E D I C I A C
P H Y S I C I I N T R E S L I B R O S
G A L E N I D E N A T V R A L I B V S
F a c u l t a t i b u s C o m m e n t a r i j .

A D

Clarissimum virum D. Didacum à Cordoua
& Mendoza sancti Officij Llerenensis
Inquisitorem sapientissimum

*Foido N. Mel don
Mou e Souza, dado
p. a. Miro. em
1857. Ant. Luiz de
Souza
Med. Lec.*

250

S A L M A N T I C Æ,

Apud Guillelmum Foquel.

M. D. XCI.

DO N Philippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hierusalé, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Zerdeña, de Cordoua, de Corzega, de Murcia, de Iacn, de los Algarbes de Aljecira, de Gibraltar, de la Islas de Canaria, de las Indias Oriéntales, y Occidéntales, Islas e tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brauante, de Milan, Conde de Abspurg, de Flandes, y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos el Licenciado Luys de Lemos Medico, nos ha sido fecha relación diciendo que vos auíades compuesto vn libro de Medicina, intitulado Comentarijs sobre los tres libros de Galeno de naturalibus facultatibus, el qual era muy vtil, y prouechoso para las personas q̄ del se quiesse en aprovechar, y porque en ello auíades puesto mucha ocupación y trabajo, nos pedistes, y supplicastes os diessemos licencia y facultad para lo poder imprimir y veder, o q̄ sobre ello proueyessemos como la nuestra merced fue. Lo qual visto por los del nuestro Cõsejo, porquanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmática por nos nueva mente hecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien: y por la presente vos damos licencia y facultad para que por esta vez podays imprimir el dicho libro en estos nuestros reynos sin por ello caer ni incurrir en pena alguna, y mandamos que despues de impresso no se pueda vender ni venda sin que primero se trayga al nuestro Consejo juntamente cõ el original que fue visto, en el qual vā rubri-

cadass las hojas, y firmado al fin de Miguel de Ondarça
cauala nuestro escriuano de Camara de los q̄ residē en
el nuestro Consejo para que se vea si la dicha impressiō
esta contorme al original, y se tasse el precio por que
se ouiere de vender cada volumen, sopena de caer, e in-
currir en las penas contenidas en la dicha pragmati-
ca y leyes destos nuestros reynos De lo qual mādamos
dar y dimos esta nuestra carta sellada con nuestro sello,
y librada por los del nuestro Consejo. Dada en la Villa
de Madrid, a veynte y ocho dias del mes de Hebrero,
de mil y quinientos y ochenta y cinco años.

El Conde de **El Licenciado** **El Licenciado don Francisco de Vera**
Barajas. **Ximenez Ortiz.** **Iuan çuaçola.** **y Aragon.**

El Licenciado **El Licenciado** **El Licenciado**
Tejada. **Iuan Gomez.** **Laguna.**

Yo Miguel de Ondarça çauala escriuano de Camara
de su Magestad la fize escriuir por su mandado con
acuerdo de los del su Consejo.

CLA-

CLARISSIMO
VIRO D. DIDACO
CORDOVA ET MENDOZA,
ARCHIDIAcono ET CANONICO

Cordubensi, sanctique officij Llerenensis. Inqui-
sitori sapientissimo, L. Lemosius Medi-
cus ac Phycus. S. D. P.

CVM tot sustineas, & tanta negotia solus,
Officium sanctum præclaris moribus ornes.

Legibus tuteris in publica commoda peccem

(Chara ducis magni soboles, cui gesta dedere

Vindictet ut nomen magui, nunc mague Iacobe)

Si longo sermone morer tua tempora, præses.

LICEAT enim mihi iisdem apud
versibus uti, vir amplissime) quibus
apud suum Augustum Horatius vsus depre-
henditur: liceat etiam mihi sub tui clarissimi
nominis splendore, gratiam aliquam authori-
tatemque his meis commentarijs in libros Ga-
leni de naturalibus facultatibus conciliare. In
quibus de naturæ dignitate ac præstantia accu-
rate disseritur, & causæ omnium ferè rerum
naturalium generatim explicantur. Vbi multa
insunt (citra omnem ambitionem aut adulan-
di suspicionem, ausum polliceri) quæ amcenita-

te lectionis, ac cum rerum, tum sententiarum
varietate atque illecebra quenquam possint
reficere ac demorari. Quod sane opus, quo nul-
lum potest excogitari plausibilius, ea mente
ac consilio illustrandum suscepi, ut omni-
bus innotescat quam immensa sit rerum na-
tura, quæ vñsibus commodisque nostris infer-
uit, quò vis eius se proferat, quam longè latè-
que sit diffusa. Quæ cum sit diuinitatis instru-
mentum, tota moles ac rerum vniuersitas illi
incumbit atque innititur, eiusque munere cun-
cta subsistit & cõtinuata successione se se pro-
pagant ac tuentur. Quæ autem tam multis cõ-
tentionibus ac altercationum libris Aristoteles
obscurè disputat, de ortu interituque rerum,
de accretione & deminutione, de alteratione,
de loci mutatione, ea per species rerum natu-
ralium hîc perspicue demonstrantur: quomo-
do generantur, corrumpuntur, augentur, mi-
nuuntur, alterantur, locoque mouentur. Genus
enim istud docedi, Mecœnas, imprimis ample-
ctimur, & amamus: quo disciplinæ non modo
clariore, sed humanæ vitæ commodiores &
vtiliores efficiuntur: quales aliquando spero
medicos nostris vigilijs omnes Medicinæ par-
tes habituros. Denique res fere omnes natura-
les, quarum cognitionem Medicina desiderat
hîc

hic explicantur. Idcirco hoc opus, veluti reli-
quorum principium quàm sæpe Galenus citat,
proptereaque dignum est, vt lauderetur, vigeat,
placeat, relegatur, ametur. Est tamen obfuri-
tas huius operis magna, & paucis (vix ausim
nullis, sed ausim dicere paucissimis) hactenus
perspecta aut interpretata: de qua legi hacte-
nus neminem, qui mihi faceret satis etiam de
ijs, qui Galenum sibi explicandū susceperunt,
aut de facultate formatrice, aut de natura fo-
tus, aut de seminis natura, aut de ratione par-
tuum, sunt commenti. Cæterum quia mihi in
obfcuris euoluendis & pulchris Theorematis &
raris Axiomatibus in apertum erudiendis ac
proferendis studium ponitur: conabor & hæc
omnia (haud scio an primus) enodare ac expli-
care, vt quilibet posthac intelligat minimè in-
tellecta fuisse, deinceps facile assequi valeat. Et
ne te pluribus morer, hoc tantum dicam, me,
qui multum tibi debeo, iure oprimo constituif-
se labores hos nostros, multis, illos quidem an-
te diebus, ineptos, sed nunc Deo iuvante, ab-
solutos, nomini tuo, dedicare: vt nimirū & ani-
mi mei ingrati vitium declinarem, & meum
erga te amorem atque obseruantiam declara-
rem. Ita enim spero debitum meum in te offi-
cium in notitiam hominum perueniat, nō mo-

do qui medicorum munere funguntur, quibus
hic labor ex usu tantummodo conditus prima
fronte videtur, sed etiam philosophorum, qui-
bus non minor eius pars non immerito vendi-
catur. Atque ita fiet ut quantum munificentia
tuam tuus Lemosius expertus tandiu sit, ipsi
deinceps hoc libro tua causa à me edito idem
tidem experiantur, idque postmodum publice
proclament. Neque vereor, quin tu istos meos
labores, quinimo propensionem meam vo-
luntatis sinceritatem & candorem benignè
excipias: qui me tanta benevolentia ha-
eternis es profecutus, quantam maximus
quisque nunquam demereri possit. Patieris igitur,
heros, Medicinam, mea qualicumque nunc
opera, illustratam, tuis auspicijs, tua authorita-
te, ac gratia, illustriorem effectam, nomen-
que tui splendore ornata in manus hominum
venire, ut per te expertum & diu desideratum
accipere fructum Medicinae studiosi queant.

Vale. Llerenz. Calend. Octob. Anno à
Christi in carnem Adventu.

1610. c. 10. 10. x. c. FER
ob + P

F E R D I N A N D I
 S A N C T I I D V R A N , O R D I N I S
 M I L I T I E S A N C T I I A C O B I ,
 & in Iure Pontificio designati, in ope-
 ris & auctoris laudem.

E P I G R A M M A .

S I celebrare tuas vellem Leme
 maxime laudes,
 Summo opus ingenio, summa
 erat arte tui.
 Namque ut Hippocraticis lumen succedere
 chartis,
 Galenus princeps antea visus erat.
 Sic tu Galeno noua lux succedere magno.
 Clarus Apollinea visus es arte Leme.

5 5 DON

DON LVYS ZAPATA
A LLERENA.

*I agora ha mil años, fuem
El gran Philosopho Lemos
Su fama al cielo subiera,
Però oy cessa, antes q̄ muera,
Que le hablamos, y le vemos.*

*En Lusitania nasció,
Como en Cordoua Auicena
Y Galeno a Grecia horró,
Y pues Lemos en ti vivió,
Quien te ygualam Llerena?*

EL

EL LICENCIADO
SEBASTIAN DE LA PEÑA
PROFESSOR DE LATINIDAD
a Merena.

S I por Vergilio es Mantua celebrada
Porque sangrando la diuina vena
De Homero, Ascreo, con la dulce
De Theocrito, cantò voz entonada,
Quanto mas hasta el cielo leuantada,
Ser deues, pues que tienes di Merena
A Hippocrates, Galeno, y Auicena
Que hablan en tu lengua, en tu morada,
Quien tanto bien nos hizo fuisse ò Lemos
Tus años cuentes en la diestra mano,
Porque eres paz del mundo saludable,
Que pues hablan aquestos tres que vemos
Haras, dando te vida el soberano
Que la naturaleza misma hable.

EL

EL LICENCIADO
FRANCISCO MARTINEZ
GVERRA THEOLOGO, A LAS OBRAS
del Licenciado Lemos.

SI al rayo del diuino entedi mieto
De Lemos, se deslumbra el
que lo mira,
Retirese, que quãto se retira:
Se llega mas a su conosciendo
De aquesto nos da el Sol claro argumento.
Y ansí por sombra, mi discord de lyra
Saca su perfection: a donde aspira
La vista de mi grande atreuimiento.
Mas supla la grandez a de sus obras
El Methodo, y Prognosticos, con este
Quel pecho rompe de naturaleza.
Y quedara mi Musa de sus sobras
Sin falta: para que se manifieste
En Formes el laurel de su cabeza.

E.L.

EL LICENCIADO
ANDRES HVRTADO DE
TAPIA, PROFESSOR DE MEDICINA

a Luys de Lemos excelente Doctor Medico,

SONETO.

*A que con diestra pluma y do
sta mano*

*Enseñaste a vencer los
duros hados,*

Y a hazer los hilos y a cortados

De humanas vidas, sobre el ser humano.

Ya que a pesar del tiempo has hecho llano

El fin de sus secretos mas sellados

Y con illustre embidia auergonçados

Dexas al Griego, al Arabe y Romano.

Y ya que el mismo Apolo perficiona

Y enriqueze de vn ser mas excelente

Con tus viuos escritos su arte diestra

De estrellas honrara immortal corona

Diuino LEMOS, tu ingenio a frente

O honor de Lusitania, o gloria nuestra.

LICEN-

L I C E N C I A T I
D I D A C I V E L E Z D E
D V E Ñ A S I V R I S C O N S V L T I

Astygienſis in laudem libri Licenciati
Lemos Medici celebratiſſimi,
Decaſtichon.

E P I G R A M M A.

N G E N I I praclara tui ſunt
ſymbola Lemos,
Qua de re Medica promiſi in
ora virum

*Hiſ etenim libris artis documenta dedisti
Magna tua, & Phœbus qua tibi dona
dedit.*

*Namque facultatis Medica penetrabilia pãdis
Abdita: & Hispanis das patefacta tuis:
Ars Phœbi debere tibi iam multa fatetur,*

*O Lemos Bethici gloria magna ſoli.
Te decus atque ſuum dicit Luſitania clarum:
Vtramque & libris erigis ipſe tuis.*

ERRATA.

PA. 3. li. 13. facultatū. leg. facultatē. pa. 6. li. 28. specu. le. specie. pa. 8. li.
 6. alteram. li. alterum. pag. 13. li. 34. fusionem. le. fusionem. & pa. 17. li.
 25. virida. le. viridia. pa. 19. li. 29. exit in secus. le. extrinsecus. pa. 20. li. 31:
 pergeneret. le. per se generet. p. 22. li. 9. fecernit. le. fecerni. p. 25. le. 8. mu-
 lier. (mulier. le. (mulier. li. 16. planū. le. planē. li. 19. cōtractione. le. cōtracta-
 tione. pag. 27. li. 20. mutæ. le. mutatæ. p. 35. li. 17. Excirabit. le. exaltauit. pa.
 36. li. 6. obligatus. le. oblitus. * p. 37. li. 28. Auerros & alijs. le. Auerroes &
 alij. li. 35. ita. le. ita. se. p. 44. li. 2. Ijs. le. Is. li. 12. secūda sibi. le. secūda sunt. p.
 46. li. 5. tenus. le. tenues. p. 50. li. 35. ab. le. ad. li. vlt. impuri. le. imperio. p. 59.
 li. 12. succo. le. sacro. li. 24. admonētur. le. admouentur. pa. 61. li. 2. visus. le.
 viscus. p. 63. li. 10. educibus. le. edacibus. pa. 65. li. 15. Quonim. le. Quoniā.
 p. 80. li. 3. pythago. le. pythagoræ. li. 4. illudrea nar. le. illud nar. pa. 81. li.
 7. matri. le. matre. p. 83. li. 5. loquamur. le. loquamur. p. 90. li. 10. reperij. le.
 reperi. p. 93. li. vlt. in. le. vim. p. 96. li. 2. esse. le. esse. * pa. 97. li. 3. qualia. le.
 qualis. li. 20. biben. le. debere. li. 22. conferuntur. le. conferuntur. li. 23. quo-
 cunque. le. quodcunque. li. antep. ostenderit. le. offenderit. p. 98. li. 3. vniā.
 le. vnam. p. 100. li. 7. lubulus. le. tubulus. li. 9. & alias sæpe. asophagus. le.
 æsophagus. p. 101. li. antep. iscuriam. le. iscuria. pa. 106. li. 9. mistum. le. mis-
 tam. p. 107. li. 23. Rerum. le. Verum. p. 115. li. 30. substantiam. le. substan-
 tia. * p. 116. li. 1. postremam. le. postrema. p. 125. li. 16. quinto. le. sexto. pa.
 31. corpore. le. corpora. p. 133. li. 29. verborum. le. morborum. pa. 137. li. 11.
 excrementis. le. excrementis. p. 139. li. 33. liquidissima. le. liquidissima. p.
 248. li. 17. vitillena. le. vitellina. p. 151. li. 22. nutritioni. le. nutritionis. pag.
 155. li. 17. colore. le. calore. p. 162. li. 15. facultis. le. facultatis. pa. 164. lib. 5.
 morieatis. le. momentis. p. 173. li. 10. nouis. le. nouies. p. 174. li. 3. in quo. le.
 iniquo. * p. 177. li. 14. concubunt. le. concumbunt. li. 15. semen. le. semel. p.
 179. li. 1. crysipilate. le. erysipilate. p. 189. li. 12. strenuē. le. strenuē. p. 183. li.
 4. huoc. le. huic. li. 25. 26. 5. curialio. le. curiatio. p. 187. li. pen. toto. le. loto.
 p. 198. li. 7. salutari. le. saturari. p. 211. li. 3. eluget. le. eluct. p. 215. li. 28. pu-
 ram. le. purum. p. 221. li. 20. lco. le. ilco. p. 238. li. 2. moræ. le. more.

L. LEMOSII PHYSICI
AC MEDICI IN LIBRUM

PRIMUM GALENI, DE NATURALIBUS
facultatibus Commentarij.

CAP. I. Differentia operum naturæ, & animæ.

QU[M] Dicitur Galenus de naturalibus facultatibus quæ sunt communes, & animalibus & plantis, nimirum, de generatrice auctrice, & nutrice, & de cæteris facultatibus ijs subseruientibus: principio huius capituli docet, in quo differant animalia, & plantæ, & inquit in sensu ac motu differre, cum & sensus & voluntarius motus propria sint animalium, vt etiam ca. 2. lib. 1. de anim. dixit Aristoteles, auctio verò & nutritio plantis etiam communia: quare priora duo animæ sunt opera, posteriora verò ipsius naturæ. Ac si ijs verbis diceret Galenus facultates in vniuersum duas esse, animales nempe, & naturales: illæ ab anima, hæc verò à natura ita dicuntur, & animalibus omisissis, velle in hoc opere differere de naturalibus: non meminit facultatis vitalis, quoniam sub naturali comprehenditur, vt ca. 2. lib. de symp. diff. & alibi fecit: imò Aristot. eandem esse facultatem vitalem ac naturalem credit li. 2. de anim. c. 4. Verum illud non est silentio prætereundum, quo pacto dicat Galenus motum voluntarium esse proprium animalium, cum causa communis motus animalium, eaq; princeps appetitus sit, vt li. 3. de anim. ca. 10. inquit Aristot. Sed quia in homine appetitus aliquando est rationi obsequens, vt in

In quo differant animalia & plantæ.

Vitalis facultas sub naturali comprehenditur.

2 L. LEMOS. IN LIB. I. GAL.

temperante: nonnunquam eidem contrarius, vt in intemperante: ideoque cū absolutē cetera animalia ab homine à sua cupiditate, qua nihil habent superius, moueantur: in homine propter duplicem naturam qua constat, huius causa distinctio fuit necessaria, ex qua illum aut ab appetitu seu voluntate, aut ab ea intellectus parte qua actionibus præest, sua sponte moueri dicimus. Cur ergo Galenus in præsentī loco inquit, voluntatem esse causam motus animalium? quia per voluntatem, desiderium, & appetitum intellexit: quæ tria apud eundem Galenum idem significant, vt Prog. 6. lib. 2. docuit. Et omnem illum motum voluntarium appellat, quia à facultate animali proficiscitur: est enim neruus auctor voluntarij motus. An igitur omnia quibus ille communis appetitus inest (qui tamen à naturali est alius) secundum naturam loco mouere poterunt? difficile est id de omnibus affirmare: quoniam ea quæ ambigua vitæ esse dicuntur, vt spongiæ & vrticæ marina, cum sensum habeant, & per eum dolorem ac voluptatem percipiunt, eadem quoque vt Aristoteles docet cap. 3. lib. 2. de anima. Cum tamen motus eius, de quo hoc loco disputamus, omnino sint expertia, sed quod quodammodo mediæ naturæ inter plantas & perfecta animalia esse dicantur. An verò non omnis fortasse appetitus, etiam qui cum sensu coniunctus est, motum hunc præstat, sed is tantum qui rerum sensu perceptarum imaginibus, sub ratione boni vel mali in phantasia relictis excitatur: talis autem in illis non inest: etiam si fruantur aliqua sensus præsentis voluptate vel dolore, ex quo sequitur in earum partibus quædam contractio vel dilatatio, vt Aristoteles loquens de iisdem animalibus capitulo 16. libr. 3. de hist. anim. dixit. Animalia autem in quibus virtus phantastica aut expressa (quæ rationis quædam est imago) aut adumbrata inest, non solum præsentē voluptate percipiunt, sed quia absentem, ex relictâ imagine appetunt, eandem motum inquirunt, doloremque contrarium, eadem ratione fugiunt, vt Aristoteles capit. 10. & 11. libr. 3. de anima tradidit. An verò appetendi vis inesse non possit, nisi antecedat ea quæ sentiendi, vt Aristoteles inquit cap. 3. lib. 2. de anima. equidem planta dicuntur appetere alimentum, & de rebus inanimis, graues, locum inferiorem, leues, superiorem, cum tamen illis nullus sensus inest, vt

Voluntas est causa motus localis.

Nō omnia que mouetur appetita habent motum localem.

Aristo.

Aristoteles probat libr. 3. de anim. capitu. 12. Quamquam Galenus libr. de substantia naturalium facultatum, appetitum in plantis cum quodam sensu coniunctum inesse arbitratur. Et in Comm. in Tymenem Platonis illud confirmat, ita dicens, Cum enim prius supponatur, animam esse principium motus, stirpesque principium motus in seipsis habere concedatur: anima illa merito nominabuntur. Animatum vero corpus ab omnibus vocatur animal. Quod si etiam Aristoteles velit corpus ipsum non ob id solum, quoniam animatum sit, merito appellari animal, sed sibi opus esse, ut sensibile addatur, ne hoc certe etiam ipso stirpes destituuntur. Ostensum enim a nobis est in commentarijs de substantia naturalium facultatum stirpis facultatum eam possidere, qua tum familiares substantias a quibus nutriuntur, tum alienas a quibus laeduntur, agnoscunt: ideoque familiares quidem attrahere, alienas vero auertere atque propulsare. Ob id ergo & ipse Plato stirpes peculiaris generis sensus participes esse dixit, hæc Galenus. Quibus Aristoteles libr. 1. de plantis aduersatur, ita dicens, Si dicat quispiam, quod cum planta animata sit, animal quoque eandem esse: id quod nos nequaquam affirmamus. Etenim difficile est plantæ functionem attribuere, reddere ve animæ functioni, quæ in animali habetur. Quod enim plantis vitam ita inesse negat, est id ipsum quod non sentiat. Sunt autem animalia quoque nonnulla cognitione carentia. Quia vero Natura vitam animalis per mortem corrumpens, suo in genere eandem rursus per generationem conseruat, prorsus consentaneum rationi non est, ut inter animatum inanimatumque medium aliud quoddam cõstituamus. Scimus autem quod conchilia animalia sunt cognitione carentia: quapropter plantæ sunt & animalia. Solus ergo sensus causa est, per quam hæc animalia dicantur. Nam genera speciebus suis nominant, & definitiones: species vero suis individuis, nominant: debetque genus ex vna & communi causa quæ sit in multis, esse, & non ex multis. Et paulo post inquit, Planta vero ex eorum numero non habetur, quæ carent anima: nam in ipsa portio quædam animæ habetur: animal tamen non est, quia sensum non habet. Possimus autem alio quoque modo dicere, quod animalia sit planta, neque dicamus inanimata esse: & si quid ani-

Plato dixit
platas senti-
tue.

Plato non
sentiunt.

animata
sentiunt id
sunt

animata
sentiunt
sunt
sentiunt

4 L. LEMOS: IN LIB. I. GAL.

mam habeat, sensum tamen habere non dicimus. Nam res, quæ alitur, absque anima non est, & animal omne animam habet, sed planta imperfecta res est. Rursus animal membra habet definita: planta indefinita: & materiam habet planta propriam motui, qui inest ipsi. Rursusque dicere possumus, plantas animam habere: nam ea est quæ motus in ipsis efficit. At desiderium & qui loco sit, motus, absque sensu non sunt. Sic alimentum trahere à principio naturali est, & id ipsum commune animali & plantæ inest. Neque cum attractione cibi sensus villo modo iunctus sit, necesse est. Nam quæ aluntur vniuersa, duabus alimentis qualitibus solum habent opus, caliditate frigiditateque & proinde alimento humido indigent ac sicco. At caliditas, frigiditasque in cibis reperiuntur siccis ac humidis. Et neutra ex hisce naturis à pari suo seiungitur, idcirco enim primo alimentum continuum alenti est factum, vsque ad ipsam corruptionis horam, debereque eo vti anima, ac planta tali, quale est ipsorum vtrumque, hætenus Aristoteles, quibus perspicue probauit plantas non posse dici animalia, vt dixit Galenus, proinde sensum non habere: tractionem vero alimenti habere ab anima, quæ sensus profus expers est: Propterea Galenus ipse sibi contradicit qui libr. 14. de vsu part. cap. 6. & libr. 2. de semine cap. 5. quosdam gradus in animalibus refert: primum cum parum à plantis recedens, tactu, hoc est, vno præditum sensu animal fingit: secundum, cum gustatum, tertium, cum olfactum adiungit: quarto gradu postmodum progressa auditum, quinto visum addit. Si ergo Galenus sensu tactus, inquit, animalia differunt à plantis, quo sensu vult donari plantas: sed cur longius abij, nonne in hoc quem enarramus loco inconstantiam suam Galenus demonstrat, cum sensu ipso separauit ab animalibus plantas? quorsum ergo in alijs locis, plantis tribuit sensum, aduersum omnem rationem & ipsum sensum. *Quid si quis?* Hæc facultas naturalis, de qua in opere hoc differit Galenus, appellatur à Platone in Tymæo concupiscibilis; ab Aristotele lib. 2. de anima. cap. 4. alitrix, quod alat: & vegetatrix, quod vegetet, & à fine generatrix, licet capitu. 11. eiusdem libri anima dicatur, vt ex definitione ipsius animæ constet. Stoici vero naturam appellant, & Hippocrates quem sequitur Galenus lib. de fœtus formatione caput. 3. & alibi

sæpè.

Galenus si
bi aduersatur.

Facultas naturalis multis modis dicitur.

DE NATURALI FACULTATE

sepè. Ab anima simul & natura.) Si à duobus principijs omnino distinctis id euenire intelligit Galenus, non bene inquit: si verò cum Aristotele ab anima & eius potentijs illud fieri docet, vt per naturam intelligat animæ potentiam rectè scripsit, vt eorum verborum sit sensus, ab anima & eius potentijs, ita, vt in nomine solum sit discrimen. Etenim Aristoteles lib. 2. de anima. ca. 3. hunc ordinem in figuris & potentijs animæ obseruat, vt alens triangulo, sentiens quadrangulo, ratiocinans pentagono respondeat: atque quemadmodum in quadrangulo triangulum, & in pentagono quadrangulum & triangulum potestate insunt, retinentibus adhuc quadrangulo & pentagono rationem figurarum simplicium, sic in nobis anima sua essentia vna est & simplex sed facultate multiplex, & quæ adiuuantibus varijs corporeis instrumentis varias functiones obeat, alendi, sentiendi, & ratiocinandi: & propter hæc instrumenta substantia harum partium tempore acquiritur, vt Aristoteles docet ca. 3. li. 2. de generat. anim. & sect. 30. quæst. 4. & nos lauius in sequentibus dicemus.

Animavna est essentia, facultate verò multiplex.

CAP. II. Totius operis propositum, & vocum, quarum hic futurus est vsus, explicatio.

Et in hoc.) Quoniam Galenus acturus est de transmutatione panis in carnem, & seminis in animal & in plantam, quæ cū nequeant fieri absque motu, primùm de motus differentijs agit, vt tandem facilius colligat, quid sit facultas, quid actio, & quid opus, de quibus toto hoc sermone futurus est vsus. Cùm autem motus esse nō possit, quin mobile in aliqua re moueatur. Res autem secundum quas per se, & proprie aliquid mouetur sunt substantia, quantitas, qualitas, & vbi. Cum igitur ista quatuor genera nullam habeant communem naturam, fieri non potest, vt pauciora sint motus summa genera quàm quatuor, motus scilicet in substantia, motus in quantitate, qualitate, & vbi. In quibus omnibus cernitur terminos motus ita esse affectos, vt quandam habeant inter se contrarietatem. Si igitur necesse sit motum sequi res, in quibus cernitur: res autem ita soleant alteri attribui, vt modò formam, modo priuationem aliquam dicas, aut modò vnum contrarium, modò alterum: necesse

Motus in quatuor prædicamentis.

6 L. LEMOS. IN LIB. I. GAL.

esse erit ut unumquodque genus motus, diuidatur rursus in duas partes contrarias, velut motus in substantia in generatione, & corruptionem, motus in quantitate in accretionem, & decretionem, motus in qualitate in eos motus qui in contrarias qualitates progrediuntur, quales hic assignat Galenus: motus in vbi, in motum sursum & motum deorsum, & reliquas differentias loci. *Itaque*) Galen. capitu. 6. lib. 1. Methodi definit motum in hunc modum: Est immutatio prioris status. Quam primo fieri vult in qualitate & loco, eamque solam simplicem esse: reliquas, ut accretionem, decretionem, ortum atque interitum ex illis compositas. In quo Platonem secutus est in Parmenide suppositione prima, quod mouetur, inquit, id vel fertur, vel commutatur. Ij quippe solum sunt motus. Aristoteles autem li. 3. Phys. c. 1. definit motum, per actum entis in potentia, quatenus est in potentia. Motum appellat Aristoteles entelechiam quam, vel perfectionem, vel actum dicimus. Perfectio autem duplex est, vna summa vel prima quae cernitur in quiete, & solius formae est, quae motum finit, secundum quam anima corporis naturalis summa primaque perfectio esse dicitur c. 1. li. 2. de anim. Altera posita est in media quadam via inter summam perfectionem & potentiam subiecti ad illam recipiendam, quae motio dicitur, per quam id quod aliquam formam recipere potest, ad eam quasi aspirat, siue sit substantiae, siue quantitatis, siue qualitatis, siue loci. Quare rei quae actu est, perfectio, forma est: per quam illa re ipsa est id ipsum quod est: rei vero quae est in potestate, qua ratione in potestate est, perfectio erit ipsa motio, quoniam potentia omnis perficitur, cum in suum actum educitur, quod per motionem contingit. *Alij ab his motus*) Aristoteles, quem hic sequitur Galenus, in praed. ca. de motus specu. & lib. 3. Phys. ca. 1. & lib. 11. Metaphy. ca. 8. ortum ac interitum, motum appellat, at lib. 5. Phys. ca. 1. & 2. duabus rationibus ostendit generationem non esse motum. Prior est huiusmodi: nullum non ens moueri potest: atqui omne quod generatur, est non ens: nihil igitur quod generatur, mouetur. Neque igitur generatio motus erit. Propositionem enumeratione confirmat Arist. non ens si per se sumatur, ac simpliciter, aut significat idem quod falsum, aut verum significat id, quod in rerum natura non est, siue id aliquando esse possit, siue non possit. Atqui illud non ens, quod pro

falso

Quid motus.

Motus est perfectio & actus.

Generatio non est motus.

falso sumitur moueri non potest, neque illud non ens quod nondum in rerum natura est. Vera igitur fuit propositio, nulum non ens moueri, nisi forte sumatur non ens secundum quid, veluti si dicas, non lapidem moueri, quia homo mouetur, qui non est lapis, & hac ex parte, non ens mouetur. Assumptio huius syllogismi pro secunda tantum parte confirmatur ab Aristotele, quia prior pars satis est pro se manifesta, de non ente pro falso: probatio autem est huiusmodi. Quicquid est quod moueri proprie dicitur, id necesse est aliquid esse, atque adeo iam in rerum natura coherere, siquidem nemo proprie loquetur, qui id quod non est, iam moueri dicat: atqui id quod generatur, quatenus generatur adhuc est non ens: neque est aliquid actu hoc ipso quod generatur, alioqui non amplius fieret. Ex quo sequitur, id quod generatur posse appellari non ens, in ea significatione, qua non ens significat id quod non existit in rerum natura, vt etiam docet ipse Aristoteles ca. 2. lib. 2. Metaphysic. Cum igitur id quod in ea significatione non ens appellatur, non sit hoc aliquid, necesse est, vt in non ens in ea significatione non possit motus cadere. Posterior ratio est huiusmodi: quæcumque res est, quam moueri proprie dicere possumus, eam oportet in loco esse: atqui quod generatur in loco non est: ergo, quod generatur non mouetur. Assumptio ita confirmatur: quod non est non est in loco: id autem quod generatur, non est, id ergo quod generatur, non est in loco. Huius syllogismi propositio ita confirmatur: quicquid in loco est, aliquo certo loco contineri est necesse: atqui id quod non est, non potest certo aliquo loco contineri: ergo quod non est, non est in loco. Sed videtur prima statim propositio falsa, omne quod mouetur in loco est: Nam primum cælum mouetur, nec in loco est. Respondendum est, primum cælum hac ex parte in loco esse, quocirca certum aliquem locum, quæ suo motu perpetuo percurrit, conuertitur. Nec enim circa aliquod spatium conuerti potest, quod non sit ens aliquod. Aut verè dicendum est, propositionem illam tantum intelligi de rebus generabilibus & corruptibilibus. Vt sit sensus illius propositionis. Quicquid est, quod generationi & corruptioni obnoxium est, non prius dicitur moueri posse, quàm in loco aliquo sit. Nunc videamus

Generatio
-sum sit
-or

Generatio
-sum sit
-or

An cælum sit
in loco.

8 L. LEMOS. IN LIB. I. GAL.

Generatio
est muta-
tio.

Subiectum
generatio-
nis duplex.

mus cur in substantia non sit propriè motus, licèt possit cadere propriè mutatio. Aristoteles huius rei duas reddit causas: vnam, quam iam diximus, quia non ens non mouetur, quod autem generatur est non ens: alteram quia in substantia non est contrarietas. De prima ratione hoc intelligendum est, subiectum generationis duplex esse, vnum quod, alteram ex quo: veluti in generatione hominis, subiectum quod generatur, est ipse homo: subiectum autem ex quo, est materia: vtriusque autem subiecti ratione generatio non est motus: nam quandiu homo generatur, verum est dicere, nondum esse hominem: quod autem nondum est, mutari potest ad id vt sit, propriè autem dici non potest id moueri, quod nondum est. Item materia quatenus est subiectum generationis est non ens, ob idque quatenus subiectum est generationis, moueri nõ potest: nam subiectum motus debet esse permanens in suo esse: materia autem ex qua aliquid generatur, non permanet in suo esse, sed vt ex ea aliquid generetur, necesse est eam corrumpi. Quãdo igitur generatur homo, res in qua tanquã in subiecto inest illa mutatio est materia, neque tamen verũ est dicere, materiã generari, sed dicendũ est, hominẽ potentia, quod re non differt ab illa materia, licèt ratione differat, generari. De secunda autem ratione illud primũ intelligendũ est, alio modo accepisse Aristotelem nomẽ contrarietatis li. 1. Phy. cũ in substantia quãdam inesse contrarietatem fatetur, quã li. 5. Physicor. vbi id negat: in priori loco nomine contrarietatis, priuationis, & formæ oppositionem, quam alibi contradictionem appellat: in posteriori verò nomine contrarietatis tantum complexus est duas formas oppositas, & maximè inter se specie distinctas. Oppositas autem formas hinc appello, duo verba quæ affirmatione pronunciantur, quæ habent inter se oppositionem aliquam. Illud tamen intelligendum est diuerso modo in quantitate, qualitate, & vbi, sumi affirmationum ad idem genus pertinentium oppositionem. In qualitate enim sumitur oppositio penes maximam distantiam formæ ad formam, ita vt illa distantia secundum speciem tantum sumatur. In quantitate enim non est vera contrarietas quemadmodum ait Aristoteles in Categorijs, sed est aliqua summa distantia quantitatis ad quantitatem penes perfectum & imperfectum. Desiniuit enim na-

tura

tura rerum magnitudinem & minimam, & maximam, qui sunt duo termini maximè distantes in quantitate. In vbi autem oppositio sumitur penes maximam distantiam loci ad locum. Quoniam igitur in illis tribus generibus reperiuntur entia quaedam positiua, maximè inter se distantia, vel secundum rationem, vel secundum extensionem vel spatio & intervallo, propterea in illis tribus generibus concedit Aristoteles contrarietatem inesse. Cur verò in alijs Categorijs non inest motus, cum reperiatur contrarietas, vt in situ sedere & stare: in habere, nudum esse, indutum esse, hæc ratio est, quam & supra attigimus, quia continuata illa motio, non definit primò ac per se ad illas res, nec secundum illas primò denominari potest mutatio, quæ inter illa contraria intercedit. Ad rem enim aliquam esse per se motum aut mutationem nil aliud est, quàm esse illud quod per se primò & non ratione alterius acquiritur per motum: ad illud autem non est per se motus, quod non per se primò producitur, sed consequitur ad productionem alterius. Quia igitur mutatio situs ex loci mutatione nascitur, propterea ad situm non est per se motus, id quod ex eo intelligi potest. Quod si queratur, quomodo ex sedente aliquis factus est stans, non aliunde reddetur ratio quàm quia aut totum corpus, aut corporis partes locum mutarunt, ex qua mutatione secuta est diuersitas situs, cuius significatio ita cum loco coniuncta est, vt significet certam quandam affectionem corporis aut partium ad locum. Quod idem de habere dicendum est: Nam ex eo quod vestis certo quodam modo locum mutat, id nascitur, vt nudum aliquid aut indutum dicatur. Quoniam igitur in duabus ijs Categorijs inest quaedam relatio: propterea Aristoteles, eandem rationem, qua probauit in reatiuis non esse motum, posse ijs etiam Categorijs accommodari existimãs, separatim mentionem non fecit harum duarum Categoriarum, ad extremum si queratur quomodo id verum sit quod ait Aristoteles, omnem motum fieri inter contraria: siquidem motus cali verissimus est motus, neque tamen contrarij termini in motu cali constitui possunt. Respondebimus ex Aristotele lib. i. de celo capitu. 8. vbi ita scribit: nam & conuersio opposita quodammodo habet ea quæ per diametrum distant, toti vero

Cur in alijs præd. nō reperiatur motus.

Omnis motus fit inter contraria.

non est contrarium quicquam. Cuncta igitur designata per diametrum, ut punctum orientis & occidentis ratione maxime suæ distantie satis habent contrarietatis, ut dicatur motus cæli inter contraria quoquo modo fieri. Reuera tamen ac simpliciter Aristoteles concedit motui cæli non inesse contrarietatem, quæ causa est ut sit perpetuus. Porro refellit Galenus duas veterum opiniones: quarum vna fuit Protagoræ, & eorum qui appellabantur Sceptici ex professione, id est, dubitatores, qui asseriebant nihil verè immutari, sed à sensibus nostris aliter atque affectis variâ deprehendi. Dubitatores autem dicebantur, quia inter eos nulla erat certa rerum ac veritatis convenientia, imò de iisdem rebus varij contendebant: propterea quòd huic hoc videtur amarum, alteri verò dulce: item huic animali iucundi saporis alteri iniucundi, & huic salum, illi insulsum, vnde inferebat Democritus, ut refert Aristoteles lib. 4. Metaph. ca. 4. & 5. nihil esse veri in rebus & si est, nobis obscurum esse, ideoque veritatem in puteo cecidisse, aiebat. Altera opinio fuit Anaxagoræ in loco citato, & lib. 1. Physi. ca. 4. quia omnia in omnibus cõtineri voluit, ut in pane, sanguinem, ossa, neruum, & alia, ideo novæ substantiæ generationem non admittebat, sed tantum latentem & confusarum rerum discretionem fieri volebat, & tandem calore omnia separari. Anaxagoram autem & Democritum pastores ouium fuisse prius, quàm Philosophos refert Phylo libello de statu Esseorum. *Que autem.*) lege eundem Galenum lib. 1. de hum. com. 1. & li. 1. de de nat. hum. in præmio. *Indicatum est.*) c. 8. & 9. lib. 1. de elem. *Utrum autem.*) hanc quæstionem diluimus, & perspicuè absolvimus disput. 2. li. 1. de morb. meden. ob id enim de industria à nobis hic prætermittitur. *Quamquam verè*) hoc argumento redarguit illorum opinionem, quoniam ex solo usu panis fit sanguis: panis ergo similis erat, neque diuersis partibus constabat. Sic oleum totum in flammam conuertitur. Sic lignum fit ignis, tum flamma, tum carbo, nulla alia separatione facta.

Nonnulli dicebant nihil verè immutari.

Veritas in puteo cecidit.

Anaxagoras pastor ouium fuit & Democritus.

omnino
-ai ill
-anno 102

2

Porro opus.) nomen facultatis multiplex est: dicitur enim de alimentis, de medicamentis, & de partibus nostri corporis. Alimenta siquidem quatenus alimenta sunt, nullam agendi facultatem habent, sed tantum patiendi. Medicamenta verò facultatem

non

A

tem

tem agendi, nosque immutandi habent. Partes autem habent vim alimentorum alteratricem, & immutatricem. Duplex ergo in vniuersum est facultas, vna agendi, & altera patiendi, vt etiā Aristoteles docuit libr. 9. Metaphysic. ca. 5. quas appellat in Categorijs ca. de qualitate, naturalem potentiam vel impotētiam. Est ergo facultas causa à qua procedit actio. Actio seu functio, operatione est motus actiuus à facultate procedens. Opus autem est quod iam factum atque completum est, vt caro, sanguis: & licet actio opus naturæ appelletur, non tamen sic contrā sit. *Symptoma siue accessorium*) Symptomata ab accidenti distinguuntur, c. 9. li. 1. Methodi. & c. 8. li. artis med. Illud est præter naturam, hoc verò secundum naturam: licet hanc differentiā sepe Galenus confundat. Hic verò symptoma nec in proprio significato neque pro accidenti sumitur, sed pro pathemate seu passione, quæ est motus passiuus.

Quid facultas.

Quid actio
Quid opus.

Symptoma latè patet.

CAP. III. Actionem partium à temperie qualitatū provenire.

AC mihi docet modo Galenus in quo consistat facultatis essentia singularum partium, nimirum in singularum illarum commo temperamento. Nam tum demum suum quæque munus obit strenuè, vbi sit temperatissima: contrā malè fungitur, si imtemporata sit: atque hæcenus malè quatenus sit imtemporata: vt etiā docet libr. 1. de præcog. ex puls. ca. 4. & libr. 2. ca. 8. & libr. 5. de locis affect. ca. 6. & libr. 1. de sim. ca. 1. hinc est, quod libr. 1. de locis affectis ca. 2. dixerit, nullam actionem vnquam lædi, nisi pars quæ ipsam facit, afficiatur. Et ca. 3. libr. 3. de symp. causis. Atque illud quidem, ait, neminem latet non posse, nisi læsa in aliquo cuiusque substantia actionem eius impediri. Et iterum illud repetit ca. 8. libr. 2. huius operis. Hæc autem mutua læsio actionis & partis non potest cadere nisi in naturalibus facultatibus, non verò in animalibus, vt Galenus c. 7. lib. 1. de locis affectis inquit in hunc modum: *Quamobrem solis partibus quæ & sentiendi & mouendi vim habent, accidit vt ipsis interdum haud quaquam affectis nihilominus earum actio pereat, id quod naturalibus instrumentis accidere non solet: quoties enim horum actio læditur, semper primario affectu laborant. Et quemadmodum actio partis tollitur læsa eiusdem*

Facultatis essentia.

tem-

temperie, ita si temperies totius corporis lædatur, vt in febre ardente, actio quoque illius tolleretur, & tandem mors. Nam corpus animam recepturum idoneum esse oportet, & eo in temperatura admodum alterato, animam protinus digredi: et si naturalis in corpore æquabilitas seruetur temperamenti, ab eo non potest seiungi anima. Anima ergo vtitur temperie partium, & totius ad actiones corporis perficiendas. Quapropter essentia facultatis est ipsa anima, & non temperies partis, vt existimat Galenus. Vtitur autem anima illa parte temperata veluti instrumento (non enim agit in corpore absque instrumentis) ad munera sua obeunda. Illæ autem partes si notatu dignam intemperiem patiuntur, fieri nequit, vt commodum sint futuræ instrumentum, quo anima operationes suas perficiat: quæ cum frustra in corpore nequeat esse, desinit ipsum informare, quo pereunte, ipsa superstes & immortalis manet. At si immortalis est vt vult Plato, arguit Galenus ca. 3. lib. quoddam animi mores corporis temperaturas sequantur. Cur admodum refrigerato aut supercalefacto, aut nimium siccato aut impenitus humectato cerebro separatur: rectè vtique fecisset Plato, si ipse perinde atque alia, quæ ad eam pertinent literis mandasset. Fit enim mors ex Platonis sententia dum anima à corpore separatur. Sed cur ipsam euacuatio sanguinis larga, & cicuta hausta, & febris ardens seiungat, equidem si viueret Plato, perdiscendum prorsus ex eo, censerem. Verùm huic difficultati ipse Galenus planè respondet libr. 6. de morb. vulg. sect. 5. com. 5. ita dicens, Ceterum Medicis quoque superuacuum de animæ substantia notitiam esse arbitror. Satis enim artem medicam cum ratione tractantibus illud nosse quoad scilicet ipsius cerebri atque spiritus in eius sinibus contenti naturalis temperies inuolata seruetur viuere posse animal: si vero contentus spiritus, aut prorsum corruptus sit, aut à naturali temperatura vna cum ea quæ in cerebro, est longissimè discesserit, mortem necessario sequi. Cùm ergo ex larga sanguinis euacuatione atque alijs temperies spiritus & cerebri corrumpatur, fit, vt mors accidat. Anima itaq; in corpore vtitur spiritu, tãquã principali vehiculo, quo corrupto, perit actio totius corporis, vt Gal. ad finem ca. 7. lib. 7. de Placitis docet, propterea quod perit eius quoq; temperamētum, & hac de causa appellauit Galenus animã

tem-

temperamentum, quod in temperamento totius suas vires exercet, lib. 3. de locis affect. cap. 7. & spiritum quoque animam ipsam esse dixit, aut primum eius organum, libro de utilitate respirationis capite 5. Ad id autem quod Galenus dubitavit, si anima non est particeps corporis, cur per corpus extenditur? Respondeo quod anima rationalis per se est spiritus quidam ab omni corporis contagione diuersus, vt Plato, Aristoteles, ac Religionis Christianæ dogma testatur, quæ corpori infusa à Deo vires quasdam communes cum illo fornicur: vt vegetatricem, sensericem, motricem, appetitricem. Has ipsa ita consequitur, vt earum radicem, & originem in se contineat: affectus vero & actiones simul cum corpore. Quod ipsum ex dissolutione animæ à corpore intelligitur quoniam influente in ipsum anima vt in foetu, hæ omnes quas retuli facultates, continuè exoriuntur: eadem vero effluente, in morte, pereunt. Idem ex contemplatione & intelligentiæ vi agnoscitur: quia contemplantibus nobis, & quasi à corpore nos seingentibus, reliquæ facultates à ratione diuersæ suspenduntur, aut saltem imbecilliores redduntur, quæ nisi ad vitam tuendum secus non mouentur: quibus ex rebus intelligitur vires has à nobis retro relatas ab anima ipsa rationali proficisci tanquam à fonte, quatenus eadem corpori annexa est. Cum igitur anima rationalis sit indiuisibilis, id est, tota in toto & tota in qualibet parte, ipsa non extenditur, est tamen causa, vt eius potentia extendantur, & operentur vbi fuerint earum instrumenta. Ex quatuor qualitatibus. quæ primæ dicuntur siue quia ex ijs variè agentibus & patientibus, aliæ in corporibus mixtis oriuntur: siue quod primis corporibus primo & per se insunt, veluti differentia constituentes, & eorum causa, vt Aristoteles declarat lib. 4. Meteor. capitu. 2. & nos explicamus disp. 2. lib. 1. Methodi. Cæterum Aristoteles & post eum Stoici causas omnium actionum duabus tantum qualitatibus tribuunt, calori scilicet ac frigori: alias duas dicunt esse patientes. Stoicorum decretis hoc melius quadrare videtur, quoniam omnium transmutationum causas ad fusionem concretionem referunt: calor enim liquat & fundit: frigus vero densat. Aristoteles vero secum videtur oppugnare: nam in libris de generatione omnes qualitates facit agentes: in libris vero Meteor. & Prob. duas agentes, & duas patientes dicendum

Quare anima dicitur temperamentum à Galeno. Quid anima rationalis.

transfere
sunt
causas

Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte. Quare dicantur qualitates primæ.

in
sunt

operibus, cetera inquirens. *Ex accidenti.* Quia facultas est causa primum actionis, deinde operis, proinde veluti mediata & ex accidenti quodam, dicitur facultas causa operis, cum huius actio sit proxima. Singula namque opera ab aliqua procedunt actione: hanc vero omnino aliqua præcedit actio. Quod optime respiciens Aristor. ca. 4. li. 2. de anima dixit, hæc omnia mutud se consequi ac comitari.

CAP. V. De operibus naturæ in yniuersum.

Ergo] ex operibus naturæ generalibus numerum actionum & facultatum colligit Galen. fetus namque in utero generatur, nutritur, & augetur. Edito postea in lucem nutritur, videtur, & augetur. Ex his tribus operibus naturæ tres necessario actiones resurgunt: generatio, nutritio, & auctio: & totidem facultates: generatrix, nutritrix, & auctrix: quas statim hic definit Galen. Sed quia minutatim de singulis est dicturus capitibus sequentibus, ideo nunc ab earum definitionibus erit superledendum, suis in locis eas declaraturus.

CAP. VI. De generatrice vi.

Ergo] Aristoteles multis in locis agit de generatione, sed non ubique eodem modo. Primo namque de generatione ca. 4. agit de generatione in yniuersum, quatenus competit elementis solum, dicens, Generatio est mutatio totius in totum: nullo sensibili manente in subiecto. lib. 4. Mete. cap. 1. definit generationem, vt competit mistis animatis & inanimatis: est autem simplex naturalisque generatio, inquit, transmutatio facta à qua litatibus actiuis habentibus proportionem ad vnquamque naturam in materia subiecta, lib. 2. de anima. ca. 4. agit de generatione, qua solum competit viventibus, & ita definitur: Generatrix vis & facultas vegetatiua, qua sui simile procreat: & de hac hic loquitur Galenus. Huius namque finis est, speciem suam vel le conferuare per singula, quando ipsa diu nequeant durare, omniaque, vt ait Aristoteles ca. 4. libr. 2. de anima. sicut immortalia maxime appetant. Hinc ca. 1. libr. 2. de generati. anima. dixit: Cum enim natura eius sempiterna esse non possit, quomodo fieri potest, eo sempiternum, quod gignitur, est. Numero igitur

Finis volu
bitur in
contra

Homo ge
neratio
de temp

De genera
tione varie
sentit Aris
toteles
lib. 2. de
anima
lib. 2. de
generati.
anima.

Generatio
ne sui simi
lis natura
fertur ad
immortali
tatem.

non

non potest, substantia enim rerum in singularibus est. Quæ si talia essent, sempiterna essent. Specie verò potest. Itaque genus hominum semper & bestiarum, & plantarum est. Et capitu. 3. æconomici primi. Et simul, ait, natura per hunc circuitum adimplet sempiternitatem: ex quo secundum numerum non potest, ac secundum speciem: Sic enim diuina providentia vtriusque natura ordinata est, viri scilicet, & mulieris ad societatem. Et quæstio. 16. sect. 4. Suavis, inquit, tum ex necessitate, tum rei cuiuspiam gratia concubitus est. Ex necessitate, inquam, quod via omnis pertinens ad re naturalem suavis est, si modo à sensu percipi queat. Rei vero cuiuspiam gratia est, vt ortus sit animantium perpetuus. Facit enim voluptas, vt animantes ad coitum incitentur. Hæc omnia accepit Aristoteles à Platone, qui lib. 4. de legibus, ita inquit: Vxorem ducere quisque debet cum annos habet triginta, cogitans, quod natura quadam humanum genus quodammodo immortalitatem consequitur. Cuius rei quisque natura summo opere cupidus est. Nemo enim est, qui non desideret perpetuum apud posteros nomen habere. Genus itaque hominum immortale hoc modo in sempiternum perdurat, quod filiorum filios relinquendo vnum & idem semper per generationem immortalitatem adipiscatur. Nefas autem est immortalitate se ipsum sponte priuare. Hinc Galenus lib. 14. de vsu par. ca. 2. & 9. dixit, generatione sui similis naturam ad immortalitatem ferri. Quapropter Natura in generationem magis intendit conseruare speciem quam singularia ipsa, vt ex locis superius adductis constat. Et Auicenna hoc ipsum probat libr. de anima. part. 1. capitu. 1. Quemadmodum enim, inquit, per nutritionem conseruatur indiuiduum, sic per generationem species seruantur. Quæ sanè duo naturæ propria esse, & amorem sui, & coniunctionis appetitum, explicauit M. Tullius lib. 1. de Offic. sic dicens: Principio generi animantium omni est à natura tributum, vt se, vitam corpusque tueatur, declinetque ea, quæ nocitura videantur, omniaque quæ sint ad viuendum necessaria acquirat & paret: vt patulum, vt latibula, vt alia generis eiusdem. Commune item animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa & cura quadam eorum quæ procreata sunt. Hæc ille. Qui primam animantis appetitionem fuisse dicit, se ipsum tuendi atque seruandi,

Finis volu-
pratis in
coitu.

Homo ge-
neratione
fit sempi-
ternus.
Natura ma-
gis intēdit
seruare spe-
ciem quā
indiuiduū.

Generatio
-iust iud on
-iust iud on
-iust iud on
-iust iud on
-iust iud on

feruandi, ita docente Natura: non enim fas erat animal ipsum, vel alienum à se fieri, vel omnino id fieri, vel non sibi maxime propinquum fieri. Ipsam igitur naturam sibi ipsi maxima concordia & charitate deuinxisse, vt & noxia propelleret, & quæ ad sui constantiam essent utilis, susciperet. Cùm autem naturali instinctu mortale se esse animal omne comprehendat, per successione viuere cupit. Hinc descendit maris atque feminae coniugatio, quam nos matrimonium appellamus: hinc liberorum procreatio: hinc educatio. Dicamus igitur iam quò pacto hæc procreatio fiat. *Proiecto semine* Aristoteles lib. 1. de generat. anim. cap. 1 §. docet differentiam inter semen & genituram: semen enim plantis & insectis accommodatur: ex semine dicimus plantas generari, item formicas, locustas, & alia huiusmodi. Genitura verò perfectioribus competit animalibus, & ijs quæ habent iam generandi facultatem. Semen autem definitur à Galeno li. 2. de semi. cap. 2. in hunc modum: Semen est sanguis à venis, quæ ipsum continent, exquisitè confectus. Ac si diceret, semen est sanguis confectus in venis, & dealbatus in testibus, ac vasis seminatijs. Querat autem hic quispiam quid causæ sit, cur sanguis, cùm in vasis seminis diutius moratur, exalbescat. Sed si quis eorum quæ in hoc opere, & libro 1. de semine §. & 11. de monstrauit Galenus meminerit, eum facile hoc esse inuenturum arbitror: illis enim locis ostendit, omne id quod alterat, in suam naturam id quod alteratur transmutare: idcirco ventriculus, licet alba, rubra, flaua, viridæq; & aliorum colorum dapes esitemus, nihilominus in colore vno, eumq; candidissimum omnia conuertit, idq; propterea is est substantiæ suæ color: ita & mammilla sanguinem rubrum in album lac transmutant, & iecur conuertit chylum album in sanguinem, & ita in testibus & vasis seminatijs videbis, qui rubrum sanguinem, quod alba sint in album colorem conuertant. Querat autem fortasse aliquis, cur in nullo alio vase id fieri perspicitur, est in promptu responsio, non ita diu in alijs sanguinè commorari. Nam si tam diu immoraretur, ac non diffueret, citoq; euacuaretur, profecto etiam in alijs animantis partibus eiusmodi reperire humore liceret. Quanquã in vnoquoq; vase naturæ humiditas, à qua tunice vasorum nutriuntur, huiusmodi

Semē quid.

Cur semē album.

18 L. LEMOZ. IN LIB. V. GAL.

esse videatur. Quos circa in flexibus vasorum sanguis ipse veluti
 stagnans, in causa est, ut spermaticus humor eum hletus. Praepra-
 ravit quoque natura semini; testibus antequam infra actum, ut
 exactius, conficeretur semen, & moram diutius in his traheret,
 ut optimè docetur libro. 7. de placitis Plat. Quare non est au-
 diendus Herodotus, qui Aethiopes genituram colore nigro habere
 re, scripsit, ut refert Aristoteles lib. 3. de instit. anim. cap. 22. &
 cap. 2. libr. 2. de generat. animi: inquit; Herodotus vera non
 scribit, cum nigram esse genituram Aethiopum dicat, quasi ne-
 cesse sit, omnia nigra esse eorum; quibus nigra est cutis. Atqui
 dentes eorum albos esse cernere potuit. Herodotus autem sen-
 tentiam illam in Thaha scripsit; in hunc modum; horum om-
 niu[m] quos recensui, Indorum coitus in propatulo est sicut pe-
 corum. Color similis ac proximus Aethiopico. Genitura qua[m] in
 mulieribus emittunt, non alba, quemadmodum caeterorum ho-
 minum, sed atra, ut color corporis qualem Aethiopes quoque
 emittunt. Haec Herodotus. Porro licet ex sanguine venarum &
 arteriarum fluat sanguis; ex quo semen ortum ducit, praecipue
 tamen sanguinem arteriarum in semine mutari existimo. Primum
 quoniam huiusmodi sanguis est in potentia proxima ad vitam
 actu habendam, ob copiam spiritus vitalis, quo semine refectum
 est, lib. 1. de semine, cap. 5. & lib. 14. de usu part. cap. 9. Ideoque
 spumofum semen est. Nec vero homines antiquos, inquit Ari-
 stoteles, c. 2. libr. 2. de generat. animi latuisse videtur, ut turam se-
 minis esse spumofam; deam enim huius rei veneraripta est; ab
 ea ipsa facultate nominarunt. Unde ipsa Venus apud Quidium,
 lib. 4. Metam. loquens, dixit, spuma fui; propterea quod, ex Sa-
 turni testibus & maris spuma nata fuerit, crediderit antiquitas.
 Deinde sanguis arteriarum purior ac sincerior est, & ob id ac-
 commodatior ad seminis materiam efficiendam. Arterijs etiam
 secretis, si copiosus profluat sanguis, homines infertundi reddun-
 tur, & profusus ad generandum inepti, ut Hippocrates libro de
 aere, aquis, & regionibus, refert. Quapropter complures veneri
 dediti, si in morbis incidant, facile languinis missione curan-
 tur, quod non fieret, si non potissimum ex sanguine arteriali
 semen fieret. Voluptas etiam qua[m] veneri laedit, non nisi ob
 spirituum commotionem fit: quorum instrumenta arteriae
 sunt.

Herodo-
 tus dixit se-
 mine Aethio-
 pum esse ni-
 gram.

Semen fit
 praecipue
 ex sangui-
 ne arteria-
 rum.

Semen cur
 spumofum.

Causa volu-
 ptatis in co-
 itu.

sunt: Ceterum solum ipsum animatum esse facultate, non re
 ipsa & ratio non in dubium sit: Aristoteles namque libro 2. de
 generatio. anima. capite primo, ait, omnia quae cumque aut
 natura, aut arte efficiuntur, ab eo quod actu est, sunt ex eo,
 quod potentia tale est. Semen igitur, subdit, tale est, motum
 que habet & principium tale, ut motu peracto pars existat quae
 eademque sit animata. Et rursus, sed habeat ne semen ani
 mae necne, ratio eadem atque de partibus reddenda est. Ne
 enim anima vlla potest in alio, nisi in eo cuius est, neque
 pars vlla esse potest, quod participans anima non est, nisi
 & quivoce, ut mortui oculus. Semen igitur & habet animam
 & esse potentia palam est. Et capite tertio, eiusdem libri
 scribit, animam vegetantem in semine, & facti nondum sep
 parato tantum habere potestatem non actu statuendum esse
 prius, quam eodem modo quod foetus, qui iam separatus ei
 bum trahit, & officio eius animae fungatur. Et capite primo,
 libro secundo de anima. exemplo seminis declaravit vitam in
 potentia. Et libr. 7. Metaphys. capite 9. semen numerat in ijs
 quae firmanur non ab externa vi, sed ab interna. Plato quoque
 ad finem Tymaei inquit, semen animatum, ac respirans, qua par
 te spirat, eadem vitale efficiendi desiderium, gignere atque ita
 nobis generandi amorem inserere. Galenus autem non solum
 animatum, sed animal esse facetur in eo libro an animal sit, quod
 in utero geritur. licet enim parua sit molis, inquit, multum po
 tentia sit, & principem causam ostendit, ipsamque animalitatis sub
 stantiam. Ac, quemadmodum, qui in siliice aut calce ignis insi
 ritus est, hunc enim ignem nemo idcirco esse negaret, quia non vrit
 (tunc enim ignis actu sit, cum in aetere aliquid assumit, & ab
 ipso universo exit in secus venientis inspirationis) sic quod in
 mulieres injectum semen est, id animal esse verum quispiam dicet.
 Etenim ipsum potentia animal est, actu vero tempore fit, cum ab ute
 ro prodiens seipsum coniungit ei, quod principium praebuit. Qua
 re semen licet quoad sensum simplex simileque appareat, facul
 tate tamen multiplex ac dissimulare est, ut sanguis, ex quo ip
 sum factum est, & hoc modo Galenus est intelligendus. capi
 te 5. libro de semine. Probabit tamen aliquis semen actu vi
 tam habere in hunc modum, omne animatum, ut tale est habet

Semen ani
matum est.

totum nA
-imo dmsl
383

ad hoc A
sicut

Semen dis
simulare est

principium sui motus, sic enim Aristoteles distinguit animatū ab inanimato, libro 1. de anim. ca. 2. & lib. 8. phys. cap. 1. semen autem in se habet principium illud, motus, vt Aristoteles docet libro 8. Metaphyl. tex. 12. semen igitur actu animatum erit. Petit argumentum hoc, vt dicamus, quoniam pacto, vita illa seminis in potentia ad actum reuocetur. Quæ sanè potentia maxima est vi & facultate: initio enim prætenus & obscura est, mox vero sensim paulatimque vires capit, & increscit, & ita minutatim gradatimque facta additione ad integram perfectionem venit, quæ actus est. Causa igitur efficiens illius eductionis est vis generantis in semine relicta, adiuta à calore cælesti, viuifico ac vitali, & à calore proprio, in quo generatio fit: à quibus sanè semen habet principium, vt potètia animatum, fiat actu animatū. Occurrit autem hoc loco difficilis admodum & antiqua quæstio, num scilicet semen emittat solū vir, an etiā mulier, vt Aristoteles & cum eo peripatetici existimarunt, & num sit solū efficiens causa foetus, an materia quoque. Quæ de re, vt dilucidius differamus auctores harum sententiarum afferre commodum erit. Aristotelis fuit sententia, feminam non emittere semen, neque esse necessarium semen muliebri ad foetus generationem, sed solū sanguinem menstruum, & semen virile: addit quoque semen esse dumtaxat efficiens, veluti sanguinem menstruum, materiam: corpusque foetus ex illo sanguine fieri, semen vero solū efficaciam illi operi agendo ministrare. Et ne videamur hæc fingere, ipsum Aristotelem audiamus, qui ita scripsit, libr. 2. de genera. anim. capit. 4. Corpus igitur ex femina est, anima ex mare: Ac si diceret ex potètia seminis educitur anima animalis, corpus vero eiusdem animalis ex sanguine menstruo procreatur. Et pauld infra subdit, at vero in quibus sexus maris & femine distinctus habetur, fieri non potest vt femina ipsa pergeneret perfectè: ita enim mas frustra esset. Quamobrem in ijs mas semper perficit generationem: hic enim sensualem dat animam, aut per se aut per genituram. Quæret tamen aliquis si ex semine non sit foetus, ex corpore seminis quid sit, corrumpitur ne an dissoluitur? Hoc dubium excitauit Aristoteles capite 3. libro 2. de generatio. anima. in hunc modum, sequitur vt & dubitemus & dicamus, si in ijs, quæ

An mulier
semē emit-
tat.

Aristot. sen-
tentia.

lib. 2. de
generatio.
anima. in
hunc
modum.

res non emittere semen, sed materiam solum prestare sanguinem, scilicet menstruum, virum vero semine suo efficaciam & principium agendi. Prima ratio sic colligitur, ex lib. 1. de generatione anim. c. 19. (quemadmodum se habet menstruum in foemina, sic semē in viro) virumque enim excrementum est, & pro portione, ut maribus genituram, sic foeminis mēstrua provenire aptum est, inquit Aristoteles. Recte autē ita dicitur indicāre, quae in ijsipsis eueniunt, eadem etiam etate maribus genitura fieri incipit, & seorsim foeminis autem mēstrua etiam utriusque etiam mutatur, & mammae intumescunt. Nec non de fine etate aboletat maribus generandi facultas, foeminis mēstruorum confluuium. Ad haec, indicium illa faciunt, ut excrementum sit haec secretio foeminarum, quod non maribus, non profluuium ē naribus sanguinis, non varices, non tale quid mulieribus magna ex parte accidere solet, quamdiu mēstrua profluunt. & si quid tale accidit, deteriores sunt purgationes, quae hae materiae mēstrua consumpta in ea fuerit. Minus etiam venosae sunt foeminae quam mares, & laetiores, lenioresque sunt, quoniam excrementum, quod ed tendat, confluere in mēstrua solet. Hanc eandem causam esse putandum, & ut corpora minora sint foeminarum, quam marium in viuiparo genere. In hoc enim uno mēstrua profluunt, & omnium apertissime in muliere. Plurimum inquam mēstrua mulier emittit, ex quo fit, ut evidentissime paleat, & obscuriores habeat venas, & corpore pland ad materiam deficiat. (Sanguis autem mēstruus foeminae, est ut materia solum, ergo semen viri, erit ut efficiens solum) alias, dum simul secretiones seminales agerentur, quod fieri non potest: ideo semen a foemina non conferri ad generationem concludit Aristoteles. Nam si semen esset, mēstrua non essent: nunc illud ideo deest, quia haec sunt. Nec vero absurdum quicquam, si a conceptu item effluunt mēstrua: nam vel post aliquandiu prodeunt, quamquam parte, nec semper, sed id morbidum est: quā obrem paucis & raro accidit. Quae autem magna ex parte sunt, ea maxime secundum naturam sunt. A foemina igitur conferri ad generationem materiam, quae in mēstruorum constitutione sit, mēstrua autem ipsa esse excrementum apertum iam est. Sunt enim mēstrua semen non purum, sed

indigens confectionis, subdit Aristoteles, quomodo in fructuum generatione adhuc imperfecta, inest quidem alimentum, sed confectionem ad puritatem desiderat. Quamobrem ut mensura genitura admista generant, sic alimentum in fructibus gignendis mistum alimento syncero alit. Deinde in capite vigesimo, aliam statim subiungit Aristoteles rationem, quae ita concludit, (nemo dat, quod non habet.) Porphyrius capite de diff. id docuit mulier: (mulier non habet semen) nam id quod excernit, non est humor seminalis, sed proprius loci, sanies quaedam tenuis ac infecunda. Quae non omnibus euenit, sed aliquibus. Euenit (quod plurimum dixerim) ijs, quae nitidae, & feminalesque sunt: non euenit ijs, quae fuscæ, atque viragines. Copia autem quibus euenit, non pro feminis emissione interdum est, sed multo excedit tum etiam ciborum diuersa ratio plurimum facit, ut plus minusue eius humoris excernatur, ut quaedam acris saporis augent planum excernendi modum (mulier igitur non emittit semen) indicio etiam est, semen non emitti à femina, quod cum per coitum feminis voluptas contractione loci eiusdem atque matibus veniat, tamen humor ille non hac emittitur. Item alia ratione sic concluditur Aristotelis sententia (cum semen emittitur, percipitur voluptas) propter hanc animalia ad coitum excitantur, ut supra relatam est (aliquae feminae non percipiunt voluptatem) hinc multi interpretes Aristotelis referunt, veluti ille, qui mulierem in balneo concepisse, tradidit: Et alius, qui ex ingressu seminis, absque virili pudendo mulierem imprægnari, dixit, quemadmodum quæ violenter corrumuntur, & concipiunt (aliquae igitur feminae, non emittunt semen) quod si in ijs non fuit necessarium semen muliebre, neque in alijs similiter erit dicendam. Addit Aristoteles (quemadmodum se habet, coagulum in compositione casei, cum lacte: sic semen virile in formatione fœtus, cum menstruo) sed euenit porro, inquit, quod ex recta ratione est, ut cum mas formam & principium motus præbeat, femina corpus atque materiam, quemadmodum in lactis concoctione corpus, lac ipsam est, succus aut coagulum principium spissandi cogendi que obtinet, sic quod à mare in

Secunda ratio.

non non
012

non non
012

Tertia ratio.

Quarta ratio.

femina distinguitur, intelligi debeat, (sed coagulum præbet so-
 lum principium motus animi spissandi: lac vero materiam
 caset) ut experientia videmus. (Semen igitur virile solum præ-
 bet motus principium, & menstruum materiam fetus.) Quod
 etiam confirmat li. de generat. anim. cap. 7. semen, inquit, gignit
 ex mare, femina autem locum præbet, & ca. 4. li. 2. de ge-
 nerat. anim. Cum autem excrementum femina in utero con-
 stiterit à maris genitura, quæ simile facit: vbi lactis coagulum, coa-
 gulum enim, lac est continens calorem vitalem, qui partes simi-
 les ducit eodem, & vnit atque constituit. Et genitura ita se ha-
 bet ad menstruorum naturam: eadem enim natura lactis, & me-
 struorum est. Alia ratio, (si femina emitteret semen, ipsa sola
 generare posset) cum nihil deficiat, quod ad fetus constitutio-
 nem pertineat, tum assumit (absurdum est hoc postremum) patet
 igitur, inquit, ex ijs nec omni ex parte semen secedere, nec fœ-
 minam, ita vt marem conferre ad generationem, sed marem
 principium motus, fœminam materiam præstare. Hac enim cau-
 sa, nec per se ipsa femina generat. Principium enim, & id, quod
 moueat, discernatque desiderat. Quinimo & mora ipsa sine semi-
 ne viri fieri haud potest, vt Aristoteles ipse docet cap. 7. lib. 4.
 de generat. anim. Et Galenus confirmat, lib. 14. de usu part. cap.
 7. Aues vero si oua pariunt absque mare infœcunda sunt, &
 ad generationem inepta, quam vero ob causam pòsterius dice-
 mus. Idem quæ colligit Aristoteles: (absurdum igitur est primò)
 niam humorem, qui à fœminis cum voluptate emittitur, nihil
 ad conceptum conferre dictum est, sed potissimum inde videri
 potest, quod vt maribus sic & fœminis accidat noctu per
 quietem, quod pollutionem appellant. Verùm hoc nullum
 iudicium est. Nam & adolescentibus idem euenit, qui etiam
 emissuri aliquando sunt, tamen nondum emittunt, & ijs, qui
 vel emittunt, vel emissuri sunt, infœcundum. Res ita se habet,
 vt sine maris emissionem concipi impossibile sit, atque etiam si-
 ne menstruorum excremento, quod aut redundans effluat for-
 ras, aut intus satis sit. Quod autem ipse Aristoteles aliquan-
 do appellat semen muliebri, est ipse sanguis menstruus, vt ip-
 se inquit libro quarto de generatio. animal. capite quarto.
 in hunc modum. Fœminis enim purgatio menstruum semini-
 nis

Quintara-
 tio.

Mora non
 fit sine se-
 mine viri.

Tertio.

Tertio.

nis exitus est, cum menstrua non nisi semen sint incoctum, ut ante diximus. Quamobrem mulieres quæ incontinentes ad rem veneream sunt libidine cessant cum sæpius generarint. Iam enim seminale excrementum, quod libidinem accendebat, emissum facit ne præterea concumbendi aviditas stimulet. Postrema ratio (patiens non potest esse agens) hæc duo genera caularum nequeunt in idem coincidere, ut libro secundo physice capite tertio inquit idem Aristoteles (fœmina autem, qua fœmina, est patiens: fœmina igitur, qua fœmina, non potest esse agens.) Et eodem modo colligetur, quod mas ut mouens, non potest esse patiens. Vtrumque enim Aristoteles capite vigesimo, libro primo, de generatio, anima docet: Quod si mas est, inquit, ut mouens & agens, fœmina qua fœmina, ut patiens, sequitur, ut maris genitoram fœmina non genituram, sed materiam conferat, & subdit: Nam cum in vniuersum animo complectimur, non ita effici vnum ex patiente, agenteque videtur, ut quod agit, in eo quod efficitur, insit: nec omnino ex eo, quod mouet & quod mouetur, quicquam constituit. At fœmina quidem, qua fœmina, patiens est: mas, qua agens, & vnde mouendi principium est. Itaque si extrema vtriusque sumantur qua alterum agens & mouens, alterum patiens & quod mouetur, sit: non ex ijs vnum, quod gignitur est, sed ita ut ex fabro & ligno lectus, aut ex cera & forma globus est. Hac ille. Ac si diceret ijs verbis postremis, non sit vnum tanquam ex duplici materia, aut duplici efficiente, sed vnum oportet concurrere, ut efficiens, alterum vero ut materia, & patiens, veluti lectus sit ex ligno & à fabro. Actio ergo generandi à mare nascitur, sed in fœmina tanquam in patiente recipitur. Quia vero Aristoteles existimat actum agentis esse in patiente & non in agente, propterea soluit eam rationem libro 3. physice capite tertio, quæ concludebat quasi absurdum, si actio non sit in agente effici, ut aliquis actus non sit in te, cuius est actus. Soluit autem negando hoc absurdum esse, ut actus alicuius sit in alio. In quo intelligendum est Aristotelem non negare aliquo modo actionem esse in agente, cum alio modo sit in patiente: Re vera enim omnis actio inest in agente ut in subiecto denominationis, cum effectus ipsius actio in patiente

Sexta ratio.

Sexta ratio.

Sexta ratio.

Sexta ratio.

Sexta ratio.

recipiatur & non in agente, ob idque dicitur actio subiectivè in patiente inesse. Neque tamen denominatur patientis ab actione, quandoquidem in eo tantum insit ut in recipiente & ut in subiecto attributionis. Ex quo etiam illud colligi potest, non esse necesse, ut omne accidens in eo insit de quo dicitur, sed licet non insit, satis est ut in eo, tanquam in subiecto denominationis insit. Et hæc sufficiant ad Aristotelis sententiam explicandam: quam multis alijs rationibus ipse confirmat, sed hæc mihi potiores visæ sunt. Restat Galeni sententia, quam acerrimè argumentis quibusdam admodum efficacibus, ipse multis in locis probat, feminas emittere semen, & non minus esse foetus opificem, quàm maris semen. Quam sententiam ex Hippocrate desumpsisse, & novis alijs rationibus confirmasse videtur. Primum à sensu ipso, cui maximam fidem tribuit Aristoteles in physiologia, probatio hæc incipienda est: in seminatij, namque ipsius foeminae vas, per dissectiones semen conspeximus album, crassum, quodque bene coctum omnes fateremur. Atque in animalibus, inquit Galenus cap. 1. libro 2. de semine, cum in venerem stimulantur (quando homines nunquam dissecuit) seminalis meatus femine maximè plenus reperitur, va cuus contra statim post coitum: non parva autem seminis corpora in ijs interdum conspiciuntur quæ iamdiu conceperunt & gravidæ sunt: in quibus videre manifestè poteris in oblongis processibus, quæ scilicet cornua appellant, humorem serosum crassum contineri. Cùm igitur in foeminis quæ diutius à coitu sibi temperarunt, dissectis, in vasis semen circumfluere, idque iam albescere conspexerimus, & quæ ac in maribus: in ipsis vero testibus crassiorē apparere ac perfectum, non erat necesse alia argumenta inquirere, cùm veritas rei testimonio sensus comprobetur. Item per insomnia plerumque fatentur mulieres se semen non minori voluptate, quàm in coitu eiaculaturas fuisse præterea viduis, & ijs quæ diutius veneris studia intermiserunt, tum per insomnia, tum obscænarum partium titillatione (qualem nonnunquam ars in vteri strangulatione præcepit libr. 6. de locis affectis ca. 5. & lib. 2. de semine, ca. 1.) visum est copiosissimum crassissimumque semen erupisse & foras exclusisse. Atque hoc quidem semen & crassum & copiosum propterea fuit,

oissit rixo?

Sententia
Galeni.

Primæ ratio
Galeni.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

fuit, quod multo iam tempore non fuerat euacuatum: ut in alijs
 & pavidam & liquidum quod effluit, apparet: sæpe ex interio-
 re ipsarum vuluarum parte in eum locum exit, quâ mingunt. Pru-
 dens omitto complures morbos in quos mulieres solent incide-
 re ob semen retentum, ut refert Galenus, & nos ipsis oculis
 conspexitus. An non ex disciplina ipsius Aristotelis habemus,
 nihil naturam operari frustra? quorsum ergo dedit natura mulie-
 ribus testes nisi ad semen conficiendum, veluti & viris? Alias
 frustra esse conditos in mulieribus, fateberis. Satisque habui-
 mus in testimonium adducere (inquit Galen. lib. 2. de sem. cap.
 4.) testium erectiones, quæ apud multas nationes fieri in suis
 feminis consueverunt, quæ sanè ubi exactæ sunt, non amplius,
 quemadmodum prius, apris se subiiciunt, sed omnis veneris cõ-
 gressus obliuiscuntur. Quinimo genitalia membra eadem sunt
 in maribus ac feminis, nisi quatenus differunt vel situ, quod
 hæc intra, illa extra abdominis membranam collocata sunt, vel
 magnitudine, quemadmodum in testibus & præputio apparet,
 ut lib. 14. de usu part. capit. 6. Et libro 2. de semine capit. 5. in-
 quit Galen. Unde non mirum si aliquando visæ sunt femine in
 viros mutæ, cum hæc mutatio solum fiat deductione genitalium
 à parte interiori ad exteriorem: De qua sanè mutatione plura
 exempla, lib. 6. de simp. in præc. mid. adduximus. Deinde nisi ha-
 buisset & testes & semine, femina, ne appetere quidem coitum
 potuisset. Quod si tales seu viduas pruriginosas seu prouectio-
 ris ætatis virgines connubio destinari contingat, ac semen subi-
 to virili pessulo elici, in usumque procreandæ lobolis depromi,
 protinus illas efflorescere videas, ac faciem roseo, nitidoq; colo-
 re perfundi, blandas deniq; atque amabiles, minus tetricas ac
 morosas, præsertim ubi viros nactæ sunt, qui valenter munus
 suum obeunt, atque officio connubiali strenuè perfunguntur. Fit
 in eiuculatione seminis viri os vteri, quia angustum est, nõ ape-
 riretur, nisi mulier ei eceret semen: neque tamen extra vuluam
 semen mulieris effundi est necesse: cum si mulier sit conceptu-
 ra intus in ytero manere semen oportet, ut Hippocrates libro
 de natura pueri docuit, & Galenus libro 1. de semine capit. 7. &
 li. 2. c. 1. explicauit. Deinde alium femine seminis, neq; parum
 illam, tibi usum possum ostendere, si in disiectis animalibus
 inspi-

Confirma-
tio.

Quarta ra-
tio.

Quinta ra-
tio.

Sexta ratio

Septima ra-
tio.

Octava ra-
tio.

inspi-

inspicere velles membranā, quæ intestinalis appellatur, ex semina-
 rijs vasis dependentē quā ex femineo semine ortā esse om-
 nes anatomici asserūt. Animaduertes etiam statim nullo mo-
 do fieri potuisse, vt omnes vteri partes virili semine oblinen-
 tur, quippe cum id recta eiaculatione per vteri ceruicem in fun-
 dum proximalque penes delatum, reflecti in latera, vsque ad
 eius cornua nullo pacto queat. Atque hūc est non parius vsus,
 quem foetui femineum semen præstat, quod eum humiditas
 frigidiusq; sit, est quasi quoddā alimentum virili semini crassiori
 ac calidiori accommodatum. Attrahit namque semen virile ad
 se muliebre quo nutritur, tanquam id natura familiare magis
 sit, quàm sanguis: & vt magneti lapidi trahendi ferri, sic se-
 men trahendi sanguinis facultas inest, libr. 14. de vsu part. cap.
 11. & lib. 2. de natura facult. cap. 3. ex similitudine autem patē-
 tum sic concluditur cōstans, & firma ratio. Aut similitudo pa-
 rentum sit, vel ex semine solo, vel solo menstruo, vel vtroque
 non ex solo semine, quia cum mulier, ex Aristotele, semen non
 emittat filij non essent ei similes: non ex menstruo solo, quia
 filij nunquam essent similes patri: non ex vtroque, quoniam
 cum maior copia sit semper menstrui, filij semper essent simi-
 les patri. Cum igitur hæc fieri nequeat. Restat vt similitudo pa-
 rentum ex vtroque semine fiat: proinde mulier semen emittit,
 Quod sic probat Galenus. Si vtrisque parentibus similes edun-
 tur partus, ex communi, quæ vtrisque inest, causa: similes ef-
 ficiuntur: sed vtrisque parentibus similes eduntur partus, ex
 communi igitur, quæ vtrisque inest, causa, similes efficiuntur:
 Deinde iterum, si ex communi, quæ vtrisque inest, causa, simi-
 les efficiuntur, vel ex seminis vel menstruorum substantia id
 fit: at menstruorum substantia cōmunis minime est: ex semine
 igitur similes efficiuntur. Constat itaque ex dictis mulierem se-
 men emittere. Num vero vtrumque semen solum sit opifex, an
 etiam materia, hoc opus, & hic labor est. Nam Galenus, lib. 1.
 de sanit. tuenda, cap. 2. inquit, sanguis, semenque genitale, gene-
 rationis nostræ primordia sunt: ille, ceu materies quædam ap-
 ta, concinæque, & opifici ad quod vis sequax: hoc, opificis ra-
 tionem obtinet: idem etiam docet, lib. 2. huius operis capi. 3. &
 aph. 14. lib. 1. At multis alijs in locis non solum docet, semen
 esse

similiter
 .oij

Nonaratio

Decima ra-
 tio. .oij

Confirmatio.

Num semē
 sit opifex
 & materia
 simul

aph. 14. lib. 1.

esse opificem, verum etiam & materiam, libro 2. de semine, ca. 1. lib. 1. de semine, cap. 5. aph. 15. lib. 1. lib. 2. de temp. c. 2. lib. 14. de vsu part. cap. 7. & libro aduersus Lycū, c. 7. & in hoc postremo loco ait, duo esse principia ex quibus prima constat generatio, sanguinem scilicet & semē: nihilq; inquit, noui præter hæc, tertiū. Hippocrates cōfirmat hęc sententiam li. de nat. pueri, in principio dicens, si genitura ab vtriusq; permanferit in vtero mulieris, primū quidē simul miscetur, vt pote muliere nō quiescente, coaceruaturq; ac crassa per calorē euadit, deinde spiritū cōcipit, nimirū in calido existēs. Vult ergo Hippocrates, primū quidē ab vtriusq; mare, inquit & forma semē in vterū proijci, proiectūq; misceri, crassescere, & coaceruari, spiritūque tandem concipere. Est autem hic spiritus causa efficiens fœtus, humor autem seminalis materia. Neque Galenus sibi aduersatur, cum in vno loco dixerit, principia fœtus duo esse, sanguinem scilicet & semē: in alio vero loco, tria, præter illa duo, adiecit spiritum, quoniam in priori loco de principijs materialibus locutus est: in posteriori vero, principium efficiens, addidit. Fiunt ergo membra solida, nimirum ossa, nerui, venæ, arteriæ, & alia ex semine; veluti carnea ex sanguine, vt probat Gale. lib. 1. de semine. c. 11. Quod si idē Cale. li. 2. huius operis. c. 3. dixit, illas partes ex sanguine fieri: quo pacto debeat intelligi, lib. 1. de nat. hum. com. 27. explicauit in hunc modum, monstratū est enim in libris de semine, quod quàm multæ corporis partes ex semine generantur, cum solę carnes ex sanguine formentur. Verū, quoniā exiguū est id semē, quod in vterū proijcitur, aliter autē ipsum ex sanguine, & augetur, propterea parū abest, quin ex sanguine particule formare videantur. Quatenus autē semē ex sanguine generationē accepit, eatenus si quis dicat fœtum ex sanguine generari, verū dicere videatur, sed quidē nō ex sanguine sincero & alijs humoribus nō admisto, verū ex eo, qui à vincen te nomē est adeptus. Quod autē Galenus dixit in locis retrō adductis semē esse opificē, sanguinem vero materiā ipse interpretatur, lib. 2. de semine. c. 2. ita dicens, illud tā à nobis, quā ab illis cōceditur, ex materia & facultate vnūquodq; animal gigni: cū vero q̄ & in semine & in mēstruo vtraq; hæc principia habeantur, nō tamē æquis viribus in vtroque, sed in semine effectiuum

Semen
vtriusque
est materia
fœtus.

Semen
vtriusque
est causa
efficiens &
materia.

Partes solę
de sunt ex
semine
vtroque.

obvium
a
vtriusque
vtriusque

Resolutio
totius diffi
cultatis.

prin-

principium validissimū sū, materiale paucissimū, in sanguine cō-
 trā, quoad materiā spectat, plurimū, quoad vim & facultatē, im-
 becillimū reperitur, illi, nescio quomodo, ignorauerint, nos id
 in præsentiā prætere minime debemus, ea, quæ iā demonstrata
 sunt, in memoriā reducentes. Nā, si fœtus materiale principium
 ex quo species animalis effici ostendimus, in menstruo solum-
 modo esset, natus exquisitē speciem matris redderet: ita quoq;
 si effectiū tantum in femine esset, filius patri profus similis
 nasceretur. Quoniam vero non ita est, sed utrumque in altera-
 tro quidem reperitur, in menstruo tamen materia, in femine
 vis & facultas principatum obtinet, merito euenit, vt quauis
 semen ad materiale principium etiam faciat, species animalis
 matrem magis, quā patrem representet, similitudo non tam
 matrem quā patrem, licet enim quantum ad vim feminis, pro-
 les semper patri similis nasci debere videatur, femineā tamen
 genitura, quæ ad robur, etiam ipsa & firmitatem confert, vim
 & facultatem menstrui sibi adiungit: quæ nouem mensium spā-
 tio assidens tamen inualefcit & superat, quanto in primo con-
 gressu à maris semine superabatur: quippe cum femineo semi-
 ni consentaneū sit, vt suam substantiam, & facultatem potius,
 quam maris augeat, & confirmet. Ijs sanè verbis Galenus semē
 esse facultatem & materiam, sed facultas maxima: materia ve-
 ro minima: contrā, menstruum quoque est materia & facul-
 tas: sed hæc respectu materiæ exigua admodum est. Quare duo
 sunt agentia: & duo patientia omnino diuersa. Ex quibus intel-
 ligitur causa trium similitudinū, quās fœtus ipse indicat. Vna
 est generis similitudo; alia formæ, & tertia sexus. Similitudo nā
 que generis magis matrem quā patrem representat, nam et si
 primo congressu semen maris superat semen mulieris, potest
 tamen mensium spatio tanto inualefcit & superat femina, vt
 suam substantiam & facultatem potius quam maris augeat, &
 confirmet: Hinc Athæneus plus à matre quā à patre, habere
 natos, affirmat, ab equa, mulum, ab asina hinnū: simili modo ex
 vulpis & canis commistione fœtum, si canis mas fuerit, vulpis
 specie præditum effici, si contra, in canis formam euadere: vt ex
 vulpe vulpes caninā, è cane vulpinus canis generetur. Nam si
 ouem caper inierit, ouem duriori lanitio, si è contra capram

aries,

99112
 99113
 99114
 99115

99116
 99117
 99118
 99119

99120
 99121
 99122
 99123

Similitudo
 generis à
 matre.

99124
 99125
 99126

atres, capram molliori pilo gigni ait, ut nihilominus natis, quatum ad formam spectat conferri aliquid à matre, imò amplius etiam: quam à patre videatur. Referunt quoque vtrum iam muliorem inisse, ex qua natus speciei mulieris, non vrsi representant, licet pilo vrsi apparuerit. His autem videtur aduersari Porphyrius qui capit. de communibus quinque, vocum, dixit, vnam differentiam cum altera componi, ut rationale, & mortale hominem, constituunt: species vero cum specie altera copulari nequit, ut alia quaedam species existat. Huius autem rei rationem doquerat Aristoteles, capite 13. lib. 7. metaph. ubi inquit ex duobus existētibus actu nihil fieri: atqui species actu existunt: ex duarum igitur specierum mixtura, haud nascetur species tertia. Quod si quis obijciat eadem ratione ex duabus differentijs, quae in specie actu existunt, secundum Porphy. capite de differen. speciem non fieri dicendum est, vnam differentiarum esse in potentia respectu alterius, ut animatum secundum potentiam respicit sensitium. Dubio igitur respondet ipse Porphyrius, individua indiuiduis iuncta rursus alia indiuidua perficere: ipsam vero equum simpliciter, id est, vniuersaliter, & asinum vniuersaliter, neque permisceri posse, neque aliquid si cogitatione misceantur, efficere. Ergo si asinus equam ineat, indeque mulus nascatur, quia species non sunt, sed indiuidua. Idcirco suam in producto mulo essentiam neutrum syncerè conseruauit: sed aliud repente, corrupta vtriusque natura, extitit. Quocirca cum specie species non copulabitur. Indiuidua autem diuersarum specierum possunt producere, indiuiduum tertiae speciei: illud vero tertium aliud nequit producere, quoniam monstra sic aeterna fierent, quod absurdum est, & contra naturae institutum: Mula vero iam grauida facta est, sed non quoad perficeret, atque ederet prolem, dixit Aristoteles, capi. 24. libro 6. de hist. anima. & libro 2. de generat. anim. ca. 6. Mula etiam gemellos peperit, qui quidem pro ostento accipiuntur, ut ait Aristoteles, capite 22. libro 6. de hist. anima, sed cur natus ex equo & asina, neutrum syncerè representant: veluti qui ex muliere & vrsi? Quoniam in generatione muli vtrumque semen fuit corruptum: non sic in coitu mulieris & vrsi, ubi semen mulieris sperauit vrsi semē, & tandem homo procreatus est.

obus illi
 et vrsi &
 muliere nascitur homo, & non vrsus.

Similitudo
parentū ex
vtroque sit.

Janastellum

od 17010

non 28, 001

...vity

est. Cæterum similitudo parentum, non tam ad matrem quam ad patrem refertur. Quoniam consistit in virilis vel femineæ seminis facultate & viribus, sic vt vel vni vel alteri assimiletur. Aristoteles libro 4. de generatio. anima capite 3. sic de aliquorum sententia scribit: nonnulli enim, inquit, ita censent, vt ab vtrouis plus seminis venerit, ei similis magis generetur, æquè toti totum, & parti pars, quali ex vnaquaque parte semen decedat: sed si par de vtroque venerit, similis neutri procreetur. Imaginatio autem in ea re maximum momentum obtinet. Plinius libro 7. natur. hist. cap. 12. sic inquit: similitudinū quidem in mente reputatio est: in qua credantur multa fortuita pollere, visus, auditus, memoriaque. Haustæ imagines sub ipso conceptu, cogitatio etiam vtriuslibet animo subito transuolans effingere similitudinem aut miscere existimatur. Ideoque plures in homine quàm in cæteris animantibus differentia: quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas & ingenij varietas multiformes notas imprimit. Cùm cæteris animantibus immobiles sint animi, & similes omnibus singulisque in suo cuiusque genere. Hæc ille. Quibus verbis per haustus imagines intellexit Plinius vehementes imaginationes. Bruta vero, quia non habent has, non nisi sibi similes fœtus edunt. Hinc Aristoteles sect. 10. quæst. 12. rogauit, cur proles cæterorum animantium magis, quàm hominis, suis parentibus similem gerit figuram? An quoddam homo vago, varioque plurimum animo in coitu est: prout autem pater, materque in conceptu affecti fuerunt, ita partus euariant. Cætera vero animantium omnia, aut certe plurima, rei tantum ipsi intendunt, totaque se se vèneri dedūt. Adde quod ob eam auuiditatem, minimè repleri magna ex parte patiuntur. Quod Iacob non ignarus est expertus Genes. cap. 30. nam cum versicolor pecus elegeret coitusque tempore candidas viridesque virgas illis in flumine quo potabantur, obiecit, vt cum eo visu concipientes similibus colorum ederent fœtus, quod ita secutum est. Anima ergo sic vel sic affecta prægnatis, valet aliquibus velut qualitibus induere fœtum, vt etiam D. Augustinus, lib. 12. de ciuitate Dei, capit. 25. refert. Non parum etiam confert ad similitudinem brutorum, similis partus, quo ferè semper vtitur, ex quo similis sanguis, & semè simile, & tempe-

temperamentum simile fit: hinc quoque proles plantarum simili-
 lis. Homo autem cum varijs quotidie vtatur alimentis, diuer-
 sum sanguinem, atque diuersum temperamentum in semine ef-
 ficat, vnde non tam similes proles procreat, velut brutum & pla-
 ta. Sexus autem discrimen tribuitur temperamento actiuarum
 qualitatum, quæ consistunt in caliditate & frigiditate: nam Causa mæ-
ris vel fœ-
minæ. mas à temperamento calidiori fit, velut fœmina à frigidiori. Nā
 vel in ipsis fœtibus dum adhuc in utero sunt mas apparet non
 modo calidior, verum etiā siccior fœmina inter initia esse. Om-
 nes siquidem affirmant qui huic contemplationi studuerit, nō
 Hippocrates tantum, marem breuiori tempore, fœminam longio-
 ri in utero fingi ac formari: id quod tam in abortibus, quam
 in prægnantium animalium dissectionibus animaduertum fuit.
 Omnes igitur huiusmodi similitudines indicant vtrumque se-
 men & vim & materiam in se habere. Sed opus non est in præ-
 senti prolixiori vti oratione, atque extrinsecus testimonia addu-
 cere, præsertim cum disputemus cum Aristotele, qui tantū mul-
 tis illis suis principijs tribuit, vt semē minimē ea vi priuet, quin
 ad conceptum opificis rationem obtineat. Ex ipso tamen non
 allerit fœtum fieri, sed ex menstruo, vbi principium motionis à
 femine acceperit. Sed si vnum ictum & contactum feminis in
 sanguine talem actantam motionū successionem efficere posse
 opinaris, vt ex illis animal constituat, principium esse vni-
 uersum re ipsa attestaris. Tantum tamen crimen, d̄ charissime
 Aristoteles, nā laudata à te natura præterire non debemus, vt
 statim in principio temerē aliquid agit. Nam cum venam, arte-
 riam, neruum facere ipsi maximē necessarium sit: habeatque
 ad hoc album & crassum & lætum humorem, hunc eijcit, vt tua
 fœct opinio, alterūque similem ex sanguine gignit. Atqui si vim
 illam gignēdi ac formādi talis humoris ex se ipso habet sanguis,
 femine non est opus: si ex femine hanc facultatē accipit, cur pri-
 mum secūdi ministerio vtatur, quod à se facultatē accipere ne-
 cesse habeat. Oportet enim vel facultate vel corporea substantia
 feminis reprobata alio pro ipso vsam fuisse naturam. At neutrum
 potest, cum ipsum vim ac facultatē, te etiā autote, sanguini præ-
 bēat & substantiam habere videatur ad præcipuorum instru-
 mentorum formationem maximē accommodatam. Hastenus

ergo satis superque probatum arbitror, quod principio huius disputationis proposuimus, semen scilicet, mulieres eiaculari, & vtrumque non solum vim & facultatem præbere foetui formando, sed materiam quoque. Quod etiam Parmenides libris quos de natura scripsit, tradidit, dicens.

Fœmina, virque simul Veneris cum germina miscent

Veneris, informans diuerso ex sanguine virtus

Temperiem seruans bene condita corpora fingit.

At si virtutes permisto semine pugnent,

Nec faciant vnã vim, mixto in corpore dira

Nascentem gemino vexabunt semine sexum.

Vult enim feminum præter materias esse virtutes, quæ si se ita miscuerint, vt & eundem corporis vim vnã faciant, vnã congruam sexui generent voluntatem. Si autem permisto semine corporeo, virtutes separata petmanferint, vtriusque Veneris incos appetentia sequitur. Nati autem huiusmodi molles, subacti, dissolutique vocantur: Græci Malthacos dicunt, veluti Hispani someticos. Sic etiam sunt fœminæ tribades, id est, fricatrices, quæ in sexum suum libidinem coereant, ideoque mulieribus magis, quàm viris misceri festinant: Istæ quoque mulieres Lesbiz dicuntur & ob fœmininã Venerẽ infames. Vnde Sapho apud Ouidium.

Lesbides infamem quæ me fecistis amate.

Lucretius quoque non mediocri rerum naturalium indagator docuit, ex vtroque parente semen scaturire, cum lib. 4. ita cecinit.

Et commiscendo cum semen forte virile

Fœmineum misit subita vi, corripuitque

Tum similes matrum materno semine sunt.

Et paulo infra.

Semper enim partus duplici de semine constat

Atque vtri simile est magis id, quodcunq; creatur

Eius habet plus parte equa: quod cernere possis

Sive virum soboles, siue, est muliebris origo.

Macrobius quoque li. 5. Satur. c. 1. inquit, quamobrem si vtra creditum est, sicut valeat ad fingendas corporis atq; animi

limi-

L. DEMOS. IN LIB. I. GAL. 35

similitudines vis & natura feminis, nō secus ad eandem rem la-
ctis quoq; ingenia & proprietates valere. Quæ sanè verba trans-
scripsit Gellius, li. 12. noct. Attic. c. 1. dicēs, quāobré creditū est
non frustra, sicut valeat, ad fingendas animi atque corporis si-
militudines, vis & natura feminis: nō secus ad eandē rem, lactis
quoq; ingenia & proprietates valere. Neque hoc ipsum tacuit
D. Augustinus li. 6. de ciuitate Dei, c. 9. vbi claris verbis mulie-
rem emittere semen ad generationē constituendā, scriptum re-
liquit. Lactantius etiam, Firmianus, li. de opificio Dei, c. 12. hoc
cōfirmat, & ex miscela vtriusq; feminis probat parētū similitu-
dinem. Reliquum iam est, vt Aristotelis sententiam euertamus,
& eius rationes diluamus, ex quarum solutione veritas clarior
fiet: nam, etsi, ex ijs, quæ pro veritate adduximus, quilibet po-
terat intelligere falsitatem opinionis Aristotelis; tamen quia
minutatim respondendo ad singula argumenta, sibi multoties
Aristotelem aduersari, intelligemus, ideo omnia diluere decre-
ui. Excitabit Aristoteles dubium, quod fieret, ex feminis corporu-
lentia, quando solum ictus & contactus feminis erat utilis: &
respondit in status verti & dissipari. Dubium supponit falsum,
ideo mirum non est, si responsio quoque falsa & absurda sit. Et
vt ipse inquit, vno absurdo dato, mille sequuntur. Præmittit
enim ex semine nihil fieri: frustra igitur natura semen procrea-
uit, nihil tamē frustra operari naturā ex tua disciplina habemus:
frustra queritur an semen sit album, vel nigrum, frustra dubita-
tur, an proueniat ab vna corporis parte an ab omnibus, si ex eo
nullus est futurus vsus. Sed si vnum ictum & contactum femi-
nis in sanguine talem ac tantam motionum successione[m] ef-
ficere opinaris, vt ex illis animal constituatur: quemadmodum
ex ligno & fabro fit lectica, & ex cera & forma globus com-
ponitur, eodem modo ex menstruo & agitato[r]io principio,
quod à mate proficiscitur, fœtum constitui. Vnde neque excer-
nere nonnulla animalia genituram vllam dicit, sed caliditatem
animalem tantum feminam recipere: eiusmodique esse inse-
ctorū quædā, in quibus in corpus maris femina articulum inse-
rit, atque ita diutius cum ipso coit, nullumque corpus in copu-
la illa, ed vim tantum & facultatem recipit in firmantem, (pe-
cciemque firme ipsi exhibentē; Rogo num vis, quo ille ictus effi-

-latino?
na idē nō
-sistat?

Responso
ad Arist. ar-
gumenta.

Ex semine
nihil fieri
vult Aristoteles.

Post hō-
-carum
-sunt mag-
-sunt.
-sunt.

eitur, sit accidens an substantia: si primum dicas, formas essen-
 tiales esse accidentia fateberis: si postremum, necessario substā-
 tiam seminis ingredi illam compositionē concedes. Ergo velis
 nolis corpulentia seminis ex vsu erit. Quare nō possum merito
 non accusare Aristotelem, non modo, quod neglexerit ea, quę
 non debuit, verū etiā quod suorū decretoriorū fuerit obliga-
 tus. Hactenus enim negavit semen non ingredi fœtus compo-
 sitionem: cū lib. 7. de hist. anima. capit. 7. doceat, quomodo se-
 men genitale informetur: cū semen genitale exit, inquit, spiri-
 tus antecedit, & quidem ipso exitu constat agi cum spiritu: ni-
 hil enim procul sine violentia spiritali proijci potest. Tum in si-
 nuatū in vtero, diuq; contentum, membrana obducitur: quippe
 quod antequam discernatur, exeat: velut ouam in sua membra-
 nula contactum, detracto putamine: membrana autem ipsa ve-
 nis referta est: Ijs verbis nonne clarē Aristoteles docet semen
 intus manere, & membrana obtegi ad fœtus discretionem fa-
 ciendam? Constat hoc capite 17. libro 1. de generatio. ani-
 mal. vbi dixit, omnia ex semine gigni. Et capite 18. eius libri. Et
 libr. 2. capite 1. Præterea cum videret Aristoteles semen in om-
 nibus plantis materiale non minus, quam fabricatoriū princi-
 pium in se continere, aufert horum alterū in animalibus. Atqui
 viro naturę perito, id solum satis fuerat, vt vsus ostenderet ge-
 niturę. Nam, si seminis natura non alijs facultatibus plantam,
 alijs animal creat, quę in plantis contemplatis, ea ad animalia
 transfert: Vtraque enim in vtrisque proportionem seruant. Itē
 si Aristoteles qualitatem ex semine ipsi menstruo nō tradit, sed
 motionis principium solum semper exhibet: cur inquit, marem
 efficere animam sensualem? Ex dictis constabit quā absurda fue-
 rit responsio ad dubium excitatum in principio, c. 3. li. 2. de ge-
 nera. anim. semen, ait, dissolui in halitum, quam Galenus refu-
 tat capit. 4. libr. 1. de semine. Si inflatus conuertitur, cur non in-
 tumescit venter? Cum ex minima humidę substantię quantita-
 te, maxima aeris copia constituatur, vt ipse Aristoteles fatetur,
 capit. 6. libr. 2. de generat. Et vltra alia quę illic Galenus addu-
 cit: profectō ex illis flatibus fœtus corrumperetur. Et essent cau-
 sa abortus. Nolo amplius in his detineri, sat erat ad Aristotelem
 confutandum experimentum illud, quod fecit in ancilla psal-
 tria,

Contradi-
 cit sibi Ari-
 stoteles.

689028
 in. si. A. b.

Ex semine
 in. si. A. b.

tria, adducere quæ cum sex diebus genituram in utero retine-
ret, & in terra desiliret, eandem exculst, iam informati, incipie-
tem. Iam vero solutio primæ rationis Aristotelis non difficilis
est: cum ex sumptionibus falsis concludat falsum. Etenim simi-
litudo falsa est, propterea quod non sic se habet sanguis men-
struus in generatione fœtus, ac semen cum hoc sit opifex, ille
autem materia: & utrumque opifex & materia, eo modo, quo di-
ctum supra est. Item sanguis sufficit pro materia ex qua nutri-
tur fœtus: semen vero virile, minime, quia necessarium est se-
mineum. Et utrumque ad agendum & patiendum simul. Re-
liqua quæ in confirmatione huius primæ rationis adducit, fal-
sa sunt, si ad illum finem dirigantur: ad quem Aristoteles ipsa per-
ducit. Assumptionem secundæ rationis falsam omnino esse, sen-
su, experientia, & demonstrationibus ostendimus: ut nihil sit
necesse hinc amplius addere. Ad tertiam diluendam rationem
transeamus, quam esse nullius momenti, non tantum docti, sed
hominum vulgus facillè intelliget. Nam si una aut altera mul-
lier concepit absque voluptate, non proinde generalis propo-
sitiō inferenda est, cum illud contingat in ijs quæ violenter cor-
rumpuntur, quibus cum mens ægrotet, non mirum, si voluptas
non percipiatur. Quæ communis omnibus animalibus est, unde
Proclus in præfatione Sophistæ Platonis naturam magam ap-
pellavit, propterea quod animus naturalibus rationibus mul-
cet & allicit, adeo, ut ægre à generatione amoveantur, ob vo-
luptatem. Neque etiam est fida deductio, voluptatem non perce-
pit: ergo non emisit semen, quia iam emissum erat, & intra ute-
rum continebatur. Quæ autem hinc signa obgannunt
interpretes, ut Auerros & alij susque deque fero, cum omnino
ipsis aduersentur. Fatetur Aristoteles lib. 1. de generat. animal.
ca. 6. Penem iusto maiorem infœcundum semen emittere, quia
refrigeratur, & non erubescit Auerros affirmare semen in
aqua eiectum opificem fœtus fuisse. Quarta ratio falsa quoque
assumit & falsa colligit. Nam similitudo falsa est, quæ ad-
modum se habet coagulum in compositione casei, respectu
lactis: ita habet semen in generatione fœtus ad sanguinem
menstruum. Quoniam ut dictum est ex semine fit fœtus, &
non perinde ex coagulo caseus. Deinde per Aristotelem se-

Ad primam
Arist. ratio
nem.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Natura di-
citur maga.

Penis ius-
to maioris
semē infœ-
cundum.
Ad quartam.

Ad quintā.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Cur sola fœ-

mina gigne-

re non

possit.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

Aristoteles lib. 1.

men solum tangit sanguinem: at coagulum non solum tangit, sed casei compositionem intrat. Quinta ratione probabat Aristoteles, quod si fœmina non tam materiam, quàm facultatis principium esset, superuacaneus mas esset, & fœmina sola per se gignere posset. Atque hic nonnulli earum autum exëplo vtuntur, quæ sine vlla maris commistione subuentanea, & Zephyria, quæ appellantur, oua pariunt. Huic ita respondendum est, ad feminis exactè concocti generationem valido calore opus est, vt humidior fœmina & frigidior, calidior & sicciore mas appareat: non immerito igitur illa in exactè consiciendo semine deficit, hic sanguineum excrementum, quippe quod totum a caliditate & siccitate consumptum exhalet, nullum habet. Hinc est, quod animalia omnia, quæ sicciore temperatura sunt, aues pleræque & pisces etiam non parci, oua gignere, sine maris concubitu solent, quanquam deest semper aliquid etiam his ad perfectionem, nisi masculi caloris vigor accesserit. Quod Galenus optimè etiam delarat, capite septimo, libro. 14. de vsu part. sic dicens, quandoquidem si semen fœminæ motus potissimum habet principium, omnino eiusdem cum mare motus habet principium, ipsumquæ oportet cum semine maris misceri, ac tum demum velut vnum postea agere. Quod si id non oporteat, quid impediet, quominus fœmina solo semine in seipsam emissio, ita demum fortè absoluat? Atque hoc accidere non videmus: constat ergo quod omnino semen maris efflagitat. Quod si ita est, misceretur cum eo, est necesse: atque ita vtrumque semen in vnum motum conspirant. Hæc ille. Adde, quod cum semen fœminæ parcius frigidius ac humidius eiaculetur imperfectum esse, necesse est, ideo calidum ac crassum desiderat semen, cum quo iungatur & perficiatur. Sicut igitur homo animal est omnium perfectissimum, ita in eo ipso rursus vir muliere est perfectior: cuius perfectionis causa est caloris exuperantia. Hæc respiciens Lactantius lib. de opificio Dei, cap. 11. dixit, illud vero ipsum quam mirabile institutum Dei est, quod ad conseruationem generum singulorum, duos sexus maris ac fœminæ machinatus est, quibus inter se per voluptatis illecebras copulatis, successua proles pareretur, ne omne genus viuētium conditio mortalitatis

talitatis extingueret. Sed plus roboris maribus attributum est, quo facilius ad patientiam iugi maritalis fœminæ cogerentur. Vir itaque nominatus est, quod maior in eo vis est, quàm in fœminâ, & hinc virtus nomen accepit. Item mulier (vt Varro interpretatur) à mollitie est dicta, immutata & detracta litera velut molliet. Hæc igitur est frigiditatis fœminæ utilitas, quam mox secuta erat partium imperfectio, cum ipsæ propter caloris imbecillitate foras prorumpere non possent quod commodum ad generis instaurationem est secundum ac maximum. Itaque moderatione opus est, vt optimè generatio fiat, quare neq; ex solo mare, vel ex fœminâ citra mixtionem aliquid gigni potest, vt Galenus lib. 1. de natura hum. com. 9. aduertit. Nam ad sextam rationem, quæ omnibus videbatur firmior, respondeor: patiens non potest esse agens, planè concedo, ea ratione, qua patiens est, perinde dicendum, de agente, quod non potest esse patiens. Semen autem esse efficiens tantum, id aperte, negandum est, cum in semine humor sit generationis fœtus materia: spiritus vero in eo contentus efficiens & motus principiu, vt ait Galenus, cap. 3. lib. 14. de vsu part. Hic autem spiritus nil aliud est quàm vis vegetatrix, quæ suo calore viuifico & cælesti operatur. Atque principium vegetabile nimirum iecur primum machinatur, post alias partes, & non amissa, quam primum habet, facultate, sed alia insuper acquisita fit animal, vt lib. 1. de semine cap. 7. aduertit Gale. Ex vtraq; ergo genitura, maris, in quâ, & fœminâ fœtus generatio cõsistit, vt Hippocrates docuit: quæ Galenus verus ac genuinus Hippocratis interpretres eruditissimè & elegatissimè in duobus libris de semine, & li. 14. de vsu part. explicauit: Et nos eundem Galenum, in compendium, exposuimus, ne in re tam aperta longius euagaremur, & ita tempus est, vt ad explicandû Galenû nos cõuertamus. Proiecto ergo semine vtriusque parentis in vterû & simul misto, statim alteratix vis vtens quatuor qualitatibus quæ in semine insunt, primum qualitates tangibiles efficit, quæ ex illis producuntur, nimirum duritiam, mollitiem, lenitiem, asperitatem, grauitatem, leuitatem, densitatem, raritatem, crassitudinem, tenuitatem, lentum friabile, aridum & lubricum. Deinde gustatiles, vt sapores, olfactiles, vt odores, & visibiles, vt colores, quæ

Vir vnde dicitur.

citat. ad lib.

Mulier à quo dicitur.

Ad sextam.

Quid sit vis vegetatrix.

omnes ex temperatura seu commiffione primarum qualita-
 tam generantur. Singulae autem partes ijs qualitibus inter
 fe differunt, vt fenfu patet. Hoc namque erat generatio apud
 Aristotelem, cap. 1. lib. 4. meteo. mutatio quae ab agentibus facul-
 tatibus peragatur, cum proportionem obtinuerint ex mate-
 ria, quae cuique subijciatur naturae. Deinde in capitibus sequen-
 tibus declarat quomodo ex proportione qualitatum patietium cum
 agentibus, omnia illa producatur. *Differuit* ca. 2. lib. 2. de gener.
 & lib. 4. meth. per multa capita: & lib. 2. de part. anim. cap. 2. & 3.
 2 Quasi circa.) Appellat Galenus primas & elementares facultates
 quae ab elementis proueniunt, quales sunt calefaciendi, re-
 frigerandi, humectandi, & exsiccandi, quibus intermixtis, oriun-
 tur qualitates superius memoratae: ex quibus omnibus partes
 similes nascuntur, quae hic sensilia elementa appellat Gale-
 nus, quod sub sensum cadant: obtinent & multas alias appella-
 tiones apud Galenum partes similes: dicuntur enim nunc sim-
 plices partes, nunc prima corpora, quae scilicet ex ijs constituatur,
 quae compositae, & instrumentales appellatur, ite solidae corpo-
 ris partes. Duplex ergo genus alterationis reperitur, primum quod
 contundere, & contrahere nostri corporis particulas facit, qua-
 les sunt quae ab elementis solum producuntur, quales sunt
 secundae retrò dictae. Alterum speciei procreatrix est, quod pri-
 mo & proprie appellatur alteratio. Hac ergo finguntur partes
 similes, seu prima hominis elementa, vt inquit Galenus, sed non
 solum a qualitibus primis, sed etiam ab ipsa vi generatrice. Quod
 optime perpedit Aristoteles lib. 2. de generat. anim. cap. 1. di-
 xit, dura, igitur, mollia, leua, rigida, & quicquid; alij affectus parti-
 bus infant animalis a caliditate frigiditateue effici possunt. At ra-
 tio qua iam caro, aut os est, non potest: sed a motu proficiscite effi-
 citur ab eo, quod genuit quodque; actu, est id, quod potentia est id,
 ex quo gignitur, quomodo in ijs quoque; agitur, quae arte efficiun-
 tur. Ferrum enim durum, aut molle efficitur calore vel frigore. At ve-
 ro ensis a motu instrumentorum, qui artis obtinet rationem. Ars
 enim principium, formaque; eius, quod efficitur, est, sed in alio. Et
 cap. 4. eiusdem libri, utitur autem, inquit, ijs ambobus natura vim
 habentibus necessario vt alterum illud faciat. Sed in ijs, quae
 alicuius gratia gignuntur accidit, vt alterum friges faciat, alterum
 cale-

calefaciat, atque ita pars quæque qualitate certa efficiatur, vt caro mollis partim necessario talis exinde facta, partim alicuius gratia. Nervus siccus, & ductilis: os siccum & fragile, cutis carne ficescente efficitur: quomodo in polentis crustula, quam netulum vocant. Elementa ergo apud Aristotelem lib. 2. de partibus, ca. 1. sunt gratia partium simularium: similes autem propter dissimilares sunt factæ: & ita facit triplicem nostri corporis compositionem, vnam ex elementis, aliam ex simularibus, & postremam ex dissimilariibus partibus. Galenus, quia ex hac compositione genera morborum ducit, sub sensu magis illam nobis ponit, dicens, capite 3. libro de morbo. diff. compositio autem atque formatio in corporibus animalium triplex reperitur. Prima quidem earum partium quæ similes appellantur, veluti arteriarum, venarum, neruorum, ossium cartilaginum, ligamentorum, membranarum & carniarum. Secunda instrumentalium, cerebri, cordis, pulmonis, hepatis, ventris, splenis, oculorum & renum. Tertia vero totius corporis. Clarius hoc docet libro 6 de sanit. tuenda. cap. 9. iam compositionem illam ad artem medendi reducens, sanè, inquit, inæquales status trifariam fiunt, prout compositio corporis nostri triplex est. Vna ex primis elementis, ex quibus constat ea, quæ Aristoteles similes partes nominat. Secunda ex ijs ipsis simularibus, quæ ipsa quoque rursus sensibilia dissimilariū partium elementa sunt: ex quibus instrumentalium compositio consistit. Tertia ab his totius corporis compositio ex ipsis instrumentalibus est: ac facillima quidem tum ad discernendum, tum vero ad curandum tertia est: difficilior secunda: maximè lubrica prima est. In prima nascitur proba & idonea partium temperies: in secunda conspicitur congrua aptaque compositio. In tertia vnio omnium partium: vitiorum autem genera, vt ait Galen. lib. artis med. c. 8. eadem sunt cum his, quæ virtutem perficiunt, temperatura siquidem in consimilibus: numerus autem & formatio & magnitudo, & situs in instrumentarijs: vtrisque vero communis vnitas, quam & ipsorum continuitatem appellamus.

Ergo.) Colligit ex dictis, quoddam natura, quam dicimus esse animam vegetalem, quæ in semine inclusa est, singulas partes creat scilicet os, cartilaginem, & alias vtens alteratrice illa vi, quæ

Triplex
corporis est
positio.

excalfactoria, refrigeratoria, humectatoria, & exicatoria peculiariter exercetur: tum ijs, quæ ex illarum permissione consurgunt, osifica, nernifica, & alijs.

4 Itaq; Docet deinde Galenus, quot particulares sunt facultates alteratrices in quouis animali, totidem esse actiones cuique particulæ similari propria, totidemque usus. Est denique singulis sua & peculiaris substantia, quæ utique facultates illæ alteratrices (quæ particulares sunt omnes) effecerunt, qualis est.

5 *Compagm.* At figurâ situmque altera virtus effinxit quâ formatricem vocamus, quæ summa & optima est ars, nihil frustra faciens, omniaque ita disponens, ut melius haberi nequeat. Quare optimè dictum est in capitis principio, generationem ex alteratione & formatione constare. Duas hinc fecit Galenus vires & facultates omnino diuersas, vnâ, quæ partes corporis creat, alterâ, quæ easdem partes optima figura, situque componit, & hæc appellat formatricem: cuius vim ac essentiam ipse Galenus planè fateatur ignorare libro de fœtus formatione ad finem fateor, inquit, me de substantia animæ dubitare, nec vel probabile quippiam habere, quod asseram, fateor etiâ de fœtu formatricem causa nihilo minus ambigere. Et subiugit, nã, cum summam in horum fabricam & sapientiam & potentiam videam, non possum existimare eam, quæ in fœtu est, animam ab Aristot. vegetalem, concupiscibilem à Platone, à Stoicis ne animam quidem prorsus, sed naturam appellatam, sortum ipsum formare: cum non modo Sapiens non sit, sed omni prorsus ratione carere videatur. Et lib. 1. de hum. com. dixit hæc facultatem esse mentem & rationem præditam.

Virtus formatrix non est natura: Galen.

An sit Deus vis formatrix.

Natura non est prudens ideo non est formatrix. An sit semine à Deo preparatum.

Ego vero, inquit, in eodem capite, sic fabricam nostri corporis ostendi, summam opificis & sapientiam & potentiam præ se ferre, ita demonstrati mihi à philosophis velim, utrum is opifex Deus aliquis sit & sapiens & potens, qui & intellexerit prius, quale vniuscuiusque animalis corpus esset fabricandum, & deinde, quod proposuerat, potentia fuerit assecutus, an anima aliqua à Deo diuersa. Neque enim naturam, quæ appellatur substantia, siue corporea, siue incorporea ea sit, ad summam sapientiam dicere peruenisse, quæ ne vlla quidem sapientia esse præditam inquit, unde eam ita artificiosè in fœtu formatione se gessisse credendum non est. Aut dicendam Deos, ubi plantarum & animalium semina preparant,

pararint, ut ad tantam motuum successione idonea sint, ipsos nihil amplius agere. Sed considerandum fieri ne possit, ut talis humor, qualis in genitura apparet in tanto numero sibi mutuo succedentium motionum nunquam aberret, donec iustam firmam attigerit: nam sicut incredibile est nullum in tanta partium multitudine errorem à fortuna motione committi, ita consecutionem motus artificiosam ab aliqua irrationabili substantia effici perinde atque ipsi dicunt, nimis audax est. Sed ad huc admiratione dignius esse videtur, quod per totum vite tempus nobis omnibus insipientibus assidue fit, quod tamen quomodo fiat, nullus ex ijs, qui naturam speculationem profitetur, neque aduertit, neque indagavit. Deinde Galenus admiratur partium admirabilem compositionem, numerum, situm, ac figuram, & velut stupendus clamat, ut ab hac inquisitione desistamus, veluti etiam monuit, lib. 15. de usu part. cap. 1. Varius sanè inopque consilij in hac inquisitione Galenus diuagatur: nam dum fatetur ignorare substantiam huius facultatis, alibi creatoris in pangendo fœtu & partium usu potentiam, sapientiam, artem ubique admiratur ac prædicat, quasi sui oblitus, ut libro 3. de usu part. cap. 10. & lib. 15. cap. 1. & eodem libro de fœtus formatione, ca. 4. & in eo in quo quæritur, an animal sit, quod in utero continetur, cap. 4. Multo clarius lib. 1. de hum. com. 1. libro nono de placitis, capite 8. libro 11. de usu part. capite 8. & libro 17. capite primo. Caterum libro 1. apho. 15. ad calorem naturalem hanc formationem refert: nihil enim, inquit, aliud quicquam animal ab initio affirmavit, sicut neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor innatus. At libro secundo de natu. facult. capite 3. naturam esse auctorem huius fabricæ, inquit, quod namque semen prius erat, id cum primum & gignit & format animal, natura quaedam est. Libro autem de fœtus formatione ad finem, animam inquit esse: ut tanti viri instantiam admireris. Melius fuisset de illa facultate dubitare, & num esset diuinius originis, quam quatuor qualitates, ut fecit libro primo de temp. capite 9. libro secundo capite sexto & nihil asserere, quam modò vnum, modò alterum dicere, & nunquam sui similem apparere. Quare ad Agrotelem

Varius Gale. in assignanda causa formatrice.

lib. 15. cap. 1.

Aristoteles
melius dif-
feruit de
hac faculta
te.

Anima ve-
getatiua
est quæ for-
mat forcum

Aristoteles erit occurrendum, qui melius quam Galenus difficultatem hanc tractauit & absoluit. Ijs namq; existimat & pro certo asserit nil aliud esse hanc facultatem formatricem, quam animam vegetatiuam in plantis, & in animalibus potentiam vegetalem: quæ in potentia seminis inclusa, & beneficio caloris caelestis, & naturalis, ipsius loci ubi fit generatio adiuta ad actum deducitur. Etenim lib. 2. de genera. anim. cap. 1. aperte docuit à qualitatibus primis fieri & nasci secundas: partes autem corporis, & earum compositionem à natura, quam cap. 3. eiusdem libri, vegetalem appellat: & in seminibus contineri affirmat. Et tandem infert, inest enim in semine omnium, quod facit vt secunda sibi semina, videlicet quod calor vocatur. Idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine spumosoq; corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est portione respondet elemento stellarum. Existimat namq; Aristoteles omnium formarum diuinam esse originem, ita vt immediate non producantur à prima causa, sed per naturales quasdam causas, alias communes, & alias proprias, hinc illud scripsit lib. 2. phys. c. 2. Sol & homo generat hominem. Ex quo etiam efficitur, vt permultæ sint occultæ proprietates rerum, quæ non aliunde ducere originem videtur, quæ ex propria ipsius rei talè proprietatè habent, format ob idq; illas proprietates solet diuinas appellare. Vt igitur in summa colligamus, rationem generationis fetus, & eius compositionis dicendum est ex Aristotelis sententia, ex materia ita tamen produci formam, quia efficiens causa propria in semine, relinquat quædam sui similitudinem, vnde efficitur, vt ab illa vi seminis singulæ partes ita efformentur, quæ admodum erat consentaneum naturæ rei quæ gignit. Vnde autem tanta vis in semine in sit, vt tam artificiosæ partes efformari possint, nulla alia causa reddi potest, nisi quia diuinitatis plenus est illud principium, quod nil aliud est, quæ anima vegetatiua: quæ ita describetur. Est quædam vis in sita diuinitus in semine, quæ excitata à calore caelesti, & alijs causis consentaneis ad directè disponendam materiam, producit tale aliquid, quale illud erat, à quo profectum est semen. Illud etiam intelligendum est ex eodem Aristotele, caelestè illum & vitalem calorem qui in semine contentus est, plurimum differre à calore elementari: calor enim elementaris igneus est, & insitus in substantia

Quid ani-
ma vegeta-
trix.

est quadam ignea: cælestis vero calor in subtilissimo quodam spiritu, qui, ut Aristoteles ait, proportionem respondet elemento stellarum. Existimat enim Aristoteles, libro 3. de genera. anim. capit. 11. præter quatuor elementa, diffusum esse per totum uniuersum spiritum quendam, qui solet quinta essentia nuncupari: cuiusque substantia & subtilissima est, & maxima parte, cælestium influentiarum vector appellatur: in eo calor ille cælestis à motu causatus, & à lumine tanquam in primo subiecto inheret: & quia cælestis est, propterea tam admirabiles operationes exercet, pro ratione materię, in quam sese insinuat.

Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volantum.

Et quæ marmoreo fert monstra sub aquore pontus.

Ignis est illis vigor & cælestis origo seminibus.

Dixit Virgilius lib. 6. *Æneid.* neque vero ab hoc ordine lapides & metalla se mouentur: quod nihil in mundo tam deforme & tam abiectum sit, cui non insitus ille spiritus munerum diuinorum aliquid elargitur, ut Aristoteles tradidit, libro 1. de part. anim. cap. 5. quod confirmat Plato in *Tymæo*, & M. Tullius libro 4. quæst. Tusc. Vnde hæc origo diuina formis naturalibus accedat, vel ex ipso Aristotele, hinc erit manifestum: Deus Opt. Max. mundi creator semina suæ diuinitatis in stirpes & animantia quæque inspergit, quibus continua maneret procreatio: Deus, inquit Aristoteles libro de mundo ad Alexandrum, per omnes naturas suis seminibus in plantas, in animalia, siue species, siue genera spectes, est diuinus. Hinc illud Theletis, Iouis omnia plena, quod refert Aristoteles lib. 1. de anima, cap. 7. & Aratus in *Phænomenis*, & Virgilius *Ecloga* tertia. Itaque in omnium semine ex Aristotelis sententia diuina virtus inest, cuius uicem emergunt uniuersa. Neque ab hac Aristotelis sententia dissentire uideo nostræ religionis decreta, cum ubique in literis factis huius diuinitatis mentionem fieri cernamus. Hanc naturæ vim miraculicè David operum Dei admirator unicus, subinde effert in immentum, eamque ut par est, opifici asserit, cuius opera quæ in terra conspiciuntur, quæque in cælo se proferunt, miris laudibus exornat, solidisque encomijs prosequitur, adeo ut attente fixaque contemplatione obstupescens exclamare compulsus sit. Quam magnifica sunt opera tua Domine: omnia sapienter fecisti,

imple-

Origo formarum est diuina.

Iouis omnia plena.

Psal. 104.

impleta est tertia possessione rerum tuarum. Deum namque ira per omnes Terrasque tractusq; inaxia calumnie profundum. Hinc pecudes, armenta, vitos, genus omne ferarum. Quenque sibi tenus nascentem accessere vitas. Dixit Virgilius Georgico. 4. & Theophrastus. cap. 1. suae metaph. inquit, diuinum siquidem omnium principiu existit, per quod & sunt & permanet vniuersa. Postquam ergo Dns Deus in mundi creatione semini humano hanc diuinitatem largitus est, dixit, Crescite, & multiplicamini & implete terram, ut scriptum est Gene. c. 1. que locu legit Plato & ita in Tymeo tradidit, quia propter accedite vos secundum naturam ad animalium generationem, ita ut vim imitemini meam, qua in ortu vestro sum usus. Atque eius quidem animalis, quod in ipsis tale futurum est, ut cum immortalibus appellatione conueniat, diuinumque vocetur, principia tumque teareat, & iustitiam simul ac vos ultra colat, ego vobis semine & initia tradam, vos cetera exequi par est, ut immortalis natura mortali attexentes, faciatis generetisq; animalia, subministratesq; alimenta augeatis, & consumpta rursum recipiatis. Hinc Gal. li. 9. de decretis Hipp. & Pla. c. 9. dixit, at vero Plato fabricae nostrae auctore explicauit, cum inquit, mundi conditorem Deum filijs suis iussisse, ut ratione hominum genus fingeret, sumeretq; a se immortalis animae substantiam, sed illud tamen adderet, ut generabilis efficeretur. Sed ad Aristotelem redeamus, qui animam vegetalem hanc vi fuisse praeditam clarissimis verbis docuit li. 2. de gene. anim. ca. 4. ita dicens, & quemadmodum quae ab arte efficiuntur, per instrumenta efficiuntur, sed verius dixerunt per motum eorum, quae artis operatio est, ars autem forma eorum, quae efficiuntur, est in alio: sic a facultate, siue virtute animae vegetalis agitur, ut quae in animalibus ipsis, & plantis postea ex alimento vis eadem efficit incrementum, utendo caliditate & frigiditate, quae instrumentis, (motus enim in ijs consistit, & ratione aliqua vniuersumque; efficitur) sic etiam principio constituit id, quod natura efficitur. Eadem enim materia est, ex qua augeatur, & ex qua constituitur primum. Itaque facultas quoque, augeas eadem, quae principio est, sed maior. Quod si haec vegetalis anima, est eadem, quae generet, quoque est, idque natura cuiusque; est insita & in plantis & in animalibus omni.

omnibus: ceteræ animæ partes alijs insunt, alijs desunt animalibus. Et infra subdit, hic autem calor (hic appellat calorem animam vegetalem, vt supra ca. 3. dixerat) nec ex quolibet carnem, aut os facit, nec quolibet modo, aut tempore, sed ex materia apta & vt aptè, & cum aptè effici potest. Neque enim quod effici potest, efficietur à mouente, quod actu careat: neque quod actum obtinet, efficere ex quolibet poterit. Sicut nec faber arcam, nisi ex ligno facere potest, neque arca effici ex lignis potest sine suo artificio. Inest hic calor in excremento seminali, tantum, talemque habens motionem, & actionem, quanta modicè ad quamuis corporis partem accommodetur. Quod si vel deficit, vel excedit, rem, quæ fit, aut deteriorem efficit, aut lasam & mæcam, similiter, vt in ijs agitur, quæ foris igne concoquuntur ad cibum aut alium usum. In superiori loco docuit Aristoteles facultatem animæ vegetatiuæ, generandi scilicet: hæc autem cum constet ex alteratrice & formatrice ex iisdem quoque constabit anima vegetatiua. In posteriori tradidit modum fabricandi & fingendi partes. Subiungit deinde ordinem pingendi partes, dicens, omnia vero lineamentis primum describuntur, deinde colores recipiunt & molliem & duritiem, quasi pictoris officio fungatur natura, cū condit & creat. Pictor enim, vbi lineis primum descripserit animantem, mox vario illinit colore ac pericit. Ijs adiungit Aristoteles naturæ prudentiam, perinde, ait, natura atque pater familias prudens, nihil admittere solet, ex quo facere aliquid commodi possit. Dispensatur autem in cura rei familiaris ita, vt cibus optimus detur liberis, deterior seruis, vilissimus socijs animalibus. Vt igitur in excremento iam addito mens ad vena facit hæc; sic in ortu ipso natura ex materia sincerissima carnem cæterorum sensoriorum conficit, in excrementis ossa, nervos, pilos, vngues, vngulas & reliqua generis eiusdem constituit. Quamobrem hæc vltima efficiuntur, cū iam suppetit excrementum naturæ. Ossa igitur in prima partium constitutione, gignuntur ex seminali excremento, cumque animal augetur, hæc incrementum ex alimento capiunt naturali quo partes principales augentur. In ijs ergo locis Aristoteles demonstrauit animam hanc vegetalem, quæ sapie ipse naturam appellat, esse artificiosam, sapientem, & potentem

Modus fabricandi partes /

Ordo partium

Natura est vt pictor.

Natura est vt paterfamilias. Mens ad vena.

Ossa sunt ex seminali excremento.

centem: non mirum est igitur ipsam autorem formationis fœtus
 existisse, vt etiam idem Aristoteles docet, cap. 8. lib. 2. de generat.
 & cap. vlt. lib. 4. meteo. Quare nō bene Galenus dixit in hoc
 capite, aliam esse virtutem efficiendi, & aliam componendi &
 formandi membra: cū vna prorsus sit virtus quæ vtrumque
 faciat, nimirum vegetalis. Quod & ipse Galenus videtur fa-
 teri in libro de fœtus formatione ad finē, cū inquit: animā for-
 mantem fœtum, apparere ex parentibus in fœtum ipsum trans-
 fundi, seu in semine contentam, vnde natorum ad parentes si-
 militudo. Vbi animaduertendum, nomine animæ, non rationa-
 lem animam Galenum intelligere, sed id quod naturam seu
 vegetalem animam dicimus. Quoniam de rationali anima, à
 creatore vniuersi vnā cum iacto semine insitam esse, vt guber-
 nandi vim corporis haberet, inquit libro an animal sit, cap. 4.
 Et rursus in eodem libro, animam ipsam ab vniuersis animis &
 cælesti choro delapsam, cælestem diuinitatem attingere, & di-
 uinius quodpiam, quam naturam sortitum esse, affirmat. Præ-
 terea Galenus, cap. 7. lib. 1. de semine ex Hippocratis senten-
 tia, fabricam vniuersam fœtum, quatuor temporibus diui-
 sit. Primum est, cum adhuc in abortibus, vel dissectione semi-
 nis species apparet: quo tempore Hippocrates animalis con-
 stitutionem non fœtum, sed genituram appellat. Vbi vero san-
 guine fuerit repletum semen, corque & cerebrum & iecur indi-
 stinctam adhuc & informem, quandam tamen coagulationem
 præ se tulerint, fœtum: atque id secundum est tempus, cum
 iam videlicet substantia fœtus carneā non amplius seminalis
 apparet. Tertium tempus, cum crurum & brachiorum distin-
 ctio conspicitur, sed obscurior. Quartum illud, & extremum
 tempus est, cum brachia & crura absolute distinctè conspicit-
 ur, cum & palpitat, & mouetur, tumque non iam fœtum, sed
 infantem vocat Hippocrates. Hæc autē omnia ab vna solū vege-
 tali sunt: inquit enim Hippocrates, natura prorsus sufficit: fru-
 stra igitur aliū formatore quærit Galenus præter istam naturā:
 perspicuum etiam est, vel ipso Galeno teste, libro. 1. de semine
 capit. 9. vnā, eandemque esse facultatem, quæ plantas fini-
 git & pangit, atque animalia: sed vegetalis est, quæ plantas
 componit & informat: hæc quoque erit, quæ animalia fini-
 gat.

Fabrica fœ-
 tus quatuor
 temporibus
 distingui-
 tur.

lib. 1. de semine
 cap. 7.

lib. 1. de semine
 cap. 7.

lib. 1. de semine
 cap. 9.

gat. Neque illud obscurum ex philosophia habemus, eum, qui formam præstat, quæ ipsam consequuntur, haud negare: si vegetalis ex Galeno partes nostri corporis creat, cur situm & figuram ipsdem deneget, Sane non video. Præsertim cum multò difficilior sit creare, quàm informare: quoniam neque quolibet modo aut tempore, sed ex materia apta, & vt aptè, & cù aptè effici potest, ipsa vis quæ creat, præuidet. Et nunquid facilius est panem conuertere in sanguinem, & tandem in ossa, carnem, & alias corporis partes: quàm ex semine fingere animal: Non est sapiens, inquit Galenus, anima vegetatiua, sed omni profus ratione carere videtur, ideo non est opifex situs & figuræ membrorum: An non est hæc, quam Hippocrates appellat prudentem, potentem, diuitem, iustam, sibi cognatam, & consonam, tempore & modo, & Galenus de hac in suis locis (vt lib. 6. de optima prædicendi ratione disputauit) Hippocratem interpretatur. Hæc est, quæ de possibilibus facit quod melius: hæc est, quæ nihil facit frustra: hæc est, quæ semper operatur propter aliquem finem. Quid igitur quærit Galenus pro formatione partium, quod anima vegetatiua non reperiatur. Hæc cùm sola est vt in plantis, facillè luxuriat: inde tot colores platarum, tot odores, tot sapes, vbique sui similes, quia à nulla alia facultate impeditur. Minus tamen libera est in brutis, quia seruit & obtemperat sentienti. Et adhuc minus in homine. propterea quod impeditur ab ipsa anima rationali. Hinc est, quòd natorum omnimoda similitudo minus cernatur in hominibus, quàm in brutis, & in ijs, minus quàm in plantis. Instabit tamen Galenus, si nullius rationis est ac mentis particeps, quomodo tam perfectum opus ac absolutum perficere valet? Cui Hippocrates iam satisfecit, naturam, dicens, esse doctam si

Naturæ epi-
theta.

Natura do-
cta sine do-
ctore.

officio. Et in cōsultatione dogmatū Aristotelis, naturæ, inquit, à Deo præscriptus est terminus: Quod & Aristoteles docuit, li. 4. de generat. anim. cap. 4. ideo hæc natura semper sui similis est in operibus suis, quoniã præscriptū terminū habet, quem præterire nō potest. Quæ igitur ex ordine naturæ præscribuntur naturalia dicuntur, quæ vero nō ex assuetis medijs supra naturā ac miracula nūcupantur. Cū enim Deus naturæ quā ipse creauit multò superior causis omnibus à se institutis præsit, tum eas immutare, tum earū effectus impedire facile potest: quinimo alias causas, nouosque effectus producere, ac recentem materiam si velit create, omnia denique potest mutare: ipse enim qui omnium prima & causa summa est in mera libertate, ac potentia perpetuo manet vt inferioribus causis minimè adstrictus, ijs dominetur ac pro uoluntate imperet. Dicitur quoque & ipsa natura Dei uoluntas, vt Diuus Augustinus lib. 2. de ciuitate Dei, cap. 8. asserit. Omnia igitur sub uoluntate Dei sunt. Quid ergo rogat Galen. utrū opifex scetus Deus aliquis sit & sapiens & potens, qui & intellexerit prius, quale uniuscuiusq; animalis corpus esset fabricandum, & deinde, quod proposuerat, potentia fuerit assecutus. Sapientius uerius ac diuinius ille magnus rex ac propheta Dauid opera Dei intelligebat, cum Psalmo. 139. in hunc modum dicebat: Confitebor tibi, quia stupendis & mirandis modis formatus sum, mirabilia opera tua & anima mea id cognoscit nimis. Non fuit occultum ullum os meum tibi quando formabar in occulto, & miro artificio tenebar in inferioribus terræ. Informem scetum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnia mēbra mea scripta erant, quæ per dies formata sunt, & nullum in eis. Omnia itaque tribuit propheta primæ causæ, à qua proueniunt. Cuius inquit Diuus Augustinus lib. 12. de ciuitate Dei cap. 25. occulta potentia cuncta penetrare incontaminabili præsentia facit esse quicquid aliquo modo est, in quantumcunque est, quia nisi faciente illo, vt tale vel tale esset, profus esse non posset. Quapropter si in illa specie quam forinsecus corporalibus opifices rebus imponunt, urbem Romam, & urbem Alexandrinā non ab fabros & architectos, sed reges quorum uoluntate, consilio & impuri fabricatæ sunt: illam Romulum, illā Alexandrū habuisse dici.

ipso ynta M
Natura Dei
uoluntas.

Natura dei
est hæc de
fictio.

L. LEMOS. IN LIB. I. GAL. § I

se dicimus conditores: quanto potius non nisi Deum habemus conditorē dicere naturarum qui neq; ex materia facit aliquid, quā ipse non fecerit, nec operarios habet, nisi quos ipse creauerit: etsi potentiā suam, vt ita dicam, fabricatoriam rebus subtrahat ita non erunt, sicut antequam fierent, non fuerunt: Natura vero est infimum diuinæ prouidentia instrumentum, atque vbiunque prouide videre procedere, non ducit ipsa seipsam, sed ab ipsa prouidentia ducitur: fines omnium ordinesque & in seipsum præscribente, & natura prout vult scribente. Si inquam, natura talis neque abudat superfluis, neque in rebus deficit necessarijs certe diuina prouidentia in rebus necessarijs nūquam deficit. Necessaria est igitur dispositio quæ nō modo iustitiam in corporis nostri fabricatione, sed etiam summam potestatem & prouidentiam conditoris nostri aperte demonstrat. Necessaria est etiam certa magnitudo, situs, compositio, numerus, figura, tota denique conformatio, ossium, musculorum, & aliarum partium, quæ cuncta vbi que seruari constat. Necessaria quoque est similis distributio in omnibus corporis partibus, quæ organicę dicuntur: nam dextræ sinistrae que habent æqualem numerum, magnitudinem, crassitudinem, ac naturā, quæ nullo modo variantur. Omnium istorum causa summa Deus est: natura vero tanquam eius instrumentum, hæc omnia operatur, fingit, atque componit: quę vna genere est, multiplex vero specie, vt ait Hippocrates libro de alimento. dicens, vis vna, & non vna: vnam quidem genere virtutem esse, sed quæ multas species habeat ijs verbis indicans, vt Galenus com. 16. libr. 2. apho. exposuit. Obijciat tamen aliquis, si facultas vegetalis est quæ format & componit membra: cur partes seminariæ semel deperditæ non possunt restitui, quandoquidem hæc procreatrix facultas semper adest. Neque respondeat quispiam materiam deficere, quoniam Galenus, libro 1. de sem. capite 16. ad finem, inquit, omnibus animalis partibus solidis è semine tam generationem quàm nutritionem esse, quemadmodum carnis omnibus ex sanguine. Respondendum est, deficere quantitatem & qualitatem materiæ ad partes seminariæ iterum generandas: nam materia ex qua singula partes initio confirmatę sunt omnino est assumpta: Vnde cum nihil eius

52 L. LEMOS. IN LIB. I. GAL.

quæ communis fuerat omnibus proposita superfit, nihil etiam regignitur. Solidæ namque partes iam formatæ substantiam quidem sibi similem continuo producant, sed quæ non sufficiat nouæ generandæ parti. Cumque singulæ sui conseruationi tantum incumbant, quo vel augeantur vel pro defluxa portiuncula aliam restituant, si qua prorsus perierit, non est, quæ illi producendæ materiam conficiat & laboret. Cæterum facultates nullas perire aut aboleri posse, ex eo primùm dicitur, quod sint vernaculæ ac insitæ ipsius formæ proprietates: quippe ea est propriæ natura, vt separari nequeat, licet accidens dicatur. Possunt tamen illæ facultates perfici adueniente anima rationali, quæ simul & vegetatiuum, & sensitiuum in se continet, vt exemplo figuratum supra ex Aristotele probauimus. Perspicuum enim est facultates illas multò perfectiores esse in homine, quàm in reliquis animantibus, vt disputatione quinta, li. 5. de morb. med. ex Aristotele docuimus. Imperfectio ergo illa quæ erat in fœtu antequam anima rationalis crearetur, tollitur: Et omnes facultates deinde perfectiùs laborant. Quo autem tempore accedat ipse Aristoteles declarat, libro 2. de generat. anim. cap. 4. dicens, vt igitur incremento iam addito mens aduenit facit hæc, sic in ortu ipso natura ex materia syncerissima carnæ cæterorum sensoriorum corpora conficit. Corpore igitur iam informato ex Aristotele mens ipsa aduenit. Quod supra capit. 3. dixerat, cum, inquit, non enim simul & animal fit & homo. Animal autem non potest esse nisi corpus iam sit formatum: aliàs non esset animal. Quod optimè Diuus Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti, quæst. 23. ostendit in hunc modum, dicens: Quod vero non formatum puerperium Moyses vel lex noluit ad homicidium pertinere, profecto nec hominem deputauit quod tale in utero geritur. Hæc de anima solet quæstio agitari, utrū quicquid formatum non est, nec animatum quidem possit intelligi: & ideo homicidium non sit, quia nec exanimatum dici potest, si adhuc animam non habebat. Item si illud informe puerperium iam quidem fuerat sed adhuc quodammodo informiter animatum, quoniã magna quæstio de anima est, non est precipitanda indiscussa temeritate sententia. Ideo lex noluit ad homicidium pertrahere, quia nondum dici potest anima uiua in eo corpore

Quãdo fœtus informatur anima rationabili.

quod sensu caret. Idem etiam D. Augustinus lib. 2. questionum in Exod. quæst. 80. explicans verba Moysis ex capite 2. Exodi, inquit: Moyses tradidit: si quis percusserit mulierem in utero habentem, & abortiuum fecerit si formatum fuerit, det animam pro anima, si autem informatum fuerit, mulctetur pecunia, ut probaret animam non esse ante formam. Itaque si iam formato corpori datur, non in conceptu corporis nascitur cum semine anima derivata. Nam si cum semine, & anima existit ex anima, & multe animæ quotidie perunt, cum semen ex fluxu quodam non proficit natiuitati. Sed si proprius inspiciamus, videbimus, quid sequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ. In Adami enim exemplum est datum: ut ex eo intelligamus, quia iam formatum corpus accepit animam. Nam poterat Deus animam limo terræ admiscere, & sic formare corpus. Sed ratione infirmabatur: quia primum oportebat domum compagiari, & sic habitatorem induci. Anima certe quia spiritus est, in sicco habitare non potest, ideo in sanguine fertur habitare. Cuius ergo corporis lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima. Quibus sanè verbis Augustinus aperte docet post factus formationem, & cum iam exactè præparatus est animam corpori infundit. Quod etiam voluit D. Hieronymus ad Algatham, dicens: sicut semina paulatim formantur in utero, & tandiu non reputatur homicidium, donec elementa confecta suas imagines membraque suscipiant: ita sensus ratione conceptus nisi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur, & cito perit ab hoste. Quare tum demum anima rationalis infunditur, cum fœtus omnibus suis membris articulisque fuerit delineatus, quod ferè quinto ac quadragesimo à conceptu die fieri solet, præsertim maribus, ubi nono mense huius aspiciuntur accepturi. Fœminis siquidem quarum natura magis flaccida ad quinquagesimum diem formationis tempus porrigitur. Hoc itaque tempore anima ipsa uterum subire creditur ac naturales facultates seu potentias sua vi imbueret, totumque opificiū perficere. Et quanquam non omnino certo fixoque dierum numero hæc terminari possint. Hippocrates tamen li. de natura pueri hoc explicauit, quo tempore infantis effigies, formaque absolutur, quo motu accipit, quo natiuitate consequitur. Fœmella,

inquit, in quadraginta & duobus diebus, & longissimè, primà
 coagulationem ac coarticulationem accipiens: masculus vero
 ut longissimè in triginta diebus. Ut plurimum enim hoc tem-
 pore, aut paulo breuiori aut paulo longiori, articulatione ipsius co-
 tingit. Et paulo post inquit. Hæc propterea produxi, ut osten-
 derem quod in pueris membrorum discretio longissima contin-
 git, in femella in quadraginta duobus diebus, in masculo in
 triginta. Et paulo post, confirmat illa omnia experientia, dicens,
 multæ autem mulieres puerum masculum iam perdidit, pau-
 lo ante trigésimū diē & inarticulatus apparuit. Qui vero poste-
 rius perditus sunt, aut simul cum trigésimo diē, omnes articulati
 apparuerunt. In femella itidē iuxta rationē quadraginta duor-
 um diērum habet. Nā ubi his absolutis perditus, articulatione me-
 brorū apparet. Siue autē prius siue posterius perdetur puer, iux-
 ta hanc rationē apparet. Hæc omnia latissimè c. 3. li. 3. huius ope-
 ris explicabūtur: ubi ex Hippocrate docetur, quod si marē trigési-
 mo diē perfici cōtingat, motū accipit sexagesimo, menseq; septi-
 mo in lucē prodit. Quod si quinto & trigésimo diē formā accē-
 perit, motū potitur septuagesimo, menseq; octauo nascēdi pri-
 mordia accipit. Si veto diē quadagesimo quinto legitimā formā
 adeptus fuerit, nonagesimo diē mouetur, ac nono mēse na-
 tiuitatē cōsequitur. Neq; proinde censendum est ex Aristotele
 tres esse animas in homine: quoniam partes animæ illas, facultate
 inesse asserit, deinde actu, adueniente extrinsecus intellectu. Il-
 lud autē ex eodem intelligendum est, animā in vna certa cor-
 poris parte residere, & inde gubernare. Nā licet sub dubio hoc
 scripserit li. 2. de anim. c. 1. ad finem, dicens, at obscurū est, nec-
 dum patet, si perinde corporis anima sit actus, ut gubernator est
 actus nauis: tamen libro de cōmuni animalū motione ad finem
 ita ait: animal sanè ita constitutū esse iudicare debemus, ut ciui-
 tatē legibus benè instructā & temperatā. In hac enim postquā
 administrationis ratio semel instituta est, nihil oportet, absentē
 principē rebus singulis, quæ gerantur, interesse: imo veto quis-
 que officijs fungitur suis, ut mandatum est, & aliud post aliud
 ex consuetudine administratur & instituto. In animalibus
 hoc ipsum tum per naturam efficitur, tum quod singula, quæ
 ita constituentur, ad munera sua exequenda probè affecta
 sunt.

An anima
 sit in vno
 certo loco.

sunt. Quocirca opus non est, in quoquo membro animam inesse, sed cum in certo principio consistat, & reliqua membra, quae illi adiungantur, uiuant, atque officia per naturam obeunt sua. Et lib. de inuentute & senect. cap. 1. Nec dubium est, inquit, illam in aliqua corporis parte residere, quae omnino facultatibus inter ceteras obtineat. Quod si haec vera sunt, non potest dici ex Aristotelis sententia animam esse totam in toto & totam in qualibet parte, nisi dicamus, ipsum uelle in toto esse secundum suam essentiam, & non secundum suam potentiam, quia in qualibet parte non operatur, ut etiam Diuus Augustinus docuit, lib. 6. de Trinitate, capit. 6. quem explicat Diuus Thomas. 1. part. quaest. 76. art. 2. Illud autem est maxime cognitum difficile, quoniam modo anima sit corpori immersa, & quomodo sit in toto, & in quacumque parte tota. Difficilia sane dubia, sed pro viribus soluenda. Opera pretium est considerare, inquit Plotinus, lib. 1. de dubijs animae, capit. 1. utrum omnes de anima dubitationes soluendae sint: an potius in dubitationibus ipsis lucrum nobis sit collocandum. Nulla profecto res est, de qua diligentius ac diutius inuestigare tractareque quam de anima debeamus. Cum ob alia multa, tum etiam quia ad utraque cognoscenda conducit: scilicet tam ad ea quod sum est ipsa principium, quam ad illa ex quibus efficitur. Sic ergo parebimus Deo praecipienti: Cognosce te ipsam: praeterea cum cetera omnia perscrutari inuenireque studeamus, merito quid nam sit hic in nobis inuestigator, in primis inuestigabimus. Qua enim ratione ex materia & forma fiat unum declarauit Aristoteles, capit. 1. lib. 2. de anima: quippe alteram, potentiam esse, aptam perfici: alteram, actum, perficere aptum. Hoc facile dictum est: quo pacto uero ex illis duobus fiat unum, ulterior inquisitio est. Plato cum uideret animam esse naturae simplicis & incorporeae cum corpore misceri eam non posse existimauit: cum incorporea corporibus minime coalescant. Quoniam si sic essent mixta ista duo anima cum corpore interiret, & maiori eius contagione inquinaretur. Quapropter dixit animam esse in corpore, uelut gubernatricem illi praefectam. Galenus in libro quod animi mores corporis temperaturas sequatur, multis docet, animam sui corporis temperamentum adeo sequi, ut dicat animam

Quo pacto anima sit tota in toto & tota in qualibet parte.

ad hoc non est inueniendum.

nil aliud esse quam corporis temperamentum. Nam ut lucem in aere modo magis esse perspicuam, modo obscuriorem propter nebula, vel serenitatem, conspiciamus, ita pro corporis temperamento animae vires, praesertim etiam, quae totius animalis sunt communes variantur. Hinc alios ad iracundiam & libidinem proclives propter calidam corporis naturam, cernas alios ingeniosos, alios hebetes: obliuiosos alios, quosdam austeros ac difficiles, multos hilares ac faciles, alios denique morum & ingeniorum aliorum. Quae omnia fieri ob corporis temperationem (quae anima sequitur) necesse est. Omnino autem quoniam humiditas & frigiditas corpora rudiora & grauiora efficit: calor & siccitas leuiores, & acriora: homines aut reliqua animalia, quae huiusmodi corporibus constant, tale habent ingenium, qualis corporis fuerit temperatio. Huc accedit victus ratio, institutio, natalis soli, naturae, caeli & aeris temperatio, consuetudo, aliaque eiusdem generis, quae non solum corporis mutant temperationem, sed ingenij vim etiam, vt Galenus latius in libro citato demonstrat. Quae licet vera sint, non tamen inde colligitur animam esse temperamentum, sed vti temperamento corporis, tanquam instrumento, ad omnes sui functiones exercendas, vt supra cap. 3. explicatum est. Est itaque corpus animae instrumentum, quo actiones suas perficit ac functiones suas exequitur: sed alia ratione, corpore animato ac sensibili viuitur anima, quam opifex, aut architectus terra, malleo, securi: cum singula membra appissimè officijs suis sint distincta, multisque vsibus possint accommodari. Hoc autem discrimen inter corpus & animam statui possit: vt video, quod inter solem & lunam: ista enim licet lunam à sole mutuetur, non tamen omnino propria vi destituta est: fertur enim peculiari motu, suūque circulum absoluit: lumē autē à sole concipit vt speculū, vtque lebetes ac pelues per polita ex opposita facie solē dorē, nullū vero lumē exhibet, nisi à sole illustrata, sed tñ ociosa conferi nequit, cū mēstruū cursum perficiat, suaque caeli spatia nullo solis adminiculo metiatur. Sic anima corpori quidē vires suppeditat, at illi nō desunt in se facultates, & potentiae naturales, quatuor humorū qualitates, quibus efficiuntur omnium functionū capax, atque ad quiduis exequendum appositam. Nam, omnis res animata actu quidem viuit, sed ita vt

vt supra cap. 3.
in animo
Anima vtitur
corporis temperamento

Luna habet
lumen à
sole.

actus vitæ, corporis non sit, sed animæ: potestas autem corporis. Quia hoc in se tantum continet instrumenta ad subsistentiam vitæ functionibus à natura præparata, actus vero vitæ ab illa manat, ut à causa principe. Quemadmodum cum animal actu ambulat, actus ab anima est, potestas in corpore. Sic enim Aristoteles interpretatur partem illam definitionis animæ, corpus potestate vitam habens, quod instructum est partibus & qualitatibus organicis, actioni vitæ subsistentibus. Et quemadmodum sol sua patitur deliquia, lunaque interuestu occultatur, similiter & luna terra obiectu defectum percipit. Ita corpus & anima sua percipiunt detrimenta ac deliquia, & pars altera alteri nonnunquam vel prodest vel obest. Iste autem mutuis consensus, ista fida societas, unde proueniat, & quomodo fiat, hic interpretandum curauimus, exemplo autem lucis hoc aliquantulum clarum apparebit. Est enim lux incorporea, anima incorporea, imo Aristoteles, lib. 3. de anima, cap. 5. appellat animam, lucem. Et quemadmodum lux omnia penetrat ac vincto temporis momento discurrit, sic & anima, cui tanta est vis ac potestas intra mortale corpus inclusa, ut ne septis quidem grauis huius ac pigri corporis, cui alligata est, egeret in vilo pacto possit, quo minus sibi liberant vagandi facultatem quietis impatiens largiatur. Cum igitur lux, quæ incorporea est, ætæm corporeum perfundens illustrat, ipsa tamen minime inquinatur: sic anima incorporea alligatur corpori, ut ei minime misceatur, sed incorrupta manens illi vitam, motum ac sensum omnem afferat. Et veluti lux non quemcunque ætæm penetra- re potest, sed clarum ac serenum, ita nec anima quodlibet corpus, sed illud quod est appositum ad talem formam suscipiendam, tali nimirum temperatura præditum, quæ si omnino deficiat, ut tetro dictum est, corpus perit, anima vero reddit ad eum qui dedit illam, ut Eccles. c. vlt. scriptum est. Immortalitas enim animæ inter præcepta prima ecclesiæ continetur: Carnis resurrectionem. Quomodo resurgat corpus sine anima? non est igitur cur illud in dubium vocemus, cum sit fidei catholice primum principium. Porro licet anima secundum suam essentiam per vniuersum corpus sit dispersa, cum totum informet, & totius sit actus primus, eius tamen potentia, quæ mens seu

Cerebro si
sicut a m-
Anima est
veluti lux.

Ratio
quædam

intellectus dicitur, in capite præcipuè residet, ibidemque præcipuè operator, veluti vitalis in corde, & vegetalis, in iecore, ut Plato docuit, & Galenus demonstravit, & experientia confirmat: & nos latius ostendimus disp. 5. libro 1. de morb. med. Quamuis alij in corde mentem & sapientiam constituent, veluti Hippocrates libello de corde, ubi ait, mens enim hominis in sinistro ventriculo insita est, & reliquæ animæ præest. Ratiocinandi vis ergo, non in cerebro, sed corde dominatur, si Hippocrati credimus. Cuius sane rei continuata oratione rationem reddit, dicens, instauratur autem & nutritur sanguis ille, non eo quod ex intestinis haurit, sed ex propinquo cordis ventriculo facta secretione, quodque in ipsum influit, atque redundat purum, syncerum, & quasi luminosum existit: ex quo per omne corpus vitalis spiritus radij, atque fulgores traiciuntur. Eundem vero, nativo feruore calidum, non autem reliquum sanguinem aduentitio calefcere. Mox concludit, sanguinem non suapte natura calidum, sed à læua parte cordis, omnem calorem illi aduenire: qua parte nativi calor, quasi officinam, anima instituerit & focum incenderit. Idem Hippocrates libro de virginum morbis: ex retento, ait, sanguine menstruo, & ad cor & ad septum transfertur: resiliens, cor fatuum fieri (id est mentem desipere, furere, alieparari.) Deinde ex fatuitate torpedinem, ex torpedine delirium (maniamque ut assolet) criti scribit. Aristoteles quoque capite 10. libro 3. de part. anima, cordi prudentiam tribuit. Cicero etiam libro secundo de finibus, cor sapere, ait, Lactantiusque libro de opificio Dei capite 10. & 13. cor, ait, domicilium sapientiæ, dicit Galenus in libris de placitis Hippocratis & Platonis, multa testimonia ex Homero affert, qui voluit, sapientiam seu mentem in corde sitam esse. Primus locus est.

Iuppiter eripuit tunc illi d'pectore mentem.

Et, ubi oculos in mentem miserunt

Consilium quod sit nobis in pectore nostri,

O Neptune,

Et, ubi oculos in mentem miserunt

At hoc consilium, prudensque, in pectore mens est.

Et

Et Parmenides apud Laertium, libro nono de vita philosopho-
rum.

Velim simul omnia noscās.

Aut verum simplex, & pectore semper apertus.

Quidius quoque lib. 3. de Tristibus.

Cor sapit & pulmo loquitur, fel commouet iras:

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

His, accedit, communis hominum opinio, existimantium,
ex corde oriri cogitationes, & omnes animi passiones. Cete-
rū ipse Hippocrates libro de morbo succo non cordi, sed cere-
bro sapientiam tribuit. Quapropter dicit, & cerebrum intelli-
gentiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem esse. De
phrenibus, ait, frustra hoc nomen causamque habere: quemad-
modum quæ ad cor sitæ sunt aures, frustra appellantur, cum
nihil cōferant ad auditum. Porro dicunt quidam, subiungit ibi
dem Hippocrates quòd corde sapimus: & quod hoc est, quod
angitur, & quod curā gerit. Verū hoc nō ita se habet: sed cōuelli-
tur quidē, velut præcordia: & magis etiā propter easdē causas:
ex omni enim corpore, venæ ad ipsum tendunt, & conclusio-
nes habet vt sentiat, si quis dolor aut collectio homini contin-
gat. Necesse est enim & dum angitur, inhorere corpus ac
distendi: & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Qua-
propter cor quidem & præcordia minimè sentiunt; sapien-
tia tamen minimè participant: sed omnium horum cerebrum
causa est. Heraclitus etiam in temperamento sicco cerebri,
vt refert Galenus capite quinto libri quod animi mores,
collocauit sapientiam. Vnde dixit, lux sicca, anima sapien-
tissima. Hinc Mineruam è Iouis capite natam, & caput ipsum,
diuinam Palladis arcem, sinxerunt Poetæ. Et ex multis ra-
tionibus, quas in questione citata adduco: hæc omnium sit
summa: quam per analysin colligo. Vbi commodè & vtiliter
admonentur remedia, ibi morbus inest. Vbi morbi, ibidem &
eius causæ sedes est. Vbi morbi & causæ sedes inest, ibidem &
partis vsus atque actio. Vbi partis actio & vsus, ibidem est
vis & facultas eiuidem. Vbi vis & facultas, ibi domici-
lium

Cerebro sa-
pientia tri-
buitur.

Ratio sine
gularis.

lium est eius, quæ facultatem illam habet, & ea utitur. Tali autem est anima, quæ sensus & motus ciet in corpore necessarios, quæ imaginando, ratiocinando, intelligendo, memorando, intimas & principales suas ipsa per se edit actiones: easque non alibi, quam in capite: à quo, & à cerebro ibidem contento, neruorum primordia manifestè duci videntur. Ergo animæ sedes est in capite cerebroue. Præterea, corde exempto, fieri potest vt animal aliquandiu incedat, currat, & si homo sit ratiocinetur etiam. Tellis oculatus est Galenus qui libro secundo de plac. Hippocratis & Plat. capite 4. ita scripsit, conspicitur quippe hoc in multis sacrificijs, quæ de more ita peragi consueuerunt, in quibus interdum victima erepto corde, arisque iam imposito, cum respirare & intente clamare, tum vero fugere etiam tantisper visa est, quoad per sanguinis profluuium conciderit. Aristoteles etiam, qui principatum animæ cordi tribuit, libro de resp. capite 16. inquit, multa animalia sine corde viuere. Quin, ait, & sanguineo cordi quæcunq; viuatia admodum non sunt, exempto corde longo temporis spatio viuunt, vt testudines & inambulant si adhuc pusillæ sint, quod eorum natura non bene composita sit, perinde atque insecta. Plinius quoque libro 11. capite 37. inquit, Cæsari dictatori, quo die primùm veste purpurea processit, atque in sella aurea sedit, sacrificanti bis in extis defuit. Vnde questio magna de diuinatione argumentantibus, potuerit ne sine illo viscere hostia viuere, an ad tempus amiserit? Suetonius in vita eiusdem Cæsaris capite 77. inquit, eoque arrogantis progressus est, vt aruspice tristia & sine corde exta sacro quondam nunciante, futura diceret latiora, quum vellet: nec pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset. Quæ si vera sunt, potest ne dici in corde esse sedem animæ, cum sine corde vita constet, & per consequens, ipsa etiam ratio, memoria, intellectus, voluntas, & quicquid ad interiores animæ facultates addi consuevit? Hæc certe potissimum ratione Galenus passim, ac liberè dicebat, quod præstantissima natura dominium ac principatum cerebro tribuit, vt regere atque gubernare hominis corpus posset, cum esset opus: cuius verba libro 3. de placitis Hippo.

Cerebro
in
capite

Sine corde
posse ani-
malia viuere.

in
capite

DE NATURALI FACULTATE. 61

& Plat. ca. 3. in Crisippum sic sanè sonant. Sed, ò bone Crisippe, non nos id inficiamur cor visus esse in nobis quatenus ad vitæ attinet omnium præcipuum, sed absolutè, & simplici ratione præcipuum non concedimus. Non enim id cordi natura tribuit, ut dominaretur, imperaretque alijs, cum regere, ac gubernare hominum corpus esset opus, sed cerebro imperium, cordi obedientiam demandavit. Quid igitur mirum, si nos hinc etiam cæterarum facultatum nobilissimam ac præstantissimam eam esse dicamus? Hac enim sola, soloque spiritu animali, anima quoque ratiocinatrix, quæ corpori iam condito, à Deo opt. Max. creata immortalis ei perfecta est, in obeundis suis muneribus, sententijsque ac moribus consentaneis, utitur: nec quicquam contra ipsam facultatem, animalemque spiritum (quem eius primum instrumentum Galenus semper appellat.) sponte agit. Multa alia ad hanc rem facientia, in disputatione citata, reperies. Illud denique aduertendum est, hoc interesse inter animam, animus, & mentem: quòd anima viuimus, animo sapimus, & mente contemplamur: estque animo mens præstantior, quatenus contemplatio est clarior actione. Quare anima morte sopitur, animus somno, in furiosis mens extinguitur, non anima. Vnde illud Plinij libro 7. capite 51. & morbus etiam est, sapientiam mori. Anima igitur viuere, animo sapere, & mente contemplari, dicimus. Quæ hinc desiderabatur, erat quomodo generatio fieret, & forma introduceretur, quæ cum abundè explicauerim li. 1. de morb. med. disp. 7. ideo iterum ea hic non repeto.

Anima, animus, & mens, in quo differant.

Morbus est sapientiæ mori.

CAP. VII. De auctrice facultate.

Iam ad auctricem.) Succedit auctrix facultas, quæ in conceptibus vnà cum nutrice etiam apparet: licet eo tempore forma trix facultas & alteratrix primas partes teneant: absoluto vero ac iam edito corpore incipiunt auctrix & nutrix magis conspicuè apparere: nutrix per vniuersum tēpus vitæ: auctrix vero solum ad ætatis vsque vigorem, quoniam non omni tempore potest animal augeri veluti nutriri: ut libro 2. de anim. ca. 4. & 1. de generat. cap. 5. & lib. 2. de generat. anim. capite 4. inquit Aristote-

Terminus augmenti.

stoteles. Terminus autem auctiois est, quando ossa firmum ro-
 bur fuerint accepta, vt ad finem libri de optima corporis consti-
 tutione affirmat Galenus. Causa auctiois est natiui caloris vis
 & abundantia, & humoris sequacis, seu materię ad incremen-
 ta idoneę copia, vt libr. 2. de natur. hum. comm. 13. & Aphor.
 decimo quarto libri primi, Galenus probat. Quare licet viri ob
 eorum caliditatę citius in vtero quàm mulieres formentur, mu-
 lieres tamen ob earum mollitiem & humiditatem extra vte-
 rum citius augentur, & ob earum imbecillitatem citius ad
 finem augmenti perueniunt, eodem Galeno, libro 6. de morb.
 vulg. sect. 2. com. 43. & sect. 7. com. 32. teste. Est autem auctio, vt
 supra capit. 5. dictum est, & cap. 11. lib. 1. de vsu part. ampliatio
 solidarum partium in longum latum, & profundum: quamquã
 proprię ampliatio sit in longitudinem, dilatatio in latitudi-
 nem, & crassitudo, in profunditatem: magnitudo vero om-
 nem dimensionem complectitur, vt ait Aristoteles libr. 5. me-
 taph. cap. 13. Cæterum tria præcipuę docet Aristoteles, libro 1.
 de generat. capit. 5. in omni auctioe obseruari. Primum vt na-
 tura lege constet, siquidem ea tantum augentur quę viuunt:
 alterum vt noui cuiusdam corporis fiat accessio, tertium vt in-
 omnem dimensionem auctio extendatur. Ex quibus perspicuę
 constat, nec vesicam augeri, de qua hęc Galenus exemplum at-
 tulit: nec ignem accrescere, cum non viuat, sed generari. Neque
 etiam lapides, qui per additamenta crescunt: nam quę forma pri-
 mam generat concretionem, eadem aggenerat etiam appendi-
 cem ex eadem materia, quam subinde nata est. *Vocantur.*) solide
 dicuntur, id est, firmę & constantes, appellantur quoque ele-
 mentares, similes & simplices, vt supra diximus. Sub ijs in-
 telliguntur pili & vngues, qui nutriuntur & verę augentur, vt
 capite 18. & libro 14. de morb. medi. demonstrauimus. Nam pilus,
 quid aliud est, quam planta? quemadmodum hæc radicibus nu-
 triuntur, & crescunt, sic & pili & vngues perinde. Et veluti stir-
 pes non crescunt in immensum, sed definitam incrementi legē
 & metam habent, sic vngues & pili. Quod vero Aristoteles, ca-
 pit. 4. lib. 2. de generat. anim. scripsit, pilos & eorum cognata
 omnia, quandiu iasant, tandiu augeri: sic ego interpretor: si pili
 derasi vel præcisi fuerint, idē de vnguibus dico, iterum renascuntur,

Quid au-
 ctio.

Ignis non
 crescit.

Pili & vn-
 gues nu-
 triuntur.

tur, & tandiu renascentur & augebuntur, quandiu fuerint præcisi, postquam vero ad iustam magnitudinem peruenerint pilis, non ultra promitti trahique possunt, tametsi materia semper ab radice suppetat: cuius rei ratio est robur facultatis expultrici, quæ certum spatium pertingit, & non ultra progreditur. Accrescunt etiam hoc modo soli dentes omnium ossium tota vita, ut ait Aristoteles, capite 4. libro 2. de generat. anim. causa in crementi est, quoad pertinet ad id, cuius gratia, ut fungi officio possint. Breui enim tempore attritu consumerentur, nisi subinde repararentur, quando vel nunc senescentibus nonnullis educibus dente non magno præditis admodum perteruntur, plus enim indies adimitur, quam additur. Defunctis quoque augeri pilos ibidem tradit Aristoteles. Et libro 3. de histor. anima. capit. 11. inquit, crescunt etiam pilis quibusdam in morbis, ut præcipue in tabificis. Quinetiam in senectute & defuncto au-gescunt, durioresque redduntur: quod idem vnguibus quoque euenit. In quibus reuera non augentur, sed ob colliquationem partium augeri videntur, & in longitudinem ampliari. Neque augmentum est formæ, neque materiæ, quod aliqui in hoc loco dubitant. Cum enim sint quatuor genera motus: in substantia, generatio: in quantitate, augmentatio: in qualitate alteratio: in loco, latio. Videndum, cuius hæc sunt. Cuius igitur sunt generatio, cuius est? Formæ, an materiæ, ac compositi? materiam non generari, neque formam, sed compositum, passim docet Aristoteles. Sic reliqui tres motus. Neque materiæ sunt, nec formæ, sed compositi. Item cum augmentum sit affectus quantitatis, neutiquam formæ potest attribui augmentum. Nulla enim forma quantitas est. Cum igitur hominem augeri dicimus, cum crescit adolescens, non materiam, neque formam augeri, sed compositum dicendum est. Extenditur itaque materia & mutatur, & deminuitur quoque, propria scilicet utrobique seruatata forma. Quod vero Aristoteles, cap. 5. lib. 1. de generat. dixit, accretionem fieri secundum formam & non secundum materiam, sic interpretandum est, ut dicatur secundum formam fieri accretionem, quia cum attribuitur ossi aut neruo accretio, ea ratione cadere intelligitur, qua ossis appellatione aut nerui forma quædam & figura nerui potius intelligatur quam mate-

Dentes crescunt.

In defunctis non crescunt pilis.

Augctio non est materiæ, nec formæ, sed compositi.

Augctio fit secundum formam.

ria.

ria. Et quanquam verum sit totum ipsum, subiectum esse attributionis, quando dicitur augeri caro aut os, id tamen toti conuenire ratione formæ, non ratione materiæ dicendum est. Quare forma carnis aut ossis semper permanet, cum defluat semper materia. Corpus itaque viuens, est verè subiectum augmentationis, quia mutatur ita, vt ex minori fiat maius. Illa autem mutatio magnitudinis, fit per extensionem. Extensio autè per additionem. Forma in illa extensione promouet sese, non autè augetur. *Solius ergo natura.*) Vide eundè Galenum, c. 3. li. 2. huius operis. Reliqua de auctione, lege disp. i. li. 1. de morbis med.

CAP. VIII. De Nutritione.

Quo magis.) Nutritionem, inquit, esse tertiam inter opera naturæ: quod verum est si dignitatem spectes: est enim generatio dignior, deinde auctio, postremò nutritio. At si naturæ ordinem consideres, nutritio est naturalium actionum prima præcipua & maximè necessaria, vt libro 3. de sympt. caus. inquit Galenus. Est autem nutritio redintegratio substantiæ cõtinuè effluētis, li. 1. de semine, c. 16. vel eius quod euacuat, repletio. aph. 15. li. 1. vel ad id quod nutritur, eius quod nutrit assimilatio. lib. 6. de sanit. tuenda, c. 3. *Quod enim.*) docet modum, per quem fit nutritio, per alimentum scilicet omni particulæ affixum ac transmutatum. Cum enim tota moles animalis in perpetuo fluxu sit, ni similis altera substantia pro ea quæ defluxit, restituta sit, euaporabitur certè atq; dissipabitur vniuersum corpus. Quo factum arbitror, inquit Galenus, ca. 2. lib. 1. de sanit. tuenda, vt natura non animalibus modò, verum etiam stirpibus, insitas quasdam vires deficientis ac desiderati semper appetentes, ab initio statim dederit: non enim vesci, viuere, aut respirare à quoquàm vsquam discimus, sed statim à principio facultates in nobis habemus, quæ hæc omnia citra docentem perficiant. Cibo igitur quicquid siccioris substantiæ effluxit, restituimus, potione quicquid humidioris: atque ad pristinam ita symmetriam ambo reducimus. Quod tum demum fieri dicitur, cum id quod alimenti loco assumitur, simile ei quod effluxit factum fuerit: ac proinde hæc facultatem cibum

Quid nutritio.

cibum immutare ac in corporis substantiam conuertere, fuit omnino necesse. Immutatio porò hæc tribus actionibus perficitur, appositione, agglutinatione, & assimilatione: postquàm enim succus is, qui omnem animalis particulam nutriturus est à vasis excidit, in totam eam partem primùm dispergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demum assimilatur. Quod vbi contigerit, tum verè nutriri dicitur corpus.

Et alteratio quidem.) Nutritione fit, generatio quoque alteratione fit: sed eadem alteratio non est vtriusque: quia hæc enti completo accidit, idq; conseruat: illa vero ad integrã substantiã mutatio fit per quã fit ens ex non ente. Proinde nutritio propriè appellatur assimilatio, veluti alteratio, generatio.

CAP. IX. *Quæ principis sint natura facultates, easq; mutuo ministerio egere.*

Quoniam autem.) In facultatibus ijs inquirendis procedit Galenus analysi seu resolutione. Est autem resolutio, vt ait Aristoteles, cap. 3. lib. 3. Ethic. causarum ex causis continuata vsque persecutio, donec ad prima principia illius rei de qua quatitur, perueniamus, Prima igitur naturæ operum ac veluti capita sunt, generatio, auctio, & nutritio. Verum generatio indiget auctione & nutritione: auctio vero nutritione. Nutritio autem appositione, agglutinatione, & assimilatione indiget. Hæc quatuor alijs, attractrice, retentrice, concoctrice, & expultrice. Concoctio autem nõ vna est, sed triplex, vna in ventriculo, alia in iecore, & tertia in partibus ipsis. Nihil enim æquè ad succi bonitatẽ facit in cibis omnibus, quã si probè in ventriculo concoquantur, vt qui secundam & tertiam coctionem facilius admittant. Nosti autem secundam concoctionem in iecore ac venis absolui: Tertiam vero in partibus singulis, quæ nutriuntur, cuius causa duabus illis prioribus egemus. Quæcunq; enim nutriuntur, ita demũ nutriuntur, si quæ illa nutriunt, qualitatem immutentur, & ijs, quæ nutriuntur, assimilantur. Porò quæ præparata, atq; ante cocta fuerint, crudis præptius immutantur. Etenim mutuo se concoctiones excipiunt, eam, quæ ventriculi est, iecur: atque huius ipsius concoctionem partes, quæ nutriuntur: atque ita corporis quidem parti-

Quid resolutio.

Tribus in locis fit coctio alimentum.

Concoctiones mutuo se excipiunt, & iuuant.

E bus

bus omnibus alimentum præparat iecur. Huic ventriculus: vetriculo os: ori quædam affatio, quædã elixatio, quædã frictio, frictio in factagine, aut simplex aliqua maceratio. Omnibus autẽ his natura gubernatix plantas fructus ferentes præparat: suntquẽ eorum aliqua, quæ ipsa profert, quibus nec elixatione, nec affatione, nec maceratione, nec vero præparatione alia opus sit. Ab ijs ergo vsque ad illa tria naturæ capita procedendum est. Huc respiciens Plato sapientissimẽ dixit, hominem esse bene gubernatam rempublicam. Quæadmodum enim in republica, quidam imperant, & non imperantur: alij vero imperant & imperantur: nonnulli imperantur, & non imperant: sic in ijs facultatibus accidit, vt ex retrò dictis satis notum est.

C A P. X. *Cur plurima instrumenta nutritioni seruiencia natura construxerit.*

Quatuor
sunt facultates
ministæ.

V *Idæor enim.*) Inuestigaturus Galenus quatuor illas nutritionis ministras, attractricem scilicet, retentricem, concoctricem, & expultricem à notione finis inquisitionem aggreditur. Nutritionis finis est assimilatio: quippè nutritio fit, cum is, qui nutrit, cibis corpori, quod alit, assimilatur. Assimilatio autem à facultate procedit. Facultas absq; instrumentis non operatur. Quare fuit necesse vt natura plurima instrumenta nutritioni seruiencia construxerit: nonnulla vt cibos alterarent: alia vt excrementa expellerent: alia denique vt optimè alimentum præparatum distribuere. *Neg, fieri possit.*) vt fiat assimilatio, est necessaria primùm alimenti mutatio, vt autem hæc fiat, est necessaria alimenti cum alito familiaritas & societas: Quare non quodcunquẽ animal quocunq; cibo nutriri potest, quia scilicet diuersum est temperamentum: sed cognatum cognato, vt capit. r. lib. r. de simpl. ostendimus. Cùm autem familiaritas sit duplex, vnà qualitatum, altera verò conuenientie substantiæ: maximam quidem vim habet ad ea quæ eduntur, bibunturque, non in ventre modo, sed etiam toto corpore conficienda, totius substantiæ conuenientia: cuius ratione nutrimenta animalibus & varia & speciebus multam inter se diuersa habentur. Cum nulla similitudo sit eius, quod ex palea & herbis accidit, ei quod ex ossibus & carnibus: nulla societas eius, quod ex pane est, cum

DE NATURA FACULT. 67

cum eo, quod ex cicuta & veratro: nam & hæc animantium qui
 busdam nutrimenta sunt. Hæc igitur alimenta quæ tota sub-
 stantia conuenire dicuntur, omnibus qualitatibus, hoc est, tem-
 peramento alito conueniunt, hæc inquam, propriè alimenta
 dicuntur. Quæ vero vna tantum, vel duabus qualitatibus com-
 municant alimenta, & medicamenta dicuntur. *Ijs triq. protie-
 nus.*) Galenus sic hunc locum declarat, capit. 3. lib. 1. de sanit.
 tuend. Nam, si, quale erat ipsum, quod effluxit, tale prorsus ad-
 iungere agglutinareque ei per totū liceret, optimū id, saluber-
 rimumq; planè esset. Verum, vbi, quod singulis particulis
 defluit, tale natura est, qualis ipsa est particula, nihil autem eo-
 rum, quæ eduntur, bibunturue, eiusmodi prorsus est, necessa-
 rium naturæ fuit prius ea mutare & concoquere, & quam fieri
 maxime potuit, efficere corpori alendo restituendoque simi-
 lia. Hæc ille. Ex quibus ita concludo, alimentum aptum ad cor-
 pus nutriendum: aut est idem cum alito: aut alienum, aut
 omnino dissimile, aut partim simile, partim dissimile: non di-
 cendum est primum, quoniam iisdem nutrirī non possumus:
 alimenta enim tunc actu nutrent, quod fieri nequit, nisi
 prius alterentur & transmutentur: neque erit alienū, quoniam
 hoc nullo pacto transmutari potest, veluti palea, fœnum & alia
 quæ aliena sunt à natura hominis: neque omnino dissimile,
 veluti sunt venena: restat igitur vt partim sit dissimile in prin-
 cipio scilicet cum in ventriculo aut iecore est: partim vero si-
 mile, cum iam assimilatur. Vnde intelligetur dubium illud
 quod Aristoteles proposuit, lib. 2. de anima, cap. 4. num alimen-
 tum esset contrarium alito, an verò simile: cui respondit ipse
 Aristoteles vtrumque esse, eo modo, quem diximus. Vt autem
 illa dissimilitudo ab alimento tollatur, & simile maneat,
 multa instrumenta requiruntur, in quibus alteretur: panis enim
 qui in carnem conuertendus est, & similis carni, quatenus est
 caro potentia: est quoque dissimilis, quatenus forma panis di-
 uersa est à forma carnis: hæc dissimilitudo paulatim per coctio-
 nes aufertur. Ingesto nãque pane coquitur primū in ventri-
 culo, vbi in substantiam cremorosam transmutatur, hinc venit ad
 iecur, vbi iterum coquitur & in sanguinem vertitur, tunc per
 venas ad conuersionem carnis percurrit, quæ ex sanguine

Duplex ali-
 mentum.

Mentis
 in vno
 in vno

Alimentū
 nullū actu
 nutrire po-
 test, prius
 quam sit al-
 teratum.

Nū alimen-
 tum sit con-
 trariū alito.

non magno negotio fit. In quo opere siquid nec confectum, nec prorsus assimilatum est, id corpori, nec adnascitur accrescitue & per ipsius laxiora intus spatia tanquam superuacaneum errat. Cum igitur edere, bibereque necessaria animalibus sint, has autem res subsequatur excrementorum generatio, natura non solum ipsis excernendis excludendisque inseruit, quibus incitata quædam ad se trahit, quædam alijs transmittit, quædam excrementa expellunt. Quærat autem quispiam, cur natura tot instrumenta effecerit: an quia diues est, & facit vnum ad vnum; ventriculam ad hunc usum, iecur ad alium, & sic de alijs partibus dicendum. Quod si Aristoteles lib. de sensu & sensibili, cap. 5. dixit: naturam eadem re vti ad plura opera, veluti respiratione ad duo opera vitur, primò quidem & sui principali intentione ad cor refrigerandum, & ea quæ intra pectoris thoracem collocata sunt: quæ sanè res per inspiratū fieri aerem percipitur. Secundo autem loco ad odores percipiendos. Ideoque semper natura vno instrumento vitur ad vnum opus: ex accidenti vero ad alterum. (*Simplici alteratione.*) Cibus rationem habet vt permute tur & alteretur & in substantiam aliti conuertatur, & vt ipsum non agat, sed solum patiat. Hoc facere vero dumtaxat sunt disposita quæcunq; cum alendo substantiæ similitudinem habent, & familiaria sunt. Si vero alterat & agit in membra in tantum à cibi ratione discessit, & medicamentum effectum est, quibus hoc est peculiare, vt afficiant & immutent corpus potius, quàm ipsa quidquam alterationis suscipiant. Quæ vero ex toto substantiam corporis subuertunt, venena & medicamèta venenata nominantur. Ergo quæcunq; res cibi & alimenta dicuntur: in tantū alimoniam corpori præbent, non in quantū illud calefaciunt, vel infrigidant, vel humectant, vel desiccant: sed quia totis substantijs, & elementarijs compositionibus similia sunt alendis membris, quæ nutritionem sentire debent. Horum vero magna latitudo est. Vnde & ciborum ingès differentia. Quædam namq; multis alterationibus indigent, vt in substantiam aliti conuertantur, alia paucioribus, alia simplicialteratione opus habent. Cognoscere tamen debemus, quod

Natura facit vnum ad vnum.

Cibus patitur, medica mētum vero agit.

tam cibos qui alendo sunt, quam medicamenta quæ corpora alterant: simplici ratione inuestigare impossibile est, ut latius alibi explicauimus: sed in hac vna re diuturnæ experiētia, & rebus longo vsu probatis inhærendum est. Nā nisi prius in corpus ingeramus, si substantias cognatas corporibus, vel aduersas habeant, scire sanè non possumus. Vnde homines cum omnia partim vtilia: partim noxia non sine vitæ periculo experientur, tandem multo æuo quæ nobis essent familiaria, quæ noua, constituerunt. Sed & singuli homines ipsi sibi quæ propriæ temperaturæ tuendæ præ cæteris alimenta conueniunt, tempore procedente discunt & reperiunt. *Et multo magis.*) Ut panis in sanguinem transmutetur, multa alteratio requiritur: ut autem lactuca, permulta alteratio est necessaria: difficilius ergo olus in sanguinem vertitur, quàm panis. Obiectio tamen oritur ex Hippocrate aph. 18. lib. 2. dicente, eorum quæ vniuersim & velociter nutriunt, velociter quoq; fiunt excretiones: & libro de alimento iterum ait, cibus qui difficulter alteratur, difficulter absumitur, qui facile apponitur, facile absumitur. Quibus verbis videtur Hippocrates docere, facilius olera nutrire: quoniam eorū excretiones velociores sunt: nisi esset, quòd illa excretio est primæ coctionis, quoniam nimis excrementosa sunt: in alijs verò coctionibus tardius immutantur.

Panis facilius mutatur in sanguinē quàm lactuca.

Altera est) ad excrementa etiam secernenda varia sunt instrumenta, quoniam & in cibis varia sunt superfluitatum genera, ut in herbis, quibus pecudes nutriuntur, homines vero minimè. Radicula autem nutritur, verum non ita ut carne. Hanc enim totam natura nostra propemodum vincit, mutatq; & alterat, ac sanguinem salubrem ex ea creat: in radicula verò, quòd quidem conueniens est & transmutari potest, quanquam ægrè planè, nec sine plurima concoctione, omnino id minimū est, sed tota paulò minus excrementosa est: & pertransit quidem concoctionis instrumenta: cæterū exiguus ex ea in venas assumitur sanguis, nec is in totum vtilis, ut latius cap. 2. lib. 8. methodi explicuimus. Quare ad excrementa expellenda alia instrumenta natura machinata est, quædam enim attrahunt, ut lien, folliculum fellis: alia deducunt & transmittunt,

² Instrumenta ad excrementa expellenda.

vt renes: alia deniq; recipiunt & aliquandiu continent, tandē que reijciunt, vt intestina. *Herbis,*) hic distinguit herbas ab oleribus, vt Aristoteles lib. 2. de plantis fecit: *Herbis* nutriuntur pecudes, vt etiam Aristoteles docuit libr. 7. de hist. anim. cap. 6. oleribus vero homines, licet parum.

- 3 *Est & aliud.*) Sunt & alia instrumēta deferentia bonum succū per corpus vniuersum, qualia sunt ipsæ venæ, & alia itinera quæ natura inuenit sibi ipsi, non cogitatione, & id genus alia. quæ que ipsa inerudita & indocta, quæ opus suū efficit, vt Hippocrates ostendit libr. 6. de morbis vulg. sect. 5. com. 2. *Enus namq;*) Hippocrates libro de alimento dixit, principium alimentum & humidum & sicci, os, gula, venter. *Alia namq;*) quæ libet coctio habet, & instrumēta ad eius præparationem, & ad expulsiōnem excrementorū. *Quare.*) infert ex dictis particulares omnes naturæ facultates non aliter posse inueniri, quàm ex prædictorum instrumentorum peculiari contēplatione: & instrumētum utilitatem nō licet inuenire, nisi cognita actione, libr. 1. de vsu part. cap. 8. Quare omnia hæc ad aliquid; vt sæpè dictum est.

CAP. XI. De tribus actionibus proximè nutritioni subservientibus.

Itaq;) Repetit omnia prædicta instrumēta ad vñ finē esse referenda, nimirum ad nutritionem: cuius iterum tradit definitionem. Et pro genere assignat assimilationem, quæ & ipsa nutritio dicitur, libr. 3. de sympt. caus. capit. 3. Nomine autē generali alteratrix ab alteratione: quoniam quod est attractum, & aliquandiu retentum, alterat, concoquit, immutat ac parti quæ alitur apponit, adhæret, & assimilat. *Postquam.*) is locus declaratur à me, libr. 7. de morb. med. cap. 5. vbi de humoribus secūdis latè disputauit, qui in his actionibus cernuntur. *Porro differre.*) Differt appositio ab agglutinatione, sicut & hæc ab assimilatione, vt ex ijs quæ in hydrope & vitilagine contingunt spectare licet: siquidē in hydrope humoris nutrituri sit appositio, non tamen agglutinatio, vnde fit, vt cruda extrema q; partes omnes tumeant: in vitilagine autem adhæret quidem partibus alimentum, at non assimilatur. Atq; hæc omnia nutritionē ipsam

DE NATURALI FACULTATE. 71

ipsam precedere est omnino necesse, sicuti etiam & cibi acceptationem, acceptique concoctionem, prout & alienorum expulsionem, eam sublequi. Quæ omnia in epilogum redegit ipse Galenus lib. 3. huius operis, cap. 1.

Ac proprie.) ut declararet Galenus quale esset nutrimentum, quod verè assimilatur parti alimentæ, Hippocratem libro de alimento adducit, ubi triplex esse nutrimentum docuit, Nutrimentum quod nutrit, Nutrimentum quod veluti nutrimentum est, Nutrimentum quod nutriturum est. Quod iam assimilatur, nutrimentum appellatur. Quod vero tale est quale illud, nempe appositum agglutinatumue genus, veluti nutrimentum. Reliquum omne siue id in venis continetur, siue ventre, futurum nutrimentum. Sic etiam declarat Galenus hunc locum, lib. 1. de sanit. tuenda, c. 15. Et aph. 17. lib. 2. At Galenus sibi aduersari videtur: libro enim artis med. cap. 59. inquit, alimentum quod apponitur esse nutrimentum simularium partium: Intercepta autem, inquit, in ipsis spatia hæc vel illa humiditate complere possibile. Hæc vero est proprium partium simularium alimentum, quod ex appositione fit, & non per vasa attrahitur. Hic vero ait, ac proprie quidem nutrimentum est, quod nutrit, quod vero velut nutriens est, nondum tamen nutrit, cuiusmodi scilicet est, quod agglutinatur, vel quod apponitur, id propriè nutrimentum non est, sed æquiuoce. Sed reuera nulla est controuersia quoniam alimentum quod ex appositione fit, & tandem assimilatur, id propriè alimentum est: & non solè quod ex appositione fit: quippè hoc frustrari adhuc potest, ideoque æquiuocè alimentum appellauit Galenus.

Triplex est nutrimentum.

C. A. P. XII. De quatuor facultatibus ministrantibus, scilicet, attractrice, retentrice, alteratrice, & expultrice.

Ac quod.) Cum autem non sponte suapteque natura alimentum in partes, quæ ali ab ipso debent deferatur, sed attrahi ipsam prius, retineri etiam, atque alterari oporteat, de ijs modo facultatibus dicendum. Prius tamen refutat Galenus eorum sententiam, qui asserabant, nutritionem esse assimilationem tantum apparentem, ideoque nec artificiosam, nec prouidè naturam statuebant, neque proprias facultates cognoscebant, quibus

72 L. LEMOS. IN LIB. I. GAL.

Duo Asclepiades medici.

attrahat, retineat, concoquat, & expellat. *Fuerq;*) duas sectas medicorum refert Galenus, vnam Asclepiadis, alteram Hippocratis. Aliorū nō meminit, qui ne id quidem intellexerunt, sed temere quicquid in buccam venit, deblaterarunt, nec in alterutra sectarum persistere voluerunt. Porro duo Asclepiades fuerunt, vnus recens, qui memorabiles pharmacorum compositiones in multis libris cōscripsit, ideo cognomento Pharmaciō appellatus, vt Galenus refert. c. 2. lib. 1. per locos: & ca. 16. li. 1. 1. per genera. Alter Bithinus, & philosophicus à naturalium rerum studio dictus, eodem Galeno, lib. 7. per locos cap. 5. & lib. 8. cap. 5. referente. Is curandi rationem viam se reperisse gloriatur, & veterum medicinam, mortis esse meditationem dicebat, libro aduersus Eras. ca. 5. hic medicus contentiosus fuit & admirabilis in cauillando, adeo vt ne Hippocrati pepercerit. Magni Pompeij aetate Prusensis Rhetoricę Magister fuit, medendi rationem magna ex parte mutauit: totamque medicinam, vt Plinius scribit lib. 27. cap. 3. ad casum reuocando, coniecturam fecit: quinque res maximè communium auxiliorum professus, abstinentiam modo cibi, aliàs vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationesque. Trahebat præterea mentes artificio mirabili, vinum cōmittendo ægris dandoque tempestiuè, tum frigidam aquam. Alia quoque, vt ille subdit, ex Varrone, blandimenta, & veluti quædam lenocinia excogitabat, iam suspendendo lectulos (qui ob id pensiles à doctis vocantur) quorum molli faciliq; iactatu, aut morbos extenuaret, aut somnos alliceret, iam balneas auidissima hominum cupiditate instituendo, & alia multa dictu grata atque iucunda, magna auctoritate, nec minori fama. Is est, qui hominem mortuum ab rogo, & vt cum Apuleio, libro 4. Floridorum loquar, velut ab inferis postliminio vespillonum manibus extortum domum retulit, confestimque spiritum recreauit, confestim animam in corporis latibus delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit, vt iam facile credi possit, quod idem Plinius, vbi supra, tradit vniuersum prope humanum genus in se non alio modo circumegisse, quam si cælo emissus aduenisset. De qua re etiam Cornelius Celsus, lib. 2. capit. 6. aduersus quos, inquit, ne dicam illud quidem, quod in vicino sæpe quædam notæ positæ non bonos,

DE NATURAL. FACULT. 73

bonos, sed imperitos medicos decipiunt. Quod Asclepiadi funeri obuius intellexit, quendam viuere, qui efferebatur. Hic quoque à Mithridate Ponti rege expetitus, ipsius legatus & pollicitationes spreuit, sponsonemque fecit cum fortuna, ne medicus crederetur, si vnquam inualidus vlllo modo ipse fuisset, & victor suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus est, vt ipse quoque Plinius scribit, lib. 7. ca. 37. Hic ergo Asclepiades ex atomis & vacuo omnia fieri dicebat, veluti Epicurus & Democritus, licet Asclepiadis nominibus mutatis utebatur, meatus appellans vacuum, & atomos; moles seu tumores, vt Galenus lib. de ther. ad Pisonem. capit. 11. inquit. Constituebatque parua quædam impalsibilia incommutabiliaque rerû corpuscula esse omnium principia, vt Galenus refert, lib. 3. de morb. vulg. sect. 1. com. 4. Hanc sententiam impugnat Galenus libro 1. de Elem. capit. 2. & 3. quoniam præter id quod principia immutabilia in alterabilia, & in tenuia dissecta, cum vacuitatibus quibusdam intercepta statuunt, cibum in sanguinem verti ad aspectus, gustatus, & tactus iudicium permittit, id autem reuera esse, non concedit: sed hæc omnia esse nostrorum sensuum fallacias arbitratur. Hippocrates autem, vnitam esse substantiam, atque alterari docet: præterea conspirabile & conflatile totum corpus esse, naturamq; omnia artificiosè ac iuste peragere, facultatibus scilicet præditam, quibus singula particule conuenientè sibi succum ad se trahât, attractû vero coalescere accrescereque omnibus sui partibus faciant, demumque assimilent. Quod autem interea non peruicere quodque omnino dam alterationè ac cum nutriendo similitudinem recipere nõ potuit: id alia rursus vi, nepe secretoria, reijciant *luxta v. 70.*) Hæc natura licet sit prior & antiquior corporibus cõcretis, nõ intelligitur, omnibus, sed his atq; illis prior, propterea quod natura hæc subiecta est omnibus corporibus, quæ generantur & corrumpuntur: vnde quibusdam Philosophis nomen est ductû vt naturales vocati sint. Hæc natura est quæ temperat corpora ipsa, distribuit, cõstituit, fabricat, prædita scilicet facultatibus, quarum alijs ea quæ sibi cõueniunt, & trahit & assimilat: alijs, quæ aliena sunt expellit. Neque solum in ipsis effingendis firmâ dis- que artificiosè dat operâ, sed genitis ac procreatis prospicit, ac

prouidet: quemadmodum scilicet alimētum sibi quarunt, quo modo se tueātur ac defendāt, quomodo morbis suis subueniant ac medeātur, ac salutem conferuent, & quo denique pacto generent suam prolem, eamque nutriant ac diligant, & ab omnibus iniurijs defendāt, vt in brutis videre licet, si minutatim singula cōtēplari velis ex Aristotele, Eliano, Plinio, & alijs, qui de hac re scripsere, ea propter Hippocrates ipsam naturā admirādam prädicat, vt in hoc opere saepe dicitur. Altera vero secta hāc naturam contemnit, dicitque ex sensu & per sensum omnia fieri quā vidētur, animalque ipsum imaginationibus & memorijs gubernārī: & animā nullam facultatem habere, qua ratiocinetur, sed sensibus, pecorū ritu, duci: de qua secta multa Aristoteles li. 4. Metaph. c. 5. refert. Et Lucretius illius defensor approbat li. 4. de natura rerum, nunquā, dicens, decipi sensus circa ea, quā illorum sunt, sed errorem omnem ab omni esse opinione, quin quod sensibus videatur, id verum esse, neque re felli posse. Præterea addunt fortitudinem, prudentiam, temperātiā, continētiā esse meras nugas. Neque nos vicissim amari, neque prole nostram. Neque deos vllam curam nostri habere. denique auguria, insomnia, portenta, & omnem Astrologiam contemnunt. *Fortitudinem*) virtutes, quæ actione perficiuntur, vt Aristoteles docet c. 2. li. 2. Ethic. & M. Tullius libr. 1. Offic. faciunt hominē politicū, quia sociale animal. His boni viri reipub. consulunt, vrbes tuentur, parentes venerantur, liberos amant, proximōs diligunt, ciuium salutem gubernant, socios circumspecta prouidentia protegūt, iusta liberalitate deuinciūt: hisque sui memores. alios fecere merendo. Prudentiæ est, ad rationis normam quæ cogitat quæque agit vniuersa dirigere, ac nihil præter rectum velle vel facere, humanisque actibus tanquam diuis arbitris prouidere. Fortitudinis est, animum supra periculi metum agere, nihilque nisi turpiā timere, tolerare fortiter vel aduersa vel prospera. Temperatiæ est, nihil appetere poenitēdum: in nullo legem moderationis excedere, sed iugū rationis cupiditatē domare. Iustitiæ denique est, seruare vnicuique quod suum est. Quæ si è medio tollātur, vt volunt Epicurei, omnes actiones humanæ tolluntur: quod dicere absurdum, ridiculū, ac impium est. *Temperantiā*) Quæ vt Cicero diffiniuit

Virtutes
morales
quid efficiant.

Prudentia.

Fortitudo.

Temperātia.

Iustitia.

STIPENDIUM
SIBI AB

uit, est rationis in libidine atq; in alios nō rectos impet⁹, animi
firma & moderata dominatio. Eius partes sunt continentia, per
quam cupiditas, consilij ratione regitur: clementia, per quam
temerē animi in odium alicuius inuentionis concitati comi-
tate retinentur: Modestia, per quam pudor honestus clarum
& stabilem comparat autoritatem. Temperantia circa volupta-
tates corporis & dolores, vt neque gaudeamus, quibus non
debemus, neque doleamus magis quam oportet, nisi volupta-
te afficiamur. Nam cum dolore cupiditas, vt ait Aristoteles con-
iuncta est. *Neque prolem*) Ij indigent pœna & sensu, vt ait Ari-
stoteles capite 9. primi topici. Vide eundem capite 6. secundi
œconomici. *Deor.*) Dij mortalia non curant apud Epicureos,
nec honores, penitus asserebant. Quod Lucretius lib. 6. de na-
tura rerum ijs versibus complexus est.

Ipsa quidem per se diuum natura necesse est,

Immortali suo summa cum pace fruatur

Remota à nostris, cuius seiuncta, ne longe,

Nam priuata dolore omni, priuata periculis

Ipsa suis opibus pollens, nihil indigna nostris,

Non bene pro meritis capitur, nec tangitur ira.

Plinius libro. 2. capite 7. sententiam horum sequens, dixit.
Quia occupatus in tanta mole. Verum in his, inquit, Deos age-
te curam rerum humanarum credi, ex vsu vitæ est: pœnasque
maleficijs aliquando seras, occupato Deo in tanta mole, nūquā
autē irritas esse. His etiā accedebat sententia Stoicorū quos
refert Cicero lib. 2. de natura deorum: & Academicorū quoq;
de quibus lib. 3. citati operis, quorum aliqui dissentientes à suo
Platone, malè sentiebant, fieri multa præter prouidentiam
Dei, hoc est, quasi ignorante & dormitante Deo. Hinc illud
Virgilij. lib. 7. *Aeneidos.*

Tanta ne animis caelestibus ira?

Ac si diceret, num dij habent curam horum inferiorū, vt il-
lis irascantur. Et sic ferè omnes Philosophi veteres è medio
tollebant Dei prouidentiam: cui tamen omnia & in cælo &
in terra subseruiunt, quoad prouidentiam & voluntatem
Dei: quia non cadit passer in terram sine voluntate patris
cælestis. Etenim ne vnus quidem passerulus, est in obli-
uione

Prouidentia
Dei ubiq;

uione coram Deo, vt dicitur Matthæi cap. 10. & Lucæ capite
 12. Iuxta illud etiam D. Hieronymi dictum, non cadit folium
 de arbore, sine voluntate Dei, id est, quin Deus approbet,
 quin Deo placeat casus etiam fortuitus, & plane non neces-
 sarius ipsius folij vel passeruli. Sic dicebat Dauid, motus est
 pes meus, misericordia tua Domine, adiuuabit me. Itaque nõ
 mouet homo pedem absque Dei prouidentia. Quod etiam Pla-
 to diuinus philosophus asseruit: is enim in Epinomide illud te-
 nendum esse ante omnia dicit, prouidentiam diuinam & ma-
 xima quæque & minima curare: quæ de re ipse disputauerat
 in libro 10. de legibus copiosius. Eius disputationis summa
 hæc est. Cum dii sint, non conuenit eos esse otiosos, curant
 ergo res humanas: cumque omniscij sint, etiam minima vident
 & norunt: procul autem ab eis abest & desidia, & inertia & ig-
 nauia, nec imbecilliores sunt in paruis, nec putant indignum
 sua maiestate illa curare: nam ea ceu gradus sunt ad maxima:
 curant igitur vniuersa & parua & magna. Qua etiam de re vi-
 de Aristotelem cap. 5. lib. 1. de part. anim. *Auguria*) Galenus in
 hoc loco fidem adhibet augurijs, quæ etiam ipse probat libro
 11. de simp. in principio: & lib. 1. de ratione victus in morbis
 acutis com. 16. vbi refert, inter duos augures, vnum Græcum,
 & alterum Arabem, litem quandam super partes dextras ac si-
 nistras, ortam fuisse ex quibus ipsi prædicebant salutem vel
 mortem ipsi ægrotantibus. Augurium nil aliud est, quàm diui-
 natio, quæ ex auiibus sumebatur: nam aliæ cantu, aliæ volatu &
 aliæ ex pastu earum futura prædicebant: De quibus quoniã in
 lib. 6. de simp. satis multa diximus, illinc assumes, quæ ad hunc
 locum pertinebunt. *Insomnia*) Insomnijs etiam credidit Galenus
 vnde ab iisdem monitus secuit arterias lib. de sang. miss. capite
 22. Et medicus quidam propter insomnium approbavit con-
 silium Galeni in exhibendo medicamento quodam: atque in-
 somnio patris medicinæ operam dedit ipse Galenus, vt ipse
 refert li. 9. de morb. med. c. 4. Quæ omnia sub cõpendiũ Galenus
 iterum docet li. 2. de hum. com. 2. Quidam tamen, ait, compe-
 riuntur, qui & somnia & auguria & portenta contemnant. At
 nos præfagia sæpe nobis ab insomnijs fuisse suppeditata, ha-
 bemus exploratum: atque etiam nos duobus in somnijs cui-
 dentibus

Psal. 93.

Auguria
 erant fida
 apud Gale-
 num.

Insomnijs
 credidit Ga-
 lenus.

dentibus admonitos, ad arteriam, quæ inter indicem magnumque dextræ manus digitum est, incidendam deuenisse: ac iussisse tamdiu fluere sanguinem, quamdiu sua sponte profuisset, quod ita nobis insomnium inuissit. Quia etiam alios plerisque sanauit, cum ex præscripto insomnijs remedia adhibuissem: imo uero patris insomnijs admonitus in medicina studium incubui. Quocirca diligenter intueri somnia oportet, ut & qualia in somnijs videantur, & quid in eis fiat, intelligas: quo tum prælagite in posterum, tum uero medicinam recte facere perdisceas. Hæc ille. Iamblicus grauissimus autor libro de mysterijs, inquit, medicinalem artem ex insomnijs multa inuenisse remedia ad morbos curandos: sic ait, in Æsculapij templo accipiuntur somnia, quibus morbi curantur, ipsaque ars medendi somnijs est comparata diuinis. Exercitus Alexandri, morbi mox deperiturus euasit discrimen, remedijs adhibitis in somno à Dionysio Deo. Lysander Rex Aphutim urbem obsederat, & in somno iussus ab Ammone, soluit obsidionem. Multa quotidie similia fiunt supra orationem, rationemque humanam. Et quod ars ipsa medica somniorum profecerit uisis, etiam testatur Plinius lib. 28. capite 2. sic dicens: alias inuenit casus: alias (ut uerè dixerim) Deus. Insanabilis ad hosce annos fuit rabidi canis morsus, pauorem aquæ, potusque omnis afferens odium. Nuper cuiusdam militantis in prætorio mater uidit in quiete, ut radicem syluestris rose, quam Cyrorrhodò uocant, eblanditã sibi aspectu pridie in fruteto mittere filio bibendã in lacte. Ceterũ Aristoteles libello de diuinatione per insomnia, nullo modo eã admittit, quoniã si quid forte, quod aliquãdo somniauerimus, eueniat, id temere euenisse inquit, non quidd vlla in eo diuinandi vis fuerit. Ergo & somniorum genera omnia complectitur, nullumque aut prouenire à Deo posse, quando vel bruta animalia somniant, aut euenturum aliquid significare: cum vel fortuito id fiat. Plato quoque lib. 2. de republica, irridet somnium ab Ioue Agameinonni inmissum, quale finxit Homerus libro 2. Iliados: Irridentum perinde somnium Æneæ li. 2. Æneidos à Virgilio descriptum. Plutarchus libro de tuenda valetudine absurdam esse hanc

hanc somniorum diuinationem testatur Tibullus lib. 3. elegia
4. somnia, fallacia vanaque fere omnia sunt, inquit,

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falsa timere iubent.

His accedit quod ea, 3. libri Ecclesiastæ scribitur, vbi multa sunt somnia, ibi plurimæ vanitates. Quare in hac controuersia id mihi dicendum videtur, somnia esse in duplici differentia: quædam diuina, & quædam humana. Somnia enim quandoq; incitantur in nobis ab innatis intelligentijs, rationibus, vel ab imaginationibus, cõtisque diurnis, quæ aliquando verum assequuntur, plurimum, vtro falluntur, atque hæc humanis principijs oriuntur, dormientibusque contingunt vigiliæ nihil habentibus, & hæc somnia humana dicuntur. Somnia vero diuina diuinitusque immitta non ita contingunt sed veniunt vel inter vigiliam atque somnum vel inter somnum atque vigiliam, vel in ipsa vigilia, qualia somnia fuisse Iacobi, Iosephi, Danielis, & aliorum virorum sanctissimorum, sacræ literæ testatur. Huc spectat illud quod refert D. Lucas c. 2. Actuum Apostolorum, ex Ioele propheta c. 2. Et erit in aequalibus diebus, dicit Dñs, effundã de spiritu meo super omnem carnem & prophetabunt filij vestri & filia vestra: & iuuenes vestri visiones videbunt: & seniores vestri somnia somniant. Quando igitur diuinitus mittuntur somnia, neq; re vera dormitur, & assequitur, animaduertiturq; clarijs quàm cõsueuerint vigilantes, ideoque in eiusmodi somnijs maxime ponitur vaticinium. Porro somnia quæ humanis proueniunt causis siue per naturam nostram, siue per affectus, & cogitationes & actus, raro admodum & obscure nimis & sæpius casu quodam attingere verum, veluti quod in pro- uerbio est, si sæpe iacias, aliud aliàs ieceris. Quod si vera non sunt, multo minus præficient futura: præsertim nobis Christianis, qui omnia diuinationum genera sustulimus, & antiquorum fuisse deliramenta plane existimamus, & non tantum auguria, extispicia omnia, reliqua id genus, quæ ne de nomine quidẽ cognoscimus, subsannamus, & negligimus: sed somniorum etiam præfensiones, quas quotidie experitur vita, quasi futiles & ingnes contemnimus & anilibus fabellis non absimiles esse affirmamus. Macrobius lib. 1. in somnijs Scipionis c. 3. inquit

Sunt aliquot
somnia à
Deo immis-
sa.

Diuinitio
ex somnijs
plane ridi-
cula.

In somnijs
cur dicatur

nomē infomnij dicit, nō quia infomniū videtur, sed quia in ip-
so somnio tantūmodo esse ceditur, dū videtur post somnū nul-
lam sui vtilitatē, vel significationem relinquere. Falsa esse in som-
nia nec Maro tacuit, lib. 6. *Aeneidos.*

Sed falsa ad calum mittunt infomnia manes.

Vera quoque dixit esse, cum ibidem ait:

Sunt geminae somni porta, quarum altera fertur

Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,

Altera candenti perfecta nitens Elephanto.

Si quis forte querere velit, cur porta ex ebore falsis, & corni ve-
ris sit deputata: instructur auctore Porphyrio, qui in cōmētarijs
suis hęc in eūdē locū, ab Homero sub eadē diuisione descriptū
latet, inquit, omne verū: hoc tamē animā, cū ab officijs corporis
somno ei paululū libera est, interdū aspicit: nōn quā tēdit acie,
nec tamē peruenit. Et cū aspicit, tamē nō libero & directo lūmi-
ne videt, sed interiecto velamine, q̄ nexus natura caligātis ob-
ducit, & hoc in natura esse idē Virgi, asserit, dicēs, li. 2. *Aeneidos.*

Aspice namque omnem, quae nunc obducta tueri

Mortales hebetat visus tibi, & humida circum

Caligat, nubem eripiam.

Hoc velamē cū in quiete ad verū vsq; acie intrōspiciētis admit-
tit, de cornu creditur, cui ista natura est, vt tenuatū visui peruiū
sit. Cū autē a vero hebetat, ac prae pellit obturū, ebūr putatur, cu-
ius corp⁹ ita natura densatū est, vt ad quāuis extremitatē tenui-
tatis erasum, nullo visu ad vteriora tendēte penetretur. Nō de
causis naturalibus somniorū dicamus. Causa efficiēs somnij est
imāgō quaedā in cerebro obuersans, quā imaginatio à memoria
educatā agit. Nam cum memoria tertium sensu captarum for-
mas contineat atque imaginatio in somnijs libera vagetur, hęc
quidem vt vaga & dissoluta, illas temerē à memoriā desumit
& agit, vt Arist. ostendit cap. 1. libelli de infomnijs. Vnde fit,
quod imaginatio recogitet ea, quae à curis diurnis vigilando
cōceperit & appetuerit, aut metuerit. Et ob hoc Ennī⁹ somnia
uit se Homerū factū. Cū enim Ennī⁹ Homeri versus legēdit me-
ditaretur, edisceret, imitaretur, totūq; se ad illius imitationē cō-
poneret, somniatū se Homerū esse factū, anīmaq; Homeri, iux-
ta Pythagoricū dogma, animatū, hinc illud Horatij in Epistolis:

Dux portae
somniaiorū.

Virgilius
explicatur.

Causa effi-
ciens som-
niorum.

Imagina-
tio est som-
nij causa.

Ennius & sapiens & fortis & alter Homerus
 Ut Critici dicunt, leuiter curare videtur,
 Ut promissa cadant, & somnia Pythago

Locus autem Ennij, vbi somnium illud rea narrabatur, videtur illo hemistichio significari, quod in Lucullo Ciceronis est,

Visus Homerus adessa poeta.

Et ipse Cicero libro de somnio Scipionis ostendens causam illius somni inquit, hic mihi (credo equidem, ex hoc quod eram locuti, fit enim serē, vt cogitationes, sermonesque nostri paciant aliquid in somno tale, quale de Homero scribit Ennius, de quo videlicet sepius in vigilans solebat cogitare & loqui) Africanus se ostendit illa forma, quę mihi ex imagine eius quā ex ipso erat notior. Vnde illud.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

Quod pro uerbio Hispano solet dici: *soñaua el ciego que veia*, y *soñaua lo que queria*: nam ea de quibus interdum egimus, imprimuntur imaginationi, quę eadem libertate sua in somnijs reuoluit. Materia somnij est vapor sursum cerebrum petens, & spiritus animalis, qui si turbatus fuerit, & corpus crassis humoribus abundauerit in somniorum absurditatem efficiens, & nefaria minimeque consueta visa occurrent: tunc enim longē exulant honestas & legum seueritas, maximisque interuallis absunt, & metus & pudor, tum omnem appetentiam commouet, vt inquit Plutarchus lib. de virtute & vitio, ac excitatio morum prauitatem inconcessamque libidinem, adeo vt matris etiā se videat quispiā impias manus iniicere, veluti meminit Plato, illiq; turpissime commiseri, & uelci in super uetitis a lege cibus, a nullaq; turpitudine manum cohibere, in eo fructum omnem voluptatū constituens, si leges transgrediatur. vel solis spectris & nocturnis illis visionibus, dū nō liceat animū ueris cupidinibus explere, sed mouere dumtaxat affectus & irritare animi morbos. Verba autem illa Platonis in libro nono de re-pub. sunt scripta, quę Cicero libro primo de diuinatione transtulit, cum ait, vide quid Socrates in Platonis politia loquatur. Dicit enim cum dormientibus ea pars animi quę mentis & rationis est particeps, sopita langueat, illa autem in qua feritas quædam sit atque agrestis immanitas, quā sit immoderato

Materia
 somnij.

ratio tumefacta potu latque p̄stū, exultate eam in somno, immo
 derateque iactari. Ataque huius omnia visa obijciuntur à mente
 ac ratione vacua, vt aut cum matre corpus misceri videatur, aut
 cum quouis alio homine, vel Deo, saepe belua atque etiam truci-
 cidare aliquem & impie cruentari, multaque facere impure ac
 retere cum temeritate atque impudētia. Cæsari dictatori per que-
 tem oblata species illa est, vt putaret se cum matre permisceri,
 responsum que à coniectoribus, imperium orbis terræ portendi,
 quæ cūctorum viuentium sit mater. Quamquā Hippie, vt pro-
 dit Herodotus lib. 6. cum in somnum idem esset oblatum, non ta-
 men idem euentus est insecutus. Cæterum cum purior ac sincer-
 ior dormientis imaginatio fuerit, saepe puriores etiam melius-
 que distinctas species, hoc est expressiora somnia concipit & fin-
 git memoriaque commēdat, vt euigilans meminisse queat. Hoc
 autem contingit illis, qui parcius comederunt: ideo melius me-
 minimus somnij matutini, quodd percocta ciborum mole, iam-
 plus sobrii sumus. Et antiquitas etiam credidit matutina ve-
 riora esse, propterea sen. i. Horatius. *ppa amoniuub amoiuoh*
Atque ego quum Græcor facerem naturæ mare citra *instatulo vum*
Verficulos, vetuit me tali voce Quirinus *imū amūhuū aucahu*
Post mediam noctem visur, cum somnia vera *uora D. mahnegilla*
 At qui se aut cibis expleuerunt, aut vino ingurgitarunt, ijs
 ne vestigia quidem somniorum propter ipsorum obscuritatem
 relinquentur. Nam & insomnia in ipso somno omnino nobis
 dormientibus accidunt, & nos tunc non distincte vel plene ani-
 maduertimus, aut quæ occurrunt, aut statim ibi nostrum. Huc
 respiciens Iustinus Martyr in libro respons. ad gentiles. quæst.
 2. rogauit, si casta mente impulsū monachi, conjugales volupta-
 tes auerſari sunt, cur in nocturnis imaginationibus, quæ nolūt,
 eis accidunt, adeo vt non solum cum quibusuis alijs sceminis,
 sed interdū etiā cū matribus sororibusq; suis se re habere in ima-
 ginatione opinentur. Quibus ita igitur remedijs vtendū est ad de-
 clinandū hoc bellū, & an victus debeat à mysterijs abstinere, &
 an ad eūda sint adhibita locutione aut alia quap̄ia huiusmodi re,
 ne iudicē fiat expiatio, delecto, quando magna est de hoc etiam
 apud eos quæstio. Et respondet ipse: quoniam quæ Deo sunt dediti,
 vigilante habet aduersarij, qui quibuscunq; potest modis crimē

on animo
 itatione rid
 iudicio 48

Terra est
 mater.

Procr. 5.
 lib. 1.

Somnum
 matutinu
 veracius.

temine tifa
 incho de nū
 diuimol op

an dū nā
 diuimol op

pijs molitur: propterea eis, quæ nobis accidunt in somnijs. Et
 quanquã scit aduersarius nos ob ea quæ penes nos non sunt, ne
 que laudari, si honesta; neque vituperari, si turpia sunt (laudes
 enim & vituperationes eorum sunt, quæ à nobis cum rationis
 consensu sunt) nec somnia penes nos esse tamè per somnia mo-
 uet in nobis amborum actiones, videlicet, honestorum & tur-
 pium, ea ope si forte possit nos aut honestarum rerum actione
 iniocitare ad inanem iactantiam eorum, quæ non fecimus, aut tur-
 pium actione reprehendere nos flagitiosa actione gaudentes.

Somnia no-
 bis nolenti
 b^o accidit.

lib. 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1.

Enimvero huiusmodi somnia videre, non est penes nos: sed hui-
 usmodi non voluntaria actione aut delectari, aut dolere, est pe-
 nes nos. Igitur si nos inuenerit in voluntaria actione datantes,
 gloriatur ut victor aduersarius: si dolentes, vincitur, & inane
 redditur eius consilium. Itaq; satis est ad declinandum prauum
 conatum, dolere ob id quod nolenti accidit, & lacrymis eluere
 fortitatem huiusmodi imaginationum, quæ nobis inuitis existit.

1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1.

Abstinerere vero eos qui hæc inuiti patiuntur, à communionem my-
 steriorum diuinorum, nequaquam æquum est. Alioquin tolle-
 mus voluntariorum & inuoluntariorum malorum differentias,
 hæcenus Iustinus. Similiter de pollutionibus nocturnis est in-
 telligendum. Cæterum finis somnij diuini est uaticinium, ut fuit
 Iosephi, & aliorum sanctorum uirorum, ueluti causa efficiens
 Deus opt. Max. ut declarat late Lactantius Firmianus lib. de opi-
 ficio Dei. cap. 3 & finis uero somnij naturalis est ne celerius ex-
 citentur homines, & animalia quæ somniant, à somnio. Somnia

Finis som-
 nij.

Alia anima
 lia ab homi-
 ne somniat

te uero, non solum homines, sed etiam equos, & canes, & boues
 palam est, atq; etiam oues, & capras; deniq; genus omne quadru-
 pedum, idemq; animalis secundum. Declarant id canes suo la-
 tratu, quem per quietem agunt, quemadmodum scripsit Aristo-
 teles lib. 4. de hist. anim. c. 10. & lib. 7. eiusdem nominis c. 10. lo-
 quens de infantibus inquit, somniare etiam eos constat, sed serò
 meminisse possunt imaginum; At Plinius lib. 10. ca. 75. infantes
 inquit, statim somniant, Cæsar Scaliger doctissimus sanè uin in
 commentarijs in librum Hippocratis de insomnijs, uidetur sibi
 Aristotelis & Plinii loca retro scripta explicare in hunc modum
 Sed idem recentiores his falluntur super eadem re. Nam cum
 ex decimo libro Plinii uerba illa adduceret, infantes statim som-
 niant.

An infan-
 tes somniat

niant. Et ex septimo historiaram Aristotelis illa: infantes somnare manifestum est, sed sepe memores sunt imaginum. Primum; putant inter se eos esse contrarios: deinde frustra conasili sunt conciliare. Nam neque in eos se aduersantur, neque isti res se dis soluant non dunt sic: si propriè loquamur non somniant infantes si improprie somniant. At Aristoteles dicit sepe & Plinius addit statim: tantum abest, vt sint contrarij: sed duo aduerbia; Plinia num, statim, & Aristotelicum, sepe illud ad somnum, hoc ad memoria refertur, hoc ille. At non vidit Caesar, vbi erat contradi ctio, quoniam libro de insomnijs cap. 7. aperte dicit Aristoteles infantes non somnare. Quamobrem, inquit, statim à cibo non somniant animalia neque cum edita, nuper tamen in lucem sunt, vt infantes & nam multa tam agitatio, motioque est, propter ali mentarium calorem. Et lib. 4. de historia animalium cap. 10. inquit, homo maxime animalium somniat. Editis nuper in lucem, & infan tibus adhuc, nullum penitus contrahitur somnid: sed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis, visa incipiunt. Et in ijs duobus lo cis, non solum Aristot. aduersatur Plinio, sed Aristoteles sibi ipsi contradicit: cum in septimo dicat infantes somnare, in quarto, illud neget. Et re vera infantes nequeunt somnare, cum teram imago illis representari non possit: neque aliquod argumentum habeamus, vnde somnient. Produntur tamen, inquit, Aristoteles & viri & mulieres, qui nunquam quicquam somniant. Quoru nonnullis in processu ætatis accidit, vt viso somnio mutarentur ha bitu, sui corporis, vel in mortem vel in morbum. Athlantes autè insomnia non visunt, qualia reliqui mortales, vt tradidit Pompo nius li. 1. ca. 8. & Plinius li. 5. c. 8. Ceteru Hippocrates existimauit insomnia de causis morboru præfagire, lib. 1. de mor. vulg. sect. 34 cõ. 1. & li. 2. de hum. cõ. 2. vbi inquit, insomnia qualia quis videt, spectat dicit, & insomnijs qualia facit. Et Gale in com. vtriusq; lociz Et libello de præfagijs ex insomnijs, ait, inter ea que aliqua indi care corporis affectione solent, insomnia numerantur. Quamobrem si quis in somnijs se videre incendiũ putet, hunc flama bilis ve xat. Si imber ei videatur, cito frigidam humiditatem redundare, vt si niuem, aut glaciem aut grandinem videat, pituita frigida ip sum infestũ habet. Qui vero se in fetido esse loco putet, corrupte la subesse humorũ indicabit, vt criste galloru, aut res quedã sulig

Attractio
facultas.

Cesar Scali
ger repre-
henditur.

Infantes
non som-
niant.

Multi ho-
mines non
somniaut.

lib. 5. li. 7
§ 370 q. 200 d
in d. 211

sanguinem redundare significant. At si quæ caliginosæ vident aut tenebricosæ in locis versari videatur, status in eo esse argumēto erit. Hæc ille libro etiam de insomnijs docet Hippocrates, quo pacto per insomniâ optima valetudo præferuetur. Verum enim vero neque ad prædicendum, neque ad præferuadum, neque ad cognoscendū somniâ ipsâ erunt tutâ: cū neq; à causa pendeat sit ma, sed inconstanti & mutabili. Neq; aliquid cōcludit, aliquando cōtingere esse vera: quoniam sciētia est de vniuersalibus ac perpetuis, vt Arist. c. 7. & 8. li. i. poster. demonstrat? Publius Coruælius Rufus, vt refert Plinius li. 7. c. 39. qui consul cum Mi. Curio fuit, dormiens visum amisit, cum id sibi accidere somniaret: ergo si alius idem somnium somniauerit, visum amittet: ridiculum est sanè apud Auicēnam secundo Canone capitulo de vrina: quidam homo spleniticus somniauit, si vrinam ter die biberet ius, sanaretur, quam rem expertus est, & incolumis factus est. Nunquid hoc in alio ita continget: absurdum. Multa exempla superioribus similia refert Valerius Maximus libro 1. capite 7. denique ea maximè somniamus, vt ait Aristoteles 3. sect. prob. 13. quæ agimus, aut acturi sumus, aut volumus: de ijs enim maximè cogitationes imaginationesque obuēniunt. Et qui instructi virtutibus sunt, meliora somnia vidēt, quod etiâ vigilantes meliora animaduertēt: qui detertius vel animo vel corpore sunt affecti, deteriora concipiunt, quippe cū etiâ affectio corporis faciat ad somnij visionem. Hæc ille. Et qui salubri, moderato victu atque cultu quieti se tradiderit, tum ei visa quietis occurrunt trāquilla, & iocunda: denique cum leuibus somnis insomniâ cōiungatur. Et hæc de insomnijs sint satis *Portenta*) ostentū, prodigium, quod portendit aliquid futurum, cui etiam fides, sed temerè, Galenus adhibebat: de portentis multa M. Tullius libro 1. de diuinatione. Et Valerius Maximus libro 1. capite. 6. *Astrologiam*) quæ pars Astrologiæ vana sit, lib. 5. de morbis med. explicauimus.

C A P. XIII. *Perperam Asclepiadem, de attractrice, & expultrice vidisse.*

Porrò, Relatis quatuor facultatibus, iam eorum confutatur opinioes, qui attractricem, scilicet, non admittebant: veluti fuit Asclepiadis & eius sectatores. Qui diuerfa

Fidē adhibeat portētis Gal.

uerſa ac diſſentientia ponunt ab ijs, quæ euidenter apparent: quod ſanè intellectus imbecillitas eſt, teſte Ariſtotele, cap. 3. lib. 8. phyſi. ſenſui, ita palàm repugnare. Aduerſantur quoq; ijs, quæ traduntur in naturali ſpeculatione, & maximè animalibus actionibus. *Qui enim*] Attractrix facultas nil aliud eſt, quàm partis vis conuenientè qualitatem attrahentis, atq; conuenientè qualitatem inquit, pro eo quod ſuis qualitatibus cõuenit, vt lib. 3. de ſimp. c. 24. diximus. Huius actio attractio dicitur. Quæ renibus mirè in eſt. Creati enim ſunt, vt ſerofum ſanguinè attraherent, & iecur expurgarèt; & poſtquã ſanguinè ob ſui alimentũ ad ſe attraxere, ipſoq; ſaturati ſunt, ſerũ parũ iã redditũ ad vrinarios meatus trãmittant, qui illum in veſicã poſtmodũ deferunt. Hæc eſt perſpicua ac manifeſta attractio renum, quam Hippocrates, Diocles, Eraſiſtratus, Praxagoras, aliorumve optimus quiſque, tradiderunt, de Hippocrate multa diximus, libro. 1. de morb. med. paulò poſt aliqua adijciemus. Diocles poſt Hippocratem fuit ætate fama que ſecundus, teſte Plinio, libro. 29. capit. 1. Diocles Caryſtius Darij Hiſtaſpis tempore, cuius extat elegans Epiſtola ad Antigonom Regem de tuenda bona valetudine. Hunc citat Galenus multis in locis. Et Aurelianus, libro. 3. tardarum paſſ. capit. 4. & libro. 3. acut. cap. 21. ex libro cui eſt titulus, Affectio, cauſa, curatio. Et alijs in locis. Eraſiſtratus veterum medicorum nobiliſſimus, vt ait Macrobius, libro. 7. Satur. capit. 15. Et primus qui miro artificio, nouoque modo deprehendit morbum Antiochi ex amore Stratonices noueræ, prodeuntem. Velut referat Galenus prog. 3. libro. 1. Et Plutarchus in Demetrio. Et Valerius, lib. 5. cap. 7. Et Appianus in Syrio: Et Lucianus in libro de Syria dea, fuitque is, filia Ariſtotelis genitus. Lege Plinium, libro. 29. capit. 1. Praxagoras Couſi præceptor Herophili, vt dicit Galenus, lib. 4. de diſſer. pulſ. & ab eo ſæpe citatur: fuit etiam præceptor Philotimi. Omnes præclari medici. Qui vim in eſſe renibus attractricem non negarunt. *Verum etiam*] Ex coquis confirmat attractricem renum, qui quotidie eorum ſitum contemplantur: quia vterque, tum dorſo, tum nothiſ coſtiſ adnectitur. *Compoſitionem & figuram vident* referunt namque ſpeciem faſeli; verſus ſpinam, gibbi; caui quam viſcera ſpectant: ab illa cauitate, vterque, id eſt, vrinaria vaſa naſcuntur, quæ ad veſicam

Attractrix
facultas.

Renũ vſus.

Affectio
cauſa, curatioInſtitutio
cauſa, curatio
Affectio
cauſa, curatioAffectio
cauſa, curatio
Affectio
cauſa, curatioAffectio
cauſa, curatioFigura re-
num.Affectio
cauſa, curatio

vrinam deferunt. *Iam etiam.*) Probat etiam facultatē attracticem renum ex arenulis vel calculis eorum, qui vel difficulter meiunt, vel vrinam suppreſam patiuntur: qui ob id Nephritici appellantur, quia ſciunt id renum vitio fieri, quorum eſt vrinam expurgare.

Verum Aſclepiades.) Arguit primū inexperientiæ Aſclepiadem, quod emictum calculum nunquam viderit: neque in vaſis vrinarijs in eſſe acutum dolorem ob calculum intellexerit: ſed neque quod emicto eo, protinus tum dolor, tum vrinæ ſuppreſio deſierunt. Et ſtatim declarat ſententiā Aſclepiadis: exſtimabat namque, eum humorem, qui bibitur, reſolui in vapores, & ita in veſicam transmitti: inibi vero denud concretos, priorē deinde recipere formam, atque tandem mingi. Hæc eſt illius ſententia. Quā Galenus impugnat quatuor rationibus. *Perinde.*)

Aſclepiadis ſententia.

Impugnatur Aſclepiades quatuor rationibus.

Secunda ratio adaeſus Aſclepiadem.

Tertia ratio.

Quarta ratio. Tres ſpecies hydro-
pis.

Prima eſt. Corpus craſſum ac denſum non patitur vapores transmitti. Veſica eſt corpus craſſum ac denſum, quoniam duas tunicas habet validiſſimas, vnam peculiarem, quæ extenditur contrahiturque: alteram à peritoneo aſciticam mutuo ſumit: qua integitur. Veſicā ergo non patitur vapores transmitti, Aſclepiades autem ineptè videbatur ſibi colligere de veſica, veluti de lana aut ſpongia, quæ ſunt rariſſima corpora. *Qui ſit,* altera ratio. Si halitus veſicam pertranſirent, multo melius ſeptum tranſuerſum, vel peritonæum, aut abdomē: hoc fieri nequit, quia muſculi abdominis vel pectus aqua impleretur: neque igitur illud. *At craſſius.*) diceret Aſclepiades tunicam peritonei eſſe craſſiorem, quàm veſicæ, ideo non mirum ſi vapores pertranſeant veſicam & non peritoneum. *Verum ſi ipſe.*) Reſpondet Galenus tunicam exteriorem veſicæ eſſe eandem, cum peritoneo: internam vero pluſquam duplo eam craſſitudine ſuperare. *Verum forteſſe.*) Tertia ratio, ex ſitu veſicæ idem confirmat. Veſica eſt in loco inferiori: vapores ſurſum tendunt. Multo igitur celerius implerentur pectus & pulmo quàm ad veſicam peruenirent vapores. *Tametsi.*) vltima ratio. Spatium quod eſt inter inteſtinā & peritoneum citius reliquis partibus aqua repletur, vel ſaltem cum vapor rectè quaquaueſum permeet, & iam foras exiit penetrato abdomine, vel ad cutem liſſetur. *Hydropibus.*) ſunt enim eorum tria genera, alius tympanias ex ſtatu conſtat: aſcites alius

alius ab humore sic redditus: tertius anasarca, in quo humor per carnem sparsus ac disseminatus est. De ascite hic loquitur, qui plurimum aqua inter illas partes coaceruatur. Non enim sufficiunt renes ei extrahendo, cum longae maxima sit eius copia, & plurima eius portio per miserabilis effundatur. *Sub cute*) sic sanguinis portiones aere dulces ac pingues, dum halitus modo errant, facile penetratis inferioribus partibus supernè ad cutem sistuntur, ubi in adipem concrefcunt.

Sed & his) Veluti veritas est semper ubique sui similis: sic falsitas dissimilis & inconstans. Sectatores Asclepiadis sibi ipsis aduersantur, nec vnum cum suo magistro dicunt, sed diversa. Alij namque urinam per manifestos aliquos meatus, vt vreteres, ferri negabant. Hoc argumento ducti, quod vesica humore vel aere plena, si comprimatur, nulla ex parte quidquam remittit, sed profum totum in se contineat. *Cum enim*) Quate urina non exeat, qua introiuit, hæc est causa. Infectio vretorum sub vesica est collum versus, in quorum vasorum sinibus natura duas membranas affabrè apposuit illis similes, quas in follibus quotidie intuemur. Earum membranarum structura vsus est, vt, postea quam urinam ingredientem vesica benignè suscepit, hæc membrana claudantur, ne denuo retrocedens elaberetur, magno mortalium incommodo, sanitatis magno detrimento, cum lotium post sanguinis distributionem inutile pondus corpori existat. *Sunt & qui*) alij autem monstratos vretes frustra conditos esse, & renes, dicebant: & naturam frustra operari facilem concedebant. Alij affirmabant illa vasa non deferre urinam, sed semen, proinde aliquos esse ex vasis seminalibus contendebant.

Non igitur) Cum nec supradictis rationibus, nec vretorum ostensione, illorum stupiditati mederi posset Galenus, renum & vretorum actionem oculis subiiciendam putauit, facta vini animalis dissectione, cuius ostensionis modum pluribus explicat.

Arg. Hippocrates) Hunc locum adduximus. c. 2. lib. 1. de morbis med. cum de laudibus Hippocratis diceremus: & alium huic

Naturæ epi
thera.

similem cap. 3. lib. 9. de Hipp. & Plat. decretis, scripsit idem Galen. dicens, his iudicijs vsus Hippocr. hæc verba scripsit. Erudita natura est, licet rectè facere non didicerit. Et alibi, Naturæ, inquit, morborum medici sunt. Eodem modo se habet & illud. Natura sufficet prorsus. Vocat autem ipsam iustam interdum medicum ministrum, imitatoremq; eius esse, ait: & semper in peculiaribus tractatibus vim eius celebrat atq; admiratur. Quæ tamen substantia sit naturæ quæ nos & finxit & gubernat, non ausus est pronuntiare, sed nostræ creationis auctorem, vt omnibus hominibus mos est, naturam appellat. *Iam morbor.*) facultas, quæ aliena expellit, ea est, quæ iudicationes in morbis facit: vt ait Galenus, lib. 2. de hum. com. 21. *Ideoq;*) Hippocrates libro de alimento dixit: Conspiratio vna, & confluxio vna: & omnia, sympathæa, idest, compatibilia sunt, mutuoque inter se afficiuntur. Conspirationem quidem in spiritibus, confluxionem vero in humoribus: sympathæa autem in solidis accipiens. Et conspiratione vnam, confluxionemq; vnam dextrorum ad dextra, sinistrorum ad sinistra.

6 *At in flaua bile.*) Neque solum in secretione vrinæ fallitur Asclepiades, sed etiam in productione flauæ bilis & atræ, quas à suis vasis gigni, & non extrahi, dicit. Quibus ignoratis sanè hoc sequitur, vt neque nephritim, neq; icterum, aut melanchollam sanare possit, quia scilicet, nescit cuius culpa hi accidunt morbi, ex obstructione renum, vesiculæ meatuum, aut lienis provenientes.

7 *Iam in quo.*) Sed neque à medicamentis purgantibus fieri attractionem concedebat Asclepiades. Quinimo putabat humores qui excerni videntur, à medicamentis corpora nostra colligantibus produci. Vnde sequitur, vt nullo discrimine ad quoscumq; morbos, quouis anni tempore, & quacumq; ætate, quouis cathartico vt illiceat: quod contra rationem & experientiam est. Et non audet ille vim attractricem medicamentis concedere, ne eandem corporibus animalium inesse fateri cogatur, vnde non extrahi, sed tantum vacuari humores dicebat: Quemadmodum latius declarat Galenus cap. 3. lib. 2. de elementis. *Quippe omnia.*) Nam si tentaueris bilioso homini dare medicinam, quæ apta sit purgare pituitam, non sine magna (vt certum habeo) nota

dogma

dogma experietur. Quod si medicinæ purgantes sola ratione evacuationis iuvant, cur non secamus venas omnium hominū, siue sint tenues siue crassi, siue morbo regio, siue atra bile laborant? *Sed facere.*) Quod medicamentum non generet humorem attrahendum probat Galenus, quoniam morbus augetur, aucta materia, quæ morbum efficit: videmus autem ictericum, quo tempore purgantem bilis medicinam accipit, subito multam bilem excernere, & à pallore promptè liberari: vt Galenus explicat, capit. 3. lib. de the. ad Pil. & rursus, capit. 11. eiusdem libri Asclepiadem & Epicurum reprehendit. veluti & cap. 2. lib. de facult. med. purg. Et nos disp. 3. lib. 7. de morb. med. hæc omnia late explicauimus.

CAP. XIII. *Attractionis facultatis absurdam causam Epicurum ved didisse: & de attractione multa.*

Nos igitur. Notum omnibus est à magnete attrahi ferrum: vnde vel hoc nomine attractrix facultas minimè negari potest quam Epicurus, quamuis similibus Asclepiadis elementis ad physiologiam sit vsus, non negauit, quemadmodum nec à sue cino festucis. Epicurus eius sectæ author fuit, quæ ab eo Epicurea dicta est. Summum bonum in voluptate ponebat, non tamen in voluptate corporis, quemadmodum Aristippus, sed in voluptate animi, hoc est, in absentia omnium dolorum. Dialecticam dæ nabat, quod philosophiam simplicibus verbis affirmaret, posse comprehendere, Deorum prouidentiam è rebus humanis tollebat. Huic Lucretius tantum tribuit, vt non dubitaret affirmare, Epicurum reliquorum omnium philosophorum lumen obscurasse, quemadmodum sol suo splendore aliorum cælestium corporum claritatem obtenebrat. Traditur fuisse continentissimæ vitæ: nomen tamen illud voluptatis, in qua summum bonum ponebat, effecit, vt ab eo homines voluptarij Epicurei dicantur. Hæc Diogenes Laertius, libr. 10. de vita philos. in vita Epicuri. Magnes Vis magne appellatus est ab inuentore (vt autor est Nicander) in Ida reper- tis. tos. Namq; & passim inuenitur, vt in Hispania quoque. Inuenisse autem fertur, clauis crepidarum & bæuli cuspidè harentibus, cum armenta pasceret. Quid ferri duritia pugnacius? Sed

cedit & patitur mores: trahitur namque à magnete lapide, domi-
 trixque illa omnium rerum materia ad inane nescio quid currit:
 atque ut proprius venit, assistit, teneturque, & complexu heret.
 Sideritum ob hoc alio nomine appellat, quidam Heracleon. Hæc
 Plinius. 36. c. 16. Quæ vera sunt, falsa vero, quæ c. 4. lib. 37. tradidit,
 de discordia adamantis cum magnete: adamas, inquit: disidet
 cum magnete lapide in tantum, ut iuxta positus ferrum non
 patiat abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rap-
 piam, atque auferat. Quoniam id ego experientia falsum esse re-
 perij. D. Augustin. lib. 21. de ciuitate Dei. cap. 4. de admirabili
 virtute huius lapidis ita loquitur. Magnetem lapidem nouimus
 mirabilem ferri esse raptorem, quod cum primū vidi, vehementer
 inhorui. Quippe cernebam è lapide ferreū annulum raptū, at-
 que suspensum, deinde tanquam ferro, quod rapuerat vim de dis-
 set suam, communemque fecisset, idem annulus admotus est alte-
 ri, eumque suspēdit, atque, ut ille prior lapidi, sic alter annulus prio-
 ri annulo cohærebat. Accessit eodem modo tertius, accessit &
 quartus. Idque sibi permutua connexis circulis, nō implicatorū
 intrinsecus, sed extrinsecus adherentium, quasi catena pependen-
 tium annulorum. Quis istam vim lapidis nō stuperet, quæ illi nō
 solū inerat, verum etiam per tot suspensa transibat, & inuisibili-
 bus ea vinculis subligabat. Sed multo est mirabilius, quod à fra-
 tre & coepiscopo meo Seuero Milenitano de isto lapide compe-
 ti. Scipsum namque vidisse narrat, quemadmodum Bathana-
 rius, quondam comes Africa: cum apud eum conuiuaretur epif-
 copus, eundem protulerit lapidem, & tenuerit sub argento, fer-
 rumque super argentum posuerit: deinde sicut subter mouebat
 manum, quæ lapidem tenebat, ita ferrum de super mouebatur at-
 que argento medio nihilque patiente, concitatissimo cursu ac
 recursu infra lapis ab homine supra ferrum rapiebatur à lapide.
 Dixi quod ipse conspexi: Dixi quod ab alio audiui, cui tanquam
 ipse viderim, credidi. Quid etiam de isto magnete legerim,
 dicam: quando iuxta eum ponitur adamas, non rapit fer-
 rum: & si is rapuerat, ut ei appropinquauerit, mox remittit. In-
 dia mittit hos lapides. Hæc ille. Narrat Aloysius Cadamustus, c.
 5. 9. suæ navigationis, naues aliquas absque ferro esse, quoniam
 vim magnetis paueat: nam is lapis videtur supra insulas, qua
 iter

iter Lusitani faciunt. Huius itaq; tam mirabilis & manifesti operis nullam causam posse dari multi existimant. M. Tullius, lib. 1. de diuinatione, vt si magnetē lapidem esse dicam, qui ferrum ad se alliciat & trahat: at rationem, cur ita sit, afferre nequeam. Epicurus autem tentauit eius effectus causam reddere. Quippe atomos.) Ratio hæc est. Atomi quædam à lapide magnetē profluunt, aliæ rursus à ferro prædeunt, quantitativibus, & formis omninolis miles, quæ in aduersa corpora impingentes repelluntur ad medium & propter anasarum iugabilem competentiam, mutuo collisæ, inexplicabilibus quibusdam nodis, & inuisibilibus clauis & apprehensionibus implicantur, à quibus ferrū suspendi contingit. Hæc est Epicuri de magnetis attractione sententia. Hanc suus Lucet. lib. 6. de natura rerum probat & confirmat: sic dicens.

Principio, fluere à lapide hoc permulta necesse est
Semina suæ æsum, qui discutit aer, plagis:
inter qui lapidem, ferrumq;, est eunq; locatus.
Hoc ubi inanitur spaciū, multusq; vacet
In medio locus extemplū primordia ferri
In vacuum prolapsa cadunt copiantæ: sit vitæ
Annulus ipse sequatur, eatq; ita corpore toto.

Vult ergo ab omnibus rebus, quascunque videmus, perpetuo fluere spargiq; corpuscula quædam, vnde colores, odores, sapores, & aliæ omnia gignuntur. Quod si fluxiones illæ à duobus mittantur corporibus similes inter se talem habent consensum vt mutuo se attrahant, veluti fit in magnetē ac ferro. Ac quod: Licet ratio Epicuri prorsus indigna sit, quæ in disceptationem adducatur, tamen hæc de causa ducenda est quod planè fatetur attractionem in alimentis, in medicamentis, & alijs rebus: quod Asclepiades negat, cum nihil ab vilo trahi dixerit. Melius sanè fuisse Asclepiadi naturam artificiosam dicere, si meliora non potuit dicere, quam Epicurus, præterea rerum substantiam, tum sibi semper unitam, tum à suis ipsius partibus mutuo inter se agentibus patientibusque alteratam, explicare. Naturæq; essentia esse seruare animal, morbos finire ac decernere, & quod conueniens est appetere, veluti alienū propulsare. Parua namq; ex atomis repulsis atq; reuerberatis ferre molem libri credere Epicurus. Quippe: refellit assertionē Epicuri, supponens

inueniens
 xib
 xix
 xix

id quod competum & exploratum vsu est, quod si stili unus quispiam aut annulus ferreus magneti applicetur, deinde alterū adiungas, & tertium & quartum, & sic plures deinceps ordine consequenti, quanuis primus duntaxat contingat lapidem, omnes manere in aere suspensos, vt continua quepiam annullorum catena esse videatur: quam vidit Galenus vt hīc refert, & cap. 5. lib. 6. de locis affectis. Et cum admiratione D. Augustinus explorauit, vt supra est relatum. Iam ergo sic colligit Galenus: vel omnes atomi resiliunt à primo stilo ferreo: vel subeunt & ingrediuntur. Si primum dicas, non adhærebunt sibi mutuo stili. Et sic nec secundus, nec tertius, nec alij qui deinceps sequuntur, propter: si postremum, & penetrant, falsa est Epicuri assertio, qui dicit per reflexionem atomorum & concatenationem ferrū suspendi. *Nec est.*) Illud etiam manifestum est, non solum sursum atq; deorsum, sed & ab vtroq; latere quaquā versus vinciri & colligari oportere atomos, tam ferri quàm magnetis, si arte complicari debeant, sed cur exigua corpuscula sensum omnem effugientia, tot ansas & fibulas quibus se mutuo corripiant, habere queunt? Cur perpeti & iugi nunquamq; quiescenti fluore magnetis substantia discussa non resoluitur? Et maximè per æstum cum ingens fluor substantiæ in corporibus accidit: *sane.*) Sed minimum inquit, est quod exhalat, & vix millesima est: vnaquæq; atomus, eorum ramentorum quæ ad solis lucidos radios apparet, nec cum ita se habere dicas, & tamen nihil o. bone affirmare vereris à tam gracilibus, & tenuibus, & quin potius nullis corpusculis ferri dura densaq; pondera attolli. Vndè latet hæc mirabilis complicatio. Cur non oculi (quanuis lynceo qui est in fabulis, acutius cernant) hos inanes complexus conspiciunt? Empedocles habuit, quoque sententiam Epicuri, item Democritus, & Diogenes etiā Apolloniates, vt refert Alexander Aphrodisi lib. 2. Naturali quæst. cap. 123. Et tandem ipse, inquit, ideo lapidem hunc attrahere ferrum, quia ipsum appetit & eo indiget, sic vterus semen, sic venæ & membra, nutrimentum: nec enim, ait, quæ sensum tantum habent, & animata desiderant, quod est eis naturale, sed & inanimatorum multa hoc pacto se habent. Et in procemio problematum, inquit, aut cur magnes lapis ferrū tantum attrahit, deq; eius scobe viuificatur. Ex quibus videtur

Magnetem
viuere dixe-
runt aliqui.

insinuare.

insinuare magnetem viuere, eiusq; pabulum ferrum esse, idcirco
 in ferri scobe optime seruari. Quod Claudianus Poeta optimè
 expressit ijs versibus, dum ferreum Martem à magnetica Venere
 pertrahi, describit in amplexus, dum inquit
 Ex ferro morant vitam, ferrig; rigoreq;
 Vesceitur, hæc dulces epulas, hæc pabula nouit,
 Hinc proprias renouat vires, hinc fusa per artus,
 Aspera secretum seruant alimenta vigorem.
 Hoc absente perit, triste morientia torpent,
 Membra fame, venasque sitis consumit aperta.
 Pronuba sic natura Deis, ferrumq; maritat
 Aura tenax subitis sociantur diuina furis;
 Et lapides sus ardor agit, ferrumq; tenetur
 Illecebris, rigido regnant in marmore flammæ.
 Vide Thales, vt refert Aristoteles cap. 2. lib. 1. de Anima, magne-
 tem animatum esse affirmavit, Plato in libro de Furore poetico
 diuinam actionem esse dixit, vt bene de Homero, inquit, loqua-
 ris, ars tibi non præstat, vt modo dicebam, sed diuina vis est, que
 te mouet, sicut in lapide quem magnetem Euripides nominauit
 nonnulli Heracium vocant. Qui lapis non solum ferreos annu-
 los trahit, sed vim etiam annulis ipsis infundit, qua hoc ipsum ef-
 ficere possint, ac perinde vt lapis, alios annulos trahere. Nnde
 longa plerumq; concatenatio ferri & annulorum inuicem pen-
 det, & omnibus his ex illo lapide vis attrahitur. Hæc ille. Opti-
 mus certe magnes, vt supra dictum est, non modo ad se attrahit
 & retinet ferrum, sed etiam vim suam in id ita transfundit, vt
 possit aliud ferrum, quod appositum fuerit, apprehendere & te-
 nere: itaq; & ipse plures annulos sparsim locatos, ad se allicit, ac
 ita tenet, vt de eius corpore pendeant omnes: & cum vnum ali-
 quem ad se traxerit, cum eo sic communicat vim suam, vt alium
 iuxta positum tenere possit, atq; is rursus alium. Quo sanè mo-
 do annulum annulo nexti videmus, & quandam quasi catenam
 ex eis fieri etiam si alter in alterum, vt catena fabricari solet, non
 penetret. Verumtamen ea magnetis vis primum quævis talis
 catenæ annulam arctius vehementiusq; astringit, tenetque pos-
 tferum remissius & lenius, quæ res quia vulgo maximam ad-
 mirationem mouet, ferrum, cui lapis ille dedit in suam, vim,

Quod attra-
hit ad sub-
fectionē
perfectionē
efficit.

vt scribit Plinius appellatur. Galenus autem actionem natu-
ralem esse credidit; quoniam omne appetens propter sui per-
fectionem appetit: propterea enim membra attrahunt vt nu-
triantur: Et elementa sibi conuenientes locos appetunt ad
quietem, vt cap. 3. lib. 8. phy. inquit Aristoteles: Et hoc est, quod
ipse dixit capit. 1. primi Ethici, omnia bonum appetunt. Natu-
ralis enim quædam potentia inest vnicuique enti, eorum, quæ
sibi conueniunt, attractiua, sicut lapidi Herculeo ferri. Quare
latissimè hæc attractrix facultas patet in seminibus, in plantis,
in animalibus, in lapidibus, in metallis. Et deniq; ausim affirma-
re attractricem quandam facultatem, per omnem naturam dif-
fusam esse, quæ singula nexu indissolubili deuinciat. Nec enim
aliquam rem reperire quis facile possit, quæ non ad aliam quã
piam: vel amicam familiaritatem habeat, vel naturæ commu-
nitione non dissideat, ex qua conuenientia, vel disconuenientia
attractiones fieri notum est per hanc virtutem mundus ipse
connectitur, & mundi partes inuisibilibus nodis, quauis lon-
gissimè distantes, ne defluant continentur. Hæc facit vt
similia similibus coniungantur. Propter hanc vniversi non
confunditur ordo, sed quidquid vsquam rerum est (perinde
ac dispositæ suo quæque sub dute acies) suam stationem con-
seruat, nec temere se alijs immiscet, sed sub cognata entium
serie coeretur. Hinc Sympathia & antipathia rerum, id est,
consensus & dissensus. Amicitiam rerum vocat Plinius in pro-
œmio: vide simi. Sympathiam. In tricesimo septimo, hanc con-
cordiam, illam discordiam. Sympathia igitur facit, vt accidens
quod exiit à magnete de ferri queat in eolume ad ferrum: Et il-
la facultatē accidentis atq; opera trahitur substantia ferrea.
Neq; minor est vis quæ in magnete reperitur quæ ad vtrā ver-
ticem semper vertitur, cuius obitu atq; obseruatione, nucle-
ris velificatio perficitur. Sunt, qui hunc effectum in mutuum con-
sensum ac concordiam referant, quæ alter alteri similitudinis ra-
tione quæ perficitur attractio, mirificè afficitur, sic vt magnes
odoretur ferrum in montibus Septentrionalibus, ex quibus eru-
tus est: non secus quã vultures naturæ sagacitate, cadauera ma-
xima locorū distantia, bidu & etiã, vt pleriq; opinantur, antequã
cædes facta sit. Sed num sit hæc ratio fida alibi, examinabitur.

Cur mag-
nes ferrum
attrahit.